

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRASYA ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

ZAFER PARTİSİ SİĞİNMACI POLİTİKASININ ALGI
YÖNETİMİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Salih Levent UĞURLU

Niğde
Ocak, 2024

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRASYA ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

ZAFER PARTİSİ SİĞINMACI POLİTİKASININ ALGI YÖNETİMİ
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Salih Levent UĞURLU

Danışman : Doç. Dr. Lokman ZOR
Üye : Prof. Dr. Bülent KARA
Üye : Doç. Dr. Çağdaş Ümit YAZGAN

Niğde
Ocak, 2024

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Semineri olarak sunduğum ‘Zafer Partisi Sığınmacı Politikasının Algı Yönetimi Bağlamında Değerlendirilmesi’ Başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiği ve çalışmanın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 31/08/2022

(imza)
Salih Levent Uğurlu

ÖNSÖZ

2022 yılının başında tez danışmanım Doç. Dr. Lokman Zor ile siyasette algı yönetimi konusunda bir akademik tez yazmayı kararlaştırdık. O dönemde Zafer Partisi kurulalı altı ay olmuş ve sığınmacı sorunu üzerinden ortaya koyduğu politikalarla siyaset sahnesinde varoluş mücadelesi vermekteydi. Partinin kuruluşuyla bir anda siyasetin gündemi sığınmacılar olsa da medyada ve akademideki genel kanaat partinin başarılı olamayacağı yönündeydi. Tezin konusunu “Zafer Partisi Sığınmacı Politikasının Algı Yönetimi Bağlamında Değerlendirilmesi” olarak belirledik. Hatta bu konuda bir akademik çalışma yapılmasıyla ilgili soru işareti içeren sorgulayıcı yaklaşımlarla da karşılaştık.

Çalışmamız sonlanma aşamasına gelirken Zafer Partisi, 2023 seçimlerinin ikinci turunda bir anda siyasetin merkezine oturdu. Ana muhalefet partisi CHP, Millet İttifakı'nın politikasını Zafer Partisi'nin sığınmacı söylemleriyle inşa etti. Özdağ ise seçim sonrası yaptığı açıklamada, seçimi Kılıçdaroğlu kazanması durumunda partisinin üç bakanlık ve MİT Başkanlığını alacağını, bakanlıklar için yazılı, MİT Başkanlığı içinse sözlü mutabakat yapıldığını ifade etti (t24, 2023). Özdağ, yine çalışmamızın sonlanma aşamasına geldiği 2023 yılının Haziran ayında, “Algı Operasyonu ve Psikolojik Savaş” adlı bir kitap yayımladı. Kitapta, AK Parti'nin 2023 seçimlerini ekonomik krize ve 13 milyon sığınmacıya rağmen kazandığını, bunun başarılı bir algı yönetimi sayesinde gerçekleştiğini, muhalefetin ise algı yönetimine karşılık veremediğini ifade etti. Özdağ, Mayıs 2023 seçimlerinde algı yönetimi ve sonuçları açısından iki başarılı partinin AK Parti ve Zafer Partisi olduğunu belirterek, “Eğer Zafer Partisi'nin ısrarlı uyarıları dikkate alınsaydı ikinci tur farklı bitebilirdi” dedi. Tezin konusunu doğrudan ilgilendiren argümanlarla yaşanan bu süreçler, çalışma süremizin planladığımızdan daha uzun sürmesine neden olsa da ortaya çıkan sonucun tezimizi destekler nitelikte olması bizim için teselli oldu.

Elbette, 2023 seçimlerinin sonuçları birçok açıdan ele alınabilir. Bu çalışmada, sığınmacı sorunu özelinde Türk siyasetinde bir ilki temsil eden parti konumunda olan Zafer Partisi'ni algı yönetimi bağlamında ele almaya çalıştık.

Farklı şehirlerde olmamızdan ötürü gece gündüz demeden sürekli bir telefon trafiği yaşadığım, yönlendirmeleriyle çalışmaktan keyif aldığım danışmanım Doç. Dr. Lokman Zor'a ve yüz yüze görüşme talebimizi geri çevirmeyen Prof. Dr. Ümit Özdağ'a bu vesileyle teşekkür ederim.

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
ZAFER PARTİSİ SİĞINMACI POLİTİKASININ ALGI YÖNETİMİ
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

UĞURLU, Salih Levent
Avrasya Araştırmaları Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. LOKMAN ZOR
Ocak 2024, 123 sayfa

Siyasette algı yönetimi, son dönemde öne çıkan popüler konulardan biridir. Ancak popüler olması siyasal alandaki uygulanabilirliğinin kolay olduğu anlamına gelmemektedir. Türkiye’de Yargıtay kayıtlarına göre 130 siyasi parti olduğu düşünüldüğünde, 2002’den bu yana tek bir partinin seçim başarısı kazanması ve iktidarda olması, konunun uygulanması profesyonellik gerektiren yöntemleri olduğunu göstermektedir.

Sığınmacı sorunu da son dönemde öne çıkan popüler konulardan biridir. Ancak popüler olması yine çözümünün kolay olduğu anlamına gelmemektedir. Türkiye Cumhuriyeti’nin 2010 yılı sonrasında tarihinde görülmemiş büyüklükte bir göç akınıyla karşılaşması siyasal, ekonomik ve sosyal yönden ciddi problemleri beraberinde getirmiştir. Bu durum, Türk siyasetinde göç karşıtlığını kurumsal düzeyde konumlandıran bir siyasal partinin doğmasına zemin hazırlamıştır. Zafer Partisi, bu anlamda Türk siyasetinde bir ilki temsil etmektedir. Zafer Partisi, sığınmacı sorunu üzerinden oluşturduğu politik bakış açısı sayesinde kısa sürede bir rüzgâr yakalamış, etkili bir kamuoyu oluşturmuştur. Bu doğrultuda ortaya konulan parti politikaları, 2023 seçimlerinin ikinci turunda muhalefet politikalarıyla özdeşleşmiştir.

Bu çalışmada Zafer Partisi’nin kamuoyunda etkili bir şekilde taban bulan sığınmacı politikası ve bu politikanın algı yönetimi bağlamında değerlendirilmesi yapılmaktadır. Zafer Partisi Genel Başkanı Ümit Özdağ’ın sığınmacılarla ilgili tweetleri ele alınmış bunlar üzerinden ortaya koyulan söylemlerin algı yönetimi

niteliğine sahip olup olmadığı incelenmiştir. Bu doğrultuda yöntem olarak A. Teun van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemi tercih edilmiş, twitlerin incelenme sürecinde ayrıca Zafer Partisi Genel Başkanı Prof. Dr. Ümit Özdağ ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşme verileri de kullanılmıştır. Bir siyasal başarının ötesinde etkin bir algı yönetimi stratejisi izlendiği sonucuna ulaşılan çalışmada, Zafer Partisi'nin siyasetteki konumlanması da geniş bir perspektiften incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Algı Yönetimi, Siyaset, Siyasal İletişim, Sığınmacı Sorunu, Zafer Partisi, Ümit Özdağ.

**ABSTRACT
MASTER THESIS**

**THE EVALUATION OF ZAFER PARTY'S REFUGEE POLICY WITHIN
THE CONTEXT OF PERCEPTION MANAGEMENT**

**UĞURLU, Salih Levent
Eurasian Studies Main
Supervisor: Associate Professor Lokman Zor
January 2024, 123 pages.**

Perception management in politics is one of the most popular topics in recent times. However, its popularity does not mean that its applicability in the political arena is easy. Considering that there are 130 political parties in Turkey according to the records of the Court of Cassation, the fact that a single party has won the elections and has been in power since 2002 shows that the subject requires professionalism to implement.

The issue of asylum-seekers is another popular issue that has come to the fore recently. However, its popularity does not mean that it is easy to solve. After 2010, the Republic of Turkey faced an unprecedented influx of migrants, which brought with it serious political, economic and social problems. This situation paved the way for the emergence of a political party that positioned anti-immigration at the institutional level in Turkish politics. In this sense, Zafer Party represents a first in Turkish politics. Thanks to its political perspective on the asylum-seeker problem, Zafer Party has caught a wind in a short time and created an effective public opinion. The party policies put forward in this direction were identified with the opposition policies in the second round of 2023 elections.

In this study, the asylum seeker policy of Zafer Party, which has an effective base in the public opinion, and the evaluation of this policy in the context of perception management are analyzed. The tweets of Zafer Party Chairman Ümit Özdağ on asylum seekers are analyzed and it is examined whether the discourses put forward through these tweets have the quality of perception management. In this direction, A. Teun van Dijk's critical discourse analysis method was preferred as a

method, and semi-structured interview data with Zafer Party Chairman Prof. Dr. Ümit Özdağ was also used in the process of analyzing the tweets. In the study, which concludes that an effective perception management strategy was followed beyond a political success, the positioning of Zafer Party in politics was also analyzed from a broad perspective.

Key Words: Perception Management, Politics, Political Communication, Refugee Question, Zafer Partisi, Umit Ozdag.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1
I. Problemin Durumu:	2
II. Araştırmanın Amacı	3
III. Araştırmanın Önemi.....	3
IV. Araştırmanın Yöntemi	3
V. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
VI. Varsayımlar.....	5

BİRİNCİ BÖLÜM

ALGI YÖNETİMİNİN TEMELLERİ

1.1. Kelimelerle Başlayan Algı ve Anlam Arayışı	6
1.2. Gerçeğin Çarpıtılması	10
1.3. Tutum Olgusu	11
1.4. Algı Psikolojisi.....	12
1.5. Algının Dayanağı.....	12
1.6. Algının Semiyotik Çerçevesi	13
1.7. Algının Yönetimi	14

İKİNCİ BÖLÜM
SİYASETTE VE MEDYADA ALGI YÖNETİMİ

2. 1. Algı Yönetimi, Propaganda ve Manipülasyon İlişkisi.....	17
2.2. Rıza Göstermeden Rız Olmak.....	19
2.3. Siyasal İletişim ve Algı Yönetimi İlişkisi.....	20
2.4.İletişim, Siyasi Kültür ve Meşruiyet İlişkisi	23
2.5. Algı İnşasında Kitle İletişim Etkisi.....	24
2.6. Yeni ve Hızlı Bir Etkileşim Biçimi Olarak Sosyal Medya ve Algı Yönetimi	25
2.7. Siyasette Sosyal Medya Kullanımı	27
2.8. Twitter, Algı Yönetimi ve Siyasal İletişim.....	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ORTA DOĞU'DA SİYASİ BELİRSİZLİK, SİĞİNMACI SORUNU VE
TÜRKİYE

3.1. Göç Olgusu	39
3.2. Göçmen Kavramı	41
3.3. Sığınmacı ve Mülteci Kavramı	41
3.4. Suriyelilerin Statüsü.....	42
3.5. Sığınmacı Sorununun Türkiye'ye Yansımaları	43
3.6. Türkiye'de Sığınmacı Algısı.....	45

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
GÖÇ OLGUSU, TÜRKİYE VE AVRUPA'DA GÖÇ KARŞITLIĞININ
ANALİZİ

4.1. Küreselleşme ve Göç	50
4.2. Göçün Siyasallaşması	51

4.3. Avrupa'nın Merkez Siyaset Analizi.....	55
4.4. Aşırı Sağ ve Politik Alandaki Yükselişi	57
4.5. Avrupa'da Göç ve Sığınmacı Karşıtı Partiler	61
4.5.1. İsveç Demokratları Partisi.....	61
4.5.2. Danimarka Halk Partisi (DF)	62
4.5.3. Almanya İçin Alternatif Partisi	63
4.5.4. Avusturya Özgürlük Partisi.....	63
4.5.5. Ulusal Cephe	64
4.5.6. Vlaams Blok.....	65
4.5.7. Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP)	65
4.5.8. Özgürlük Partisi.....	66
4.5.9. Yunanistan Örneği.....	66
4.5.10. Kuzey Ligi.....	67
4.6. Türkiye'deki Siyasi Partilerin Sığınmacı Politikalarının ve Söylemlerinin Gözden Geçirilmesi.....	67
4.6.1. Milliyetçi Hareket Partisi	68
4.6.2. İYİ Parti.....	69
4.6.3. Barış ve Demokrasi Partisi-Halkların Demokratik Partisi	72
4.6.4. Cumhuriyet Halk Partisi.....	73
4.6.5. Memleket Partisi	74
4.6.6. Yeniden Refah Partisi.....	75
4.6.7. DEVA Partisi.....	76
4.6.8. Gelecek Partisi.....	77
4.6.9. Adalet ve Kalkınma Partisi	78
4.6.10. Zafer Partisi Sığınmacı Politikası ve Söylemleri	81

BEŞİNCİ BÖLÜM
ÜMİT ÖZDAĞ'IN TWİTTER SÖYLEMLERİ VE
YÜZ YÜZE YAPILAN GÖRÜŞMENİN ALGI YÖNETİMİ BAĞLAMINDA
DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1. Söylem, İdeoloji ve Sosyal Medya	83
5.2. ZP Genel Başkanı Ümit Özdağ'ın Twitter Söylemlerinin Algı Yönetimi Bağlamında Değerlendirilmesi	86
5.3. ZP Genel Başkanı Ümit Özdağ ile Gerçekleştirilen Yarı Yapılandırılmış Görüşmenin Algı Yönetimi Değerlendirmesi.....	101
KAYNAKÇA.....	110
KİŞİSEL BİLGİLER.....	121

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Türk kadınları taciz ediliyor	87
Şekil 2. 15 yaşında Suriyeliler tarafından öldürülen genç	88
Şekil 3. İzmir’de yolda yürüyen kadına saldırı	89
Şekil 4. Ankara’da Afgan saldırgan dehşet saçtı	90
Şekil 5. Gaziantep’te kulağı kesilen çocuk	91
Şekil 6. İstanbul’da döner bıçağıyla saldıran sığınmacı	92
Şekil 7. “Siz ölmek mi istiyorsunuz” diyen iki Suriyeli genç	93
Şekil 8. İYİ Parti sığınmacı politikası eleştirisi	94
Şekil 9. CHP sığınmacı politikası eleştirisi	94
Şekil 10. CHP’nin sığınmacı politikasına yönelik eleştiri	95
Şekil 11. İYİ Parti sığınmacı politikasına yönelik eleştiri	96
Şekil 12. AK Parti’nin sığınmacı politikasına yönelik eleştiri	97
Şekil 13. HDP’nin sığınmacı sorununa yaklaşımına yönelik eleştiri	98
Şekil 14. 2023 seçimleri sığınmacı söylemi	99
Şekil 15. Oransal olarak sığınmacı hesaplaması	100
Şekil 16. 2023 seçimleri CHP ile imzalanan protokol	100
Şekil 17. CHP ve Zafer Partisi ortak söylemi	101

KISALTMALAR

- AB:** Avrupa Birliği
ABD: Amerika Birleşik Devletler
AFD: Almanya İçin Alternatif Partisi
AK Parti: Adalet ve Kalkınma Partisi
DEVA: Demokratik Atılım Partisi
DF: Danimarka Halk Partisi
FN: Ulusal Cephe Partisi
FPÖ: Avusturya Özgürlük Partisi
GP: Gelecek Partisi
HDP: Halkların Demokratik Partisi
İP: İYİ Parti
MHP: Milliyetçi Hareket Partisi
MP: Memleket Partisi
PVV: Özgürlük Partisi
SB: Suriyeliler Barometresi
SD: İsveç Demokratlar Partisi
TDK: Türk Dil Kurumu
UGÖ: Uluslararası Göç Örgütü
UK: Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi
USAK: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu
VB: Vlaams Blok
YP: Yeniden Refah Partisi
ZP: Zafer Partisi

GİRİŞ

“Zafer Partisi Sığınmacı Politikasının Algı Yönetimi Bağlamında Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışmada, kuruluşundan kısa süre sonra Türkiye’de sığınmacılar özelinde bir kamuoyu oluşturan ve bu rüzgârla 2023 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci turunda muhalefetin güçlü bir ortağı haline gelen Zafer Partisi’nin (ZP) algı yönetimi stratejileri incelenmiştir.

Orta Doğu’da başlayan Arap Baharı sonrasında ortaya çıkan siyasi belirsizlik, milyonların göç hareketliliğine neden oldu. Cumhuriyet tarihinin en büyük düzensiz göç akınıyla karşı karşıya kalan Türkiye siyasal, ekonomik ve sosyal açıdan yeni bir problemle yüzleşti ve aynı zamanda dünyada en çok sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke olarak siyasal alanda yeni bir ideolojik konumlanmayla karşı karşıya kaldı. Türkiye, 2011 öncesinde de göç dalgalarıyla karşılaşmış, ancak sığınmacı ya da göçmen karşıtlığı bu derece bir siyasallaşma eğilimine girmemiştir. Zafer Partisi, göç karşıtlığı üzerinden doğrudan bir ideolojik konumlanma içerisine girerek Türk siyasetinde bu anlamda bir ilki temsil eden parti özelliğine sahip olmuştur. Kuruluşu üzerinden iki yıl gibi kısa bir süre geçmesine rağmen göç sorunu üzerinden siyasal ivme yakalayan ZP, 2023 seçimlerinin ikinci turunda siyasal pozisyonunu muhalefeti desteklemek üzerine inşa etmiş, onun sığınmacı karşıtlığı muhalefet stratejilerinde özne haline gelmiştir. Sadece iletişim bilimi değil siyaset bilimi araştırmalarına da katkı sağlayabilecek çalışmamız, siyasette bir ilki temsil eden ZP’nin sığınmacı politikası ve söylemini algı yönetimi bağlamında ele almakta, bulgulara geniş bir multidisipliner anlayış üzerinden ulaşmayı amaçlamaktadır.

Çalışmamızın ilk bölümünde algı yönetiminin sosyoloji, psikoloji, felsefe, göstergebilim gibi alanlarla teması üzerinden temel düzeyde bir giriş yapılmıştır. İkinci bölümde siyaset ve medyada algı yönetiminin nasıl kullanıldığına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde sığınmacı sorununun Orta Doğu’da başlangıcına yönelik tarihsel, siyasi, sosyolojik analizler yapılarak, Türkiye’de ortaya çıkış dinamiklerini dış politika açısından irdelenmiş, göçle ilgili de bazı kavramsal ifadeleri açıklığa kavuşturma amacı taşınmıştır. Dördüncü bölümde göç olgusu küreselleşme

bağlamında kısaca ele alınmış, Avrupa'daki sığınmacı karşıtı hareketleri mercek altına alarak, Türkiye'deki sığınmacı karşıtı tutumlarla benzeşen ve ayrışan yönleri iletişim ve siyaset bilimi açısından saptanmaya çalışılmıştır. Son bölümde ise ZP Genel Başkanı Ümit Özdağ'ın sosyal medya paylaşımları Saydam'ın algı yönetiminin temel kuralları olarak kategorize ettiği başlıklar üzerinden incelenmiştir. ZP Genel Başkanı Ümit Özdağ'ın kişisel Twitter hesabından yaptığı sığınmacılarla ilgili paylaşımlar incelenip ZP'nin sığınmacı politikasının "algı yönetimi" olup olmadığına dair analiz yapılması amaçlanmıştır. Ayrıca son bölümde, tezde yer alan başlıklara paralel sorularla ZP Genel Merkezi'nde Ümit Özdağ ile gerçekleştirilen yüz yüze yarı yapılandırılmış görüşmeye yer verilmiştir. Sonuç kısmında ise Türk siyasetinde sığınmacılar üzerinden belirgin bir rüzgâr yakalayan Zafer Partisi politikalarının algı yönetimi olup olmadığına dair elde edilen bulgular çerçevesinde değerlendirmeler yapılmıştır.

I. Problemin Durumu:

Tarihinde farklı göç dalgalarıyla karşı karşıya kalan Türkiye Cumhuriyeti'nin, 2010 yılında başlayan Arap Baharı'nın ardından diğer göç dalgalarıyla mukayese edilemeyecek büyüklükte ekonomik, siyasal ve sosyal bir problemle karşı karşıya kalması, sığınmacı karşıtlığını kurumsal düzeyde temsil eden yeni bir partinin siyasal alanda konumlanmasına neden oldu. ZP, sığınmacı karşıtlığıyla Türk siyasal tarihinde bir ilki temsil eden parti durumunda olmakla birlikte kuruluşundan bu yana sığınmacı karşıtlığını özne haline getirerek siyasal bir rüzgâr yakaladı. Partinin ortaya koyduğu sığınmacı söylemleri, kamuoyunda geniş yer bulmaktadır. Bu söylemler kısa süre içerisinde siyasal alanda karşılık bularak, 2023 seçimlerinin ikinci turunda muhalefet blokunun temel politikası haline geldi. Partinin hızlı yükselişi siyaset bilimi açısından bir dizi tartışmayı beraberinde getirirken, sığınmacı karşıtlığı içeren politikasının icrasında kullandığı iletişim yöntemleri başlı başına bir tartışma konusu olmuştur. Ancak bu bağlamda en fazla öne çıkan konu ZP'nin sığınmacılarla ilgili geliştirdiği politika ve argümanların bir algı yönetimi unsuru olup olmadığıdır. Farklı çevrelerden

çeşitli düzeylerde yapılan tartışmalar ne yazık ki, bu doğrultudaki verilerin anlamlı bir noktaya vardırılmasında yeterli olamamıştır.

II. Araştırmanın Amacı

Araştırma ile sığınmacı karşıtlığını temel politikası haline getiren ZP'nin kullandığı söylem ve metotların iletişim disiplini içerisinde algı yönetimi olup olmadığına dair bulgulara ulaşmak amaçlanmaktadır. Partinin algıları yönetirken siyasal iletişim konumlanmasını, söylem ve metotlarının Avrupa'daki emsalleriyle karşılaştırıldığında benzeşen ve ayrışan yönlerinin tespiti de amaçlanmaktadır. Öz itibariyle ZP'nin sığınmacı karşıtlığının oy devşirmeye ya da taban konsolide etmeye yönelik bir algı yönetimi olup olmadığının net bir şekilde ortaya konulması amaçlanmaktadır.

III. Araştırmanın Önemi

Günümüzde etki bakımından son derece önemli bir konuma ulaşan algı yönetimi, bir bakıma siyasal alanda başarının anahtarı haline gelmiştir. Türkiye'de Yargıtay kayıtlarına göre 130 siyasi parti bulunmaktadır. Birçoğunun adı dahi bilinmezken, ZP kuruluşundan itibaren çok kısa bir süre içerisinde rüzgâr yakalamayı başarmıştır. Kuşkusuz sığınmacı karşıtlığı üzerine bir politika inşa etmesi, bunda etkilidir. Siyasal alanda algı yönetiminin etkisinin somutlaştırılmasına örnek teşkil edeceğinden söz konusu sürecin algı yönetimiyle ilgisinin belirlenmesi çalışmayı önemli kılmaktadır. Buna ek olarak çalışma, salt algı yönetimi ve siyasal iletişim argümanına indirgenmeyecek derecede önemli bir konu olan göç olgusu ile ilgili dizi etik tartışmalar sürerken, nasıl bir siyasal pozisyon alınması gerektiğiyle ilgili doneler ortaya koyulması bakımından da önem taşımaktadır.

IV. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmamızda, Teun Adrian van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Van Dijk, diğer eleştirel söylem teorisyenlerinden daha kapsamlı ve

sistematik bir bakış açısı ortaya koymaktadır (Zor, 2018: 251). Hatta eleştirel söylem analizi yerine eleştirel söylem çalışmaları ifadesini kullanarak; multidisipliner bir alan olan eleştirel yaklaşımın söylem analizinden ibaret olduğu yönündeki yanlış algının önüne geçmek istemektedir. Onun eleştirel yaklaşımını farklı kılan sosyo-bilişsel bir temelde olmasıdır. Problemi söylem, biliş ve toplum ekseninde ele alarak, çok disiplinli geniş bir alana hitap etmektedir. Bu alan içerisinde kelime, cümle, metin, anlam, algı, konuşma, tartışma, jest ve mimik, imaj, duygu, zihin, inanç, kültür, grup, gruplar arası iletişim, ideoloji gibi birçok kavram dâhil edilebilmektedir (Şah, 2020:216). Van Dijk'ın bu geniş perspektifi algı yönetiminin dayandığı temeller açısından da bize belli doneler sağlamaktadır.

Çalışmamız çok disiplinli bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Bunun nedeni sadece van Dijk'ın çok disiplinli eleştirel yaklaşımından kaynaklanmamaktadır. Nitekim sosyoloji, siyaset bilimi, iktisat, uluslararası ilişkiler gibi birçok alana temas eden göç araştırmaları çalışmamızın içeriğini oluşturmakta; bunun yanı sıra iletişim bilimi, siyaset bilimi, psikoloji, uluslararası ilişkiler gibi disiplinlere temas eden algı yönetimi kavramı da çalışmamızın odağında yer almaktadır. Son olarak Türk siyasetinde göç karşıtlığı üzerinden konumlanan ilk parti olarak ifade edebileceğimiz Zafer Partisi de siyaset bilimi açısından ele alınmaya değer bir temsil taşımaktadır. Çalışmamızın, gerek göç gerek siyaset gerekse iletişim açısından Zafer Partisi ile ilgili şimdiye kadar bir çalışma yapılmaması dolayısı da kayda değer bir önem taşıdığını söylemek mümkündür.

Çalışmamızda veri toplama aracı olarak günümüzde yaygın şekilde kullanılan önemli sosyal medya platformlarından biri olan Twitter üzerinden paylaşımı yapılan twitlerin analizi ve Zafer Partisi Genel Başkanı Prof. Dr. Ümit Özdağ ile yapılmış yarı yapılandırılmış görüşme verileri bir arada kullanılmıştır.

V. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma evreni Zafer Partisi'nin politikalarıdır. Çalışma, Zafer Partisi'nin sığınmacı politikasının algı yönetimi bağlamında ele alınmasıyla sınırlandırılmış,

Genel Başkan'ın Twitter hesabından yaptığı paylaşımlar değerlendirilmiştir. Çalışmada Zafer Partisi'nin sığınmacı politikalarının algı yönetimi kapsamında oluşturulmuş politikalar olup olmadığının tespit edilebilmesi için sadece Ümit Özdağ'ın Suriyeli sığınmacılarla ilgili sosyal medya paylaşımları ele alınmıştır. Paylaşımların tarih aralığı olarak partinin kuruluşu olan 2021'in Ağustos ayı ile 2023 yılının ağustos ayı seçilmiştir. Seçilen Twitter paylaşımları tamamen sayısal verilere indirgemekten kaçınarak tasniflenmeye çalışılmıştır. Algı yönetiminin temel kurallarıyla biçimlendirildiğini düşündüğümüz tweetlere göre bir seçim yapılmıştır. Bunun yanı sıra tweetler, genel olarak sığınmacılarla ilgili aynı içerikte olduğu için, tekrara düşmemek adına aynı konuda atılan tweetler alınmamıştır.

VI. Varsayımlar

Araştırma; sığınmacı sorununu ana politikası haline getiren ZP'nin sığınmacılarla ilgili kamuoyu oluşturması ve siyasi bir rüzgâr yakalaması ve 2023 seçimlerinin ikinci turunda ana muhalefet partisi ile ortak bir sığınmacı söylemi inşa ederek kamuoyu baskısını daha da artırmasının algı yönetimi yöntemleriyle ilişkili olması üzerine kurgulanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALGI YÖNETİMİNİN TEMELLERİ

Bilim dünyası son dönemde multidisipliner yaklaşım üzerinde durmakta, farklı alanlardaki çalışmaların birlikte yapılmasını teşvik etmektedir. Ülkemizde yeterli düzeyde olmadığı görülen bu yaklaşım, aslında disiplinler arasındaki sentezin yeni fikirlere yön vermesine de katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda algı yönetiminin sosyoloji, psikoloji, uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi, felsefe, göstergebilim, anlambilim gibi birçok alana temas ettiğini görmekteyiz. Bu başlık altında ele aldığımız problemin birden fazla disiplinle olan ilişkisine değinerek, algı yönetiminin temellerini açıklayacağız.

1.1. Kelimelerle Başlayan Algı ve Anlam Arayışı

Günümüz dünyasında kontrolden çıkan reklamcılık atmosferi, medya manipülasyonları ve sosyal medya dezenformasyonları; bireysel ve kamusal kanaatlerin karşılık bulması noktasında tehdit unsuru oluşturmaktadır. Bu durum Locke'un ifadesiyle karmaşık düşüncelerin temelini oluşturan biçim, madde ve ilişki ile algıladığımız kavramların doğru ya da yanlış, yeterli ya da yetersiz oluşlarıyla ilgili bazı suiistimallere yol açmaktadır. Aydınlanma felsefesi üzerinde derin etkisi olan Locke'un yaklaşık 400 yıl önce ifade ettiği "Kelimelerin Suiistimali" yaklaşımının algı yönetimi konusunun temel çıkış noktalarından birini temsil ettiğini söylemek mümkündür. Günümüzde algıları çarpıtmanın faturası iletişimcilere ve siyasetçilere kesilse de, Locke o dönemin koşulları içerisinde bilim insanlarından, edebiyatçılara kadar herkesin günlük hayatta bu suiistimalin parçası olduğuna işaret etmektedir (Locke:2020). Örneğin, iletişim kurarken dilin yapısal özelliklerinden kaynaklanan karışıklıklardan yararlanarak bir kelimeyi anlamı dışında kullanmak ve bilerek hata yapmak, mecazi konuşma ve kinaye olarak adlandırılır. Ancak bunun bir suiistimal olduğu kabul edilmez çünkü keyif almak adına yapılan gündelik konuşmalarda hata unsuru olduğu pek düşünülmez. Bu tür konuşma sanatları yargıları yanlış yönlendirmekte, gerçeğe ve bilgiye ulaşmada engellere yol açmaktadır.

Felsefecilerin hatta bilim insanlarının metinlerde sahte bir belirsizlik oluşturarak düşüncelerinin eksik ya da zayıf noktalarını terimleri muğlaklaştırarak kapattıkları görülmekte, bu tür kelimelerin anlamsal çağrışımlarına verilen zarara, mantık ve bilim de katkı sağlamaktadır. Oysa iletişimin temel yükümlülüğü düşüncelerimizi bir başkasına iletmek, en rahat ve berrak yolla karşılıklı bilgi akışını sağlamaktır. Bunun dışındaki bir iletişim akışında dil hatalı hale getirilerek suiistimal edilmektedir. Eğer kelimeler net ifadelerle manipüle edilmeden kullanılırsa, gerçekleri bilmek ve görmek isteyen insanlar gereksiz tartışmaların içine çekilmez; böylelikle dil de gerçeklerin üstünü kapatmak, insanların haklarını gasp etmek gibi bir amaca hizmet etmez (Locke, 2020:93-95-109). Ancak Önal, Locke'un bir serzenişe dönüşen kelimelerin suiistimali yaklaşımına farklı bir pencere açmaktadır. Dil teori ve yasaları, "temsil ve metafor" mantığı ile kurulmuştur, dolayısıyla kelimeler bir anlam taşıırken aynı zamanda anlamı insandan gizlemektedir. Kelimelerin mecaz karakteri ile ilgili olan bu durum iyi ve güzele ulaşmada yeni ufuklar açmakta; örneğin efsane ve mitler, masallar bu metotla şekillenmekte, son tahlilde ise kelimelerin esası iyi ve güzele ulaşma yönelimini gerçek gibi algılatmaktadır (Önal, 2020:34).

Foucault'un söylem ve hakikat temelinde ele aldığı "her şeyi söylemek" anlamına gelen "parrhesia" sözcüğü de retorikten farklı, dinleyici üzerinde hâkimiyet kurmadan ve oluşması muhtemel suiistimallerin önüne geçerek dolaysız bir biçimde hakikat aktarımını ifade etmektedir (Foucault, 2021:75). Locke ve Foucault; dolaysız, retoriksiz, karşı tarafta tahakküm kurma amacı taşımadan aktarılan bir söylemin hakikate kapı aralayacağını savunsa da anlambilim açısından farklı algısal parametrelerin olduğunu da vurgulamak gerekir. Zira kelime ve cümleler bir anlam arayışının tezahürü olmakla birlikte bireylerin dünya ile bağlantı kurmasını sağlamakta, dünyayı algılama, tanımlama ve anlamlandırma çabasını yansıtmaktadır. Dolayısıyla net, sadece hakikati kovalayan kelime ve cümleler de her bireyde farklı anlamlara ve algılara yol açabilmektedir. Bu noktada anlambilimde öne çıkan göndergesel anlam kuramı ve zihinci anlam kuramına atıf yapmakta fayda vardır. Göndergesel ve zihinci anlam kuramlarını 'İzlanda' kelimesi üzerinden ele alan Elbourne, bu yolla anlam ve algı ilişkisine odaklanmaktadır. Göndergesel kuramda bir

kelime dünyada neye karşılık geliyorsa o anlamı temsil etmekte, kaya ve buz tabakasından oluşan ülke olarak genel bir terim adlandırılman İzlanda kelimesinin karşılığı da tam olarak bunu ifade etmektedir. Bu felsefi zemin üzerinden hareketle zihinci yaklaşım daha komplike bir iletişim tartışması içerisine girmektedir. Çünkü her zihinde farklı çağrışımları tetikleyen İzlanda kelimesi, niteliksel olarak benzer gibi gözükse de aslında farklı nesnelere temsil edebilmektedir (Elbourne, 2020:27). Anlambilim açısından ele aldığımız tartışma ışığında, ZP Genel Başkanı Ümit Özdağ'ın gazeteci İrfan Değirmenci ile 25 Ağustos 2023 tarihinde Halk TV'de yayınlanan Halk Meydanı programında yaşadığı bir polemigi de örnek olarak aktarmak yerinde olacaktır. Değirmenci, "Suriyelilere bedava ilaç verildiğini" söyleyen Özdağ'a "Suriyelileri özne yapmanız normal mi?" sorusunu yöneltti. "Bunlar Eskimo olsaydı Eskimo derdim" yanıtını veren Özdağ, devamında "Suriyeliler ilacı bedava alıyorlar. Ne diyeyim şimdi? Suriyelileri çıkarttım. Suriyeliler yerine ne diyebilirim? S... mı diyeyim? Ne dememi bekliyorsunuz?" çıkışında bulundu.

Anlam üzerinden ele aldığımız bu tartışmayı, iletişim biliminin uluslararası ilişkiler ile olan dirsek teması üzerinden de devam ettirmek mümkündür. Örneğin Suriye kelimesi, Japonya hakkında farklı çağrışımları tetiklerken, Türkiye'de daha başka algılara yol açabilmektedir. Dolayısıyla devletler, bir ülkede kendileriyle ilgili genel toplumsal algıyı olumlu noktaya çekmek adına birtakım kamu diplomasisi faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu noktadan hareketle, kamu diplomasisi faaliyetlerini, anlamlandırma düzeyindeki algıları çift yönlü simetrik bir biçimde pozitif yöne kanalize etme çabası olarak da açıklayabiliriz. Kamu diplomasisi ile ulus markalaşmasının benzeşen yönlerini ele alan Yağmurlu'ya göre, bir ülke kimliğinin diğer ülkelerde algılanış şekli kalıp yargılarla imaja dönüşmektedir (Yağmurlu, 2019:130). Bu bağlamda, algılara "yumuşak güç" kullanarak küçük rötuşlarla müdahale edilmesi, toplumlar arasındaki karşılıklı iletişim alışverişini güçlendirecek ve toplumlar nezdinde doğru bir anlamlandırma düzeyi ile barışçıl zeminin oluşmasına katkı sağlayacaktır.

Tartışmayı göç olgusu ile ilişkilendirdiğimizde de birey ve toplumların anlam dünyasında bir değişim faktörü karşımıza çıkmaktadır. Göçler; yalnızca mekânsal bir değişimden ibaret değildir. Aynı zamanda birey ve toplumların anlam ve değerlerindeki değişimi de ifade etmektedir. Dolayısıyla sadece göç eden topluluk değil, göç edilen coğrafi bölgedeki toplumların da anlam ve değer dünyasında değişimler meydana gelmektedir (Eravcı ve Ateş, 2018:2).

Hume insanın anlama yetisini açıklarken, zihnin tüm algıları iki sınıfa ayırdığına işaret etmektedir: Düşünce ve izlenim. Düşünce cansız ve zayıf bir algı iken, izlenim daha canlı bir algıdır. Bir kelime ya da cümleyi işittiğimizde düşünce içerisine girmektedir ve düşüncelerimiz bu esnada bir ayna gibi nesnelere taklit etmekte, ancak algısal açıdan sönük kalmaktadır. İzlenim ise düşünceden farklı olarak görülen, işitilen, sevilen ya da nefret edilen bir durum karşısında dinamik bir algıyı temsil etmektedir. Hume ayrıca, benzerlik, bitişiklik ve etki kavramlarıyla da anlamsal açıdan düşünceler arasında bir bağlantı kurmaya çalışmaktadır. Bir anlam diğer anlamlara ilişkin farklı çağrışımlara yol açsa da bu kavramlar silsilesiyle mümkün merteye en genel hale gelinceye kadar durmadan genele ulaşmaya çalışmak gerekmektedir (Hume, 2023:22).

Anlam ayrıntılarının insanlığa yeni tercihler sunduğunu ifade eden Önal da şu tespiti yapmaktadır:

İlk algıda farklı gelen uyarıcılar; tekrar, ısrar, yorum, aşinalık, alışkanlık, tanıma gibi durumlarda benzer hale geliyor. Bu uyarıcı bir şeye benziyor ama neye? Bir müddet sonra uyarıcının algılanması yavaş yavaş sezgi, tahmin, kıyas, ilgi, bağlam ve anlam sürecinde bilgiye dönüşünce bir yönüyle olsun aynı olmayan uyarıcı kalmıyor. Böylece varlık kodları; farklı-benzer-aynı sürecinde ortak bir değere, müşterek bir başlangıca ve her uyarıcıyı kapsayan bir kaynağa doğru, yaşandıkça çözülüyor ve çözüldükçe arka planda sayısız yeni kodlarla varlığını sürdürüyor. Fark etmek, farkında olmak, tefrik etmek gibi anlamaya götüren bu oluşumlar farkın çoğu zaman olumlu bir özellik olduğunu gösterir. Fark olmalı ki farkında olalım. Fark olmazsa farkında olamayız ve doğruyu bulamayız. Fark hem inançta hem demokraside hem bilimde çok önemli...

Objeler, insanlar, düşünceler, inançlar, gelenekler, diller biraz farklı olacak ki gelişme ve kardeşlik olsun (Önal, 2020:104-105).

1.2. Gerçeğin Çarpıtılması

Gerçeklik olgusu algılardan, bilinçten ve zihinsel tasarımdan bağımsız olmakla birlikte öznelliği değil nesnelliği öne çıkarmaktadır. Doğruluk olgusu ise gerçekliğin tüm detaylarıyla, olduğu gibi ortaya koyularak, hiçbir çarpıtmaya maruz kalmadan aktarılmasıdır (Türk, 2014: 16). Ancak gerçeği olduğu gibi aktarma motivasyonu, bizi toplumsal antagonizmayı göz ardı etme sorunsalına ve doğruluk olgusuna götürür mü? Bu sorunun cevabına gerçeğin çarpıtılması konusu ile devam etmek yerinde olacaktır.

Gerçeğin çarpıtılması, ilk etapta algısal olarak negatif bir çağrışıma yol açsa da aslında gerçeğin kendisidir denilebilir. Bu yaklaşım bir örnek üzerinden açıklanabilir: Güney Amerika’da bir köy mekânını analiz eden Levi-Strauss, köy halkını iki alt gruba ayırmaktadır. Birinci gruptaki köylü muhafazakâr iken ikinci gruptaki köylü devrimcidir. Her iki gruptan köydeki kulübelerin mekânsal düzenlemelerinin bir kâğıda çizilmesi istenmektedir. İlk gruptaki köylüler köy zeminini dairesel olarak algılamışlar, köyü merkezinde bulunan tapınağı baz alarak simetrik bir daire şeklinde çizmişlerdir. İkinci grubun çizdiği taslakta ise köy bilinmeyen bir sınır tarafından ikiye ayrılmış, birbirinden oldukça farklı iki ev kümesi ortaya çıkmıştır. Köy planının bu iki farklı mekânsal algısı, travmatik bir karşıtlığı ifade etmekte, diğer taraftan dengeli ve uyumlu bir sembolik yapının dayatılmasını da beraberinde getirmektedir. Oysa bir helikopter yardımıyla köyün fotoğrafı yukarıdan çekildiğinde, gerçeklik algısı hiç çarpıtılmadan tüm çıplaklığıyla ortaya konabilirdi, ancak toplumsal antagonizma realitesi gözden kaçırılırdı. Bu örnek bizi Lacan’ın gerçeklik algısına götürmektedir: “Gerçekliğin doğru temsilinin çarpıtılmasıyla ortaya çıkan gerçektir, yani toplumsal gerçekliğin çevresine kurulduğu travmadır.” Levi-Strauss’un bu analizini sığınmacılarla ilişkilendirmek adına başka bir örnek verilebilir: Bir İngiliz, İngiltere sokaklarında çok fazla Pakistanlı olduğunu söylediğinde aslında sembolik bir mekâna işaret etmektedir. Dolayısıyla buradaki azlık ya da çokluk, fazlalık ya da

eksiklik algısında sembolik bir evrenin varlığından söz etmek yerinde olacaktır (Zizek, 2011:23-48).

Bu çıkarımlardan hareketle herhangi düzeyde bir sığınmacı algısından bahsedilecekse, öncelikle her yargının arka planında gerçeklik üzerinden konuşlanmış sembolik mekân bulunduğu belirtilmelidir. Gerçeğin temsili, çarpıtılmasa bile, ortaya çıkan yine gerçeğin kendisidir denilebilir.

1.3. Tutum Olgusu

Etkili ve ikna edici bir iletişim için öncelikle bireylerde tutum değişimi yaratmak gerekmektedir. Bu nedenle profesyonel iletişimciler, ister marka yönetimi için bir ürünü kullanan tüketici kitlesi üzerinde olsun, ister siyasal iletişim için politik karar sürecindeki seçmen kitlesi üzerinde olsun tutum değişikliğine ya da mevcut tutumları korumaya yönelik stratejiler geliştirmektedir.

Sosyal bilimlerde önemli bir konuma sahip olan tutum kavramı, iletişim çalışmalarının da odağındadır ve tutum ölçümleri iletişim alanında sıkça karşımıza çıkmaktadır. Tutumu “vazgeçilmez” olarak tanımlayan van Dijk’e göre, göç konusunda ortaya konulan kişisel bir yorum, toplumsal bağlama erişmektedir. Bu bağlamda, zihinsel model kuramına atıf yaparak, tutumların durağan yapısının zamanla değişebileceğini “bireysel, bağlamsal çeşitlenme sağlayacağını” ifade etmektedir. Geleneksel tutum araştırmalarında ihtiyaç duyulan ise farklı bağlamlardaki toplumsal tutumların detaylı incelenmesinin bireysel düzeydeki eksikliğidir (van Dijk: 2023:82-83).

Tutum toplumsal olgu olarak da tanımlanmaktadır. Bireyin, toplumsal olgulara karşı gösterdiği reaksiyona, tutumun ilk aşaması diyebiliriz. Tutumlar oluşurken üç temel öge, kendi aralarında bir örgütlenme süreci başlatır. Bunlar duygusal, zihinsel ve davranışsal ögeler olmakla birlikte aynı zamanda bir tepkinin oluşmasında ön aşamadır. Tutum oluşurken arzulanan sonucu elde etmek için duygusal ve zihinsel ögelerde bir ahenk olması gerekmektedir. Profesyonel anlamda tutum ve kanaat

oluşturmak isteyen iletişimciler, bireylerin hem duygusal yapısını hem de zihinsel yapısını buluşturmak zorundadır. Bahsi geçen üç öge tutarlı bir zincir oluşturmadığı takdirde, birinde oluşması muhtemel bir değişiklik diğerini etkileyecek ve bunun sonucunda zincirleme bir değişim meydana gelecektir (İnceoğlu, 2004: 24-25).

1.4. Algı Psikolojisi

Maurice Merleau-Ponty eleştirel felsefeden esinlenen, algının uzamsal olmayan datalarla ilişkilendirilerek nesnellik üzerine açıklamalar getirilmeye çalışılan entelektüel yaklaşımı eksik görmektedir. Algı evreni salt entelektüel korelasyonlara indirgenmemelidir. Bu bağlamda deneysel psikoloji ve nöroloji alanlarının çıkarımlarını dikkate almak gerekmektedir (Ponty, 2006). Psikoloji bilimi, algının örgütlenme şekline odaklanmakta, örneğin psikoloji bilimi içerisinde geliştirilen Gestalt algı kuramına göre, düşünme ve gözlemlene bir algılama sürecini ifade etmektedir (Arkonaç, 2003:392). Algı örgütlenmesinde ise şekil-zemin, benzerlik, yakınlık, devamlılık gibi koşullar gerekmektedir. Birey, bütünü parçalarını ayırıştırılmadan bütün halinde algılamaktadır (Daş, 2018: 21). Bu bakış açısı görsel sanatları da etkilemiştir. Resimdeki yapısal bütünlük imgeyi güçlendirmekte, algı örgütlenmesi olarak tanımladığımız koşullar arasında uyumlu bir kaynaşma sağlamaktadır (Berger, 2020:13).

1.5. Algının Dayanağı

Algı; duyularla elde edilen, beyinde depolanarak işlenen bir süreçtir. Bireyler dış dünyadan malzeme seçimi yaparak bu malzemeyi anlamlandırma sürecine girer. Buradaki anlamlandırma edilgin bir duyumsamadan farklıdır. Her algının bir dayanağı vardır. Bu dayanak, bireylerin olay ve nesnelere algıladığı görüş açısını temsil etmekte, bu durum “izafiyet çerçevesi” olarak adlandırılmaktadır (Mutlu, 2004: 18-19).

İnsanın bir iletiyi algılamada içinde bulunduğu konum belirleyici olmaktadır. Hedef kitlenin bir olayı ve olguyu algılamak için yapısal ve işlevsel etmenlerin etkili olduğunu belirten Oskay (1999:62) bu durumu şöyle açıklamaktadır:

İnsanın eylemleri bir ortam içinde oluşur. Düşünceleri de bu ortama göre şekillenir. Düşüncelerin oluşumu ortamımızdaki uyarıların algılanmasıyla başlar. Ortamımızdaki nesnelere, olayları, simgeleri, algılamamız iki tür etmene bağlıdır: Yapısal ve İşlevsel etmenler. Yapısal etmenler kavramı Gestalt psikolojisinin alınmış bir kavramdır. İnsan ortamından gelen uyarıları önce sinir sisteminin tepkileri, yanıtları ile algılar. Sonra bunlar ussal yapısının süzgecinden geçerek, fiziksel uyarılardan çıkarak bilişsel düzeyde yanıtlanacak biçimde algılanıp anlamlandırılır, tanınır, bilinir. Bu nedenle ortamımızdaki uyarıların algılanıp algılanmayacağı, algılandıklarında nasıl yanıtlanacakları, duyuşsal yapıya bağlıdır. Duyuşsal yapıya algularımıza yol açacak uyarıların önünde engel olarak yer alır. İşlevsel etmenler, uyarılardan ve kişinin bilişsel yapısından başka uyarıların duyuşsandığı anda o insanın içinde bulunduğu gereksinimler, o andaki ruşsal durumu, anıları, deneyimleri, denem bilgileri de algularını etkiler. Bunlara algılamamızın işlevsel etmenleri diyoruz.

Dolayısıyla algı dayanağının birçok parametresi bulunabilmekte; deneyim, kültürel öğeler, tutum, motivasyon, ruşsal ve fizyolojik durum gibi faktörler bir dayanak noktası oluşturmaktadır. İnceoğlu, bu noktada, hedef kitlenin istenildiğı gibi yönlendirilmesinin, sanıldığından öte daha kompleks süreçlerden geçerek doğru ve bilinçli bir şekilde uygulanmasına bağlı olduğunu ifade etmektedir. Zira iletiler toplumdaki izole olan tek tek bireylere değıl, belli grupların üyesi konumunda olan insanlara yöneliktir (İnceoğlu, 2004).

1.6. Algının Semiyotik Çerçevesi

Yunancada işaret anlamına gelen “semeıon” kelimesinden gelen semiyotik (Erdal, 2017) bir yöntem bilim aracıdır. Herhangi bir siyasal, sosyal meseleyle ilgili görseller ve çeşitli semboller aracılığıyla kavramlar ve yorumlar sunmakta, bunlarla

ortaya çıkan anlamları bir çerçeveye oturmaktadır. Bu çerçeve farklı fikir ve kanaatleri, kimlikleri, kültürleri çözümlmeyi amaçlamaktadır (Efe, 2018:100).

Geleneksel medya ve sosyal medyada göstergeler üzerinden bir anlam savaşının yaşandığını söyleyebiliriz. Sığınmacı temsili bu bağlamda dışlayıcı ya da kapsayıcı bir içerikle işlenmekte, siyasal partiler de göç politikalarına göre, medya araçları üzerinden bir algı inşası oluşturmaktadır. Partilerin, seçmenlerin algılarını hedef alan bu tutumu; kullandıkları afişlerle, sosyal medya üzerinden oluşturdukları görseller ve geliştirdikleri söylemlerle kendini göstermektedir. Aslında bu noktada seçmenlerle semiyotik bir ilişki kurduklarını ifade etmemiz mümkündür.

1.7. Algının Yönetimi

Toplumsal zihni yönetmek adına manipülasyon ile sıkı temas halinde olan ideolojik iletişim, siyasal ve ekonomik anlamda güç sahiplerinin çıkarlarını gözeterek, onlarla halk arasında görüş birliği ve uzlaşa sağlamaktadır. Bu manipülatif döngü içerisinde sosyal biliş modelleri, söylem, ideoloji, hegemonya ve rıza gibi unsurlar da yer almaktadır (van Dijk, 2023:407). Adorno gibi eleştirel kuramcılar kültür endüstrisinin zihinlere belli kalıplarla müdahale ettiğini ifade etmekte, böylelikle algı yönetimi uygulamaları açısından modernizm öncesi dünya ile günümüz modernite koşulları arasında farklar olduğunu söylememiz mümkün olmaktadır. Bu bağlamda propaganda, iktidar ve hegemonya; devletin ideolojik aygıtları olan eğitim, din, medya ve sivil toplum kuruluşları aracılığı ile oluşturulmaktadır (Bayrakçı, 2021: 102). Kültür endüstrisi modernite ve aydınlanma karşılığında kendini göstermekte, teknik bir egemen araç haline gelerek bilinçlere zincir vurmakta ve kitleleri aldatmaktadır. Dolayısıyla bireysel gelişim ve özerkliğin önünde engel oluşturmaktadır (Adorno:2003:93).

Keskin'in Politik İletişim Sözlüğü'nde, geçmişte "toplum mühendisliği ve psikolojik savaş" kavramlarıyla tanımlama getirilen algı yönetimi, günümüzde "toplumsal zekâ" ya da "politik zekâ" açılımlarıyla birlikte kullanılmaktadır (Keskin, 2014:23). Tarihte algı yönetiminin ilk izlerine, modernizmin çok öncesinde, M.Ö.

500'lü yıllarda Çinli komutan Sun-Tzu tarafından hazırlanan “Harp Sanatı” eserinde rastlanmaktadır (Tarhan, 2003:33). Son dönemde popüler hale gelen algı yönetimi, kavramsal manada ilk kez ABD Savunma Bakanlığı tarafından kullanılmıştır. Literatürdeki genel tanımlamalara göre algı yönetiminde, belli hedefler doğrultusunda kitlelerin tutumu etkilenmeye çalışılmakta, duygu ve düşüncelerini kontrol edebilmek için yürütülen eylemlerin tümünü kapsamaktadır. Türk, “*İletişimin kıvılcık elması iknadır. İknaı gerçekleştirmek için de ikna edilmesi gerekli olan kişi ya da hedef kitlenin algısını bilmek önemlidir*” der. İletişim disiplininin bu ikna yönü, algı yönetimini iletişimle eş değer hale getirmektedir. Bu noktadan hareketle algı yönetimini basit bir silsileyle ifade etmek gerekirse, algıdan başlayarak algılamayla devam eden ve imajla tamamlanan bir süreç olarak tanımlayabiliriz. (Türk, 2017:15-16). Baker ise algı yönetim sürecinin son halkası olarak ifade edebileceğimiz imajın sözcülemine odaklanmakta, bu sözcülemin ortak araçlarının medya olduğunu söylemektedir. Buradaki kitlesel üretimin işleyiş tarzını kabul etmeden, bir kitle iletişim sosyolojisi taslağı oluşturmak mümkün değildir (Baker, 2012: 250-251).

Algı yönetimi kavramına literatürde olumlu ve olumsuz birçok anlam yüklenildiği görülmektedir. Örneğin Jim Keith “Zihin Kontrol” kitabında kavramı daha negatif bir bağlamda ele almakta, “Bize, yalnızca ne bilmemiz isteniyorsa o söyleniyor” görüşünü savunmaktadır. Ona göre yalın bilgi yönetimi, en etkili kontrol yöntemidir. Bu yöntemle yanlış bilgilerle yönlendirilerek dezenformasyon sürecine tabi tutulan bireylerin gerçeklik algısı çarpıtılmakta, televizyon, sinema, gazete ve internetin araçsal dinamikleriyle yanıltıcı görüşler içerisine girme olasılığı artmaktadır (Keith, 2015:51). Algı yönetimi; beyin kontrolü, beyin yıkama, manipülasyon ve dezenformasyon gibi olumsuz çağrışımlar içeren kavramları da içinde barındırmaktadır. Ancak siyasiler, kanaat önderleri, sporcular, sanatçılar ve sosyal medya fenomenleri doğru bilginin yaygınlaştırılması ve kamusal fayda ekseninde kullanılması yönünde bir çaba içerisine girerse, algı yönetimi iletişim yöntemi olarak pozitif bir temele oturtulacak, bu da gerçeğin ve hakikatin yansımalarına hizmet edecektir. Dolayısıyla algı yönetiminde tutum değişikliğini gerçekleştirmek için güven duygusu, şeffaf ve doğru bilgi hedef kitle açısından önemli bir rol

oyunmaktadır (Göksu, 2021:14). Algı yönetimi kimi yaklaşıma göre hedef kitleyi belli amaçlar doğrultusunda oyuna getirmek olarak değerlendirilirken, kimi yaklaşıma göre de bir malı, hizmeti ya da fikri satın almaya ikna etmek adına kullanılan müspet tekniklerdir (Bostancı, 2012:48).

İKİNCİ BÖLÜM

SİYASETTE VE MEDYADA ALGI YÖNETİMİ

İletişim yöntem ve uygulamalarının siyasal amaçlar doğrultusunda, seçmeni ikna etmek için kullanılması, algı yöneticilerinin temel stratejisini oluşturmaktadır. Bu stratejilerin hayata geçirildiği en önemli aygıt da medyadır. Sosyal medyanın hayatımıza girmesiyle algı yönetimi uygulamaları bu yöne evrilmiştir. Siyaset profesyonelleri sosyal medyayı etkin bir biçimde kullanarak kamuoyu algısını kendi siyasal istikametlerine çekme gayreti taşımaktadır. Siyasal alandaki algı yönetiminin, negatif ve pozitif tüm boyutlarıyla ele alınarak, temel bakış açıları üzerinde durmak yararlı olacaktır.

2. 1. Algı Yönetimi, Propaganda ve Manipülasyon İlişkisi

Propaganda kavramı, Goebbels ve Nortcliffe dönemlerini geride bırakarak, iletişim metotları içinde gün geçtikçe zarifleştirilmiştir. Kullanılan siyasal dilden, kampanya tarzına kadar çok yönlü bir biçimde ele alınmaya başlanmıştır (Ateş, 2000:119). Ancak bu durum, gelişen ve değişen koşullarda propaganda faaliyetlerinin kullanılmadığı ya da gerilerde kaldığı düşüncesine yol açmamalıdır. Günümüzde de totaliter ya da demokratik her siyasal rejim, sert ya da yumuşak bir işlevsellikte propaganda faaliyetlerini eskiden olduğu gibi sürdürmeye devam etmektedir (Biber ve Turancı, 2014:35). Hatta Herman ve Chomsky, son yıllarda iletişim alanında yaşanan değişimin propaganda modelinin uygulanabilirlik zeminini daha elverişli hale getirdiğini söylemektedirler (Herman ve Chomsky, 2021: 21).

Bozkanat, ABD’de kavramsal bir temele oturtulan, algıları yönetmek için kullanılan 11 propaganda tekniğini Nazi Almanyası üzerinden ele aldığı çalışmayı; “isim takma, iki düşmandan birine razı etme, Bandolu vagon, aktarma, halktan biri gibi gösterme, koz biriktirme, genellemeleri parlatma, düşmanı saptama, tanık gösterme, hatalı ikilem sunma, iddiada bulunma” başlıkları üzerinden yürütmüştür. Çalışmada, klasik metotların algı yönetimi açısından, günümüz ikna yöntemleriyle ilişkili olduğuna dair bulgular da ortaya konulmuştur (Bozkanat, 2021).

Propaganda ve manipülasyon kavramlarını iletişim disiplini içerisinde bir bağlama oturturken, halkla ilişkilerin öncü isimlerinden kabul edilen Bernays'ın eserlerine değinmek önemlidir. Bernays, 1928'de yayımladığı "Propaganda" adlı eserde, toplumların kitle psikolojisi ile manipüle edilebileceğini aktarmaktadır. "Kamuoyunun Manipülasyonu: Niçin ve Nasıl?" isimli çalışmasında kitleler üzerinde gerçekleştirilen manipülatif uygulamaları psikoloji bilimi temelinde açıklamaktadır (Okay, 2012:162). Bernay'ın yaklaşımları bizi Frued'un temsil ettiği psikolojik ekole götürmektedir. Frued, kitle oluşumlarını ilkel sürüye benzetmekte, anahtar kavram olarak da hipnozu kullanmaktadır. Hipnotize eden kişi, karşı tarafta bir tahakküm oluşturmakta ve bu tahakküm koşulsuz olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla hipnoz edilen kişi dış faktörlere olan tüm ilgisini kaybederek, "rapport" denilen aktarımsal bir sürecin içinde bilinçsel bir duruma sürüklenmektedir. Hipnozcu, uyuma talimatı verdiğinde, özne, kendisini ebeveyni yerine koyabilmekte, böylelikle itaatkâr bir ilişkinin kapıları aralanmaktadır. Benzer bir ilişki biçimi ilkel insan ile kabile şefleri arasında da bulunmaktadır. İlkel insan, kral ya da kabile şefiyle göz göze geldiğinde, tehlikeli ve karşı konulamaz bir ruh haline bürünmektedir. Lider ile kitle arasındaki hipnotize edilmiş iletişim biçimi bu noktada başlamakta, kitlenin kökeni ilkel insanla benzeşmektedir (Freud, 2020:74-75).

Manipülasyonu yalan sözcüğüyle özdeşleştiren Arendt ise reklamcılık atmosferinin kontrolden çıktığını, siyasetin de imaj yaratma ve insanları buna inandırma sanatı haline geldiğini, ancak insanların siyasal konularda her zaman manipüle edilemeyeceğini savunmaktadır. Bu durum halkla ilişkiler profesyonellerinin serbest piyasa düzeni içerisinde sınırsız tüketici açlığına aldanmasından kaynaklanmaktadır. Bir sabunu satın alması için manipüle edilebilen insanların siyasal kanaati her zaman manipüle edilemeyebilir. Çünkü gündelik ve basit somut gerçeklikler karşısında, insan psikolojinin manipülasyona maruz kalacağına inanılan önerme her zaman etkili olmayabilir (Arendt, 2021:17).

Habermas da kamusal alanın manipülasyon altında olduğunu, gerçek kamusal kanaatlerin devre dışı kaldığını ifade etmektedir. Kanaatlerin devre dışı kalmasının altında yatan ana neden, reklam psikolojisinin yol açtığı bazı parametrelerdir. Çünkü

kanaatleri yönlendirerek halk onayına sunanlar yükümlülük altına girmemekte, siyasal kanaatler nesnel savlardan uzaklaştırılmaktadır. Seçmen saikleri, bilimsel temelde saptanarak siyasetçilerin manipülasyonuna açık hale getirilmekte, bu durum seçmenin nesnel çıkarlarına çoğu zaman denk düşmemektedir (Habermas, 2018: 355-356).

2.2. Rıza Göstermeden Rız Olmak

Chomsky, halkla ilişkilerin öncü isimlerinden Bernays'ın kitleleri manipüle etmeyi demokratik toplumun parçası olarak görmesine ve “Rıza mühendisliği, demokratik sürecin tam kalbinde yer alır” fikrine işaret etmektedir. Dolayısıyla Chomsky'nin demokrasi üzerine ortaya koyduğu yapısal analizlerde, toplumsal rızanın belirleyici olduğu düşüncesi öne çıkmaktadır. Ancak buradaki rıza, geniş halk kitlelerinde uzlaşma sağlanan bir onama haline denk düşmemektedir. Siyaset ile iş dünyasının iç içe geçmesi halk beklentilerini yok saymakta, demokratik işleyiş içerisinde akıllıca manipüle edilen halk, siyasal alanda da tüketici haline getirilmektedir. Örneğin, 96 ABD seçimi öncesi, sağlık alanında anket yapılmasına rağmen halkın eğilimlerini dikkate almayan seçim argümanları kullanılmıştır. Seçim kampanyası, iş dünyasının istekleri doğrultusunda pazarlama stratejilerine dönüştürülerek, halkın beklentileri dikkate alınmadan patronlar lehine oluşturulmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla serbest rekabet sistemi, demokratik işleyişin tam merkezinde yer alarak sermayenin istekleri doğrultusunda bir tür rıza mühendisliği yapmıştır. Hatta o dönemde, ABD'de bir trilyon dolara ulaşan pazarlama harcamaları ve bu harcamaların vergiden düştüğü göz önünde bulundurulduğunda, seçmenlerin kendi tutum ve davranışlarının manipüle edilmesi için para ödemek zorunda kaldığını bile söylemek mümkündür. Bu bağlamda toplumlar, zihinlerini yönlendiren ve manipüle eden, istek ve beklentilerini dikkate almayan siyasetçilerin propagandasına “razı” olmaktadır (Chomsky, 2016:122-123).

2.3. Siyasal İletişim ve Algı Yönetimi İlişkisi

Algı yönetimi ile siyasal iletişim ilişkisi literatür açısından yeni bir olgudur. Günümüzde ekonomik faaliyette bulunan firmalar, algı yönetimi uygulamalarına yönelik stratejiler geliştirmektedir. Buradaki amaç, ürün ve hizmetlerine yönelik olumlu bir tutum ve kanaat oluşması, bu kanaatin sürdürülebilir bir çizgide devam etmesidir (Bakan, 2012:27). Saydam, pazarlama stratejileri odaklı ele aldığı algı yönetimini 11 temel kurala dayandırmaktadır. Bu kurallar; hedef kitlenin değerlerine uygun davranmak, hedef kitlenin kültürüne özen göstermek, beklentilerin üzerinde bir yaklaşım sergilemek, kafaları karıştırmamak, sonuca odaklanmak, araştırma ve ölçümleme, gerçeklere dayanmak, tekrara yönelmek, farklılaşmaları yönetebilmek, görseelliğe yönelmek, düşüncelerden çok duygulara hitap etmektir (Saydam, 2007).

Algı yönetiminin siyasal iletişimle ilişkisini analiz ederken, Saydam'ın bu temel kurallarından başlamak yerinde olabilir. Zira siyasal meşruiyetin sağlanması anlamında, siyasal iletişim disiplininin ortaya çıkış sürecini irdelediğimizde, iki olgu arasında bir denk düşmenin söz konusu olduğunu görmekteyiz. Bu denk düşme, yöntemsel anlamda, siyasal iletişimin algı yönetimi gibi pazarlama yöntem ve stratejilerini benimsemesinden kaynaklanmaktadır.

Meseleyi tarihsel süreç içerisinde irdeleyecek olursak, İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki politik atmosfere göz atmakta fayda vardır. O yıllarda Nazizm ideolojisinin dünya siyasetinde yarattığı tahribatları ortadan kaldırmak amacıyla, demokrasilerin yeniden inşası süreci söz konusuydu. Bu süreçte, savaş öncesi Nazizm ideolojisinin yeşermesine katkı sağlayan kitleler “şüpheli” bir politik topluluk olarak görülmüştür. Kitlelerin siyasal anlamda fikirselsel ve eylemsel bakış açılarını öngörmek amacıyla, kamuoyu kavramı bilimsel bir temelde yeniden tanımlanmıştır. Bu gelişmeler üzerine, 1950'lerden sonra kamuoyu araştırma şirketleri ve enstitüler hızla yaygınlaşmış; akademisyenler ve uzmanlar “şüpheli” toplulukların politik reaksiyonlarını bilimsel temelde ölçmeye başlamışlardır. Siyaset bilimi ile iletişim biliminin sentezlendiği süreçte, siyasal iletişim alt bir akademi olarak doğmuş, siyasal alanın geleceği için üretilen plan ve programlar pazarlama stratejilerine denk

düşmüştür. Böylelikle politik gidişat, bilimsel tekniklerle tahmin edilmeye başlanırken, seçmen siyasal kampanyalarla hizmet götürülecek topluluklar haline dönüştürülmüştür. Siyasetçilerin geleceği, oluşan bu pazar anlayışıyla politik yandaşlarla değil halkla ilişkiler ve reklamcılık şirketlerince çizilmiştir (Köker:2016:22-23). Habermas, bu duruma kamusallığın hâkimiyeti altındaki bir işlevsellik olarak açıklık getirmekte ve “siyasal pazarlama sanayii” adını vermektedir. İkinci Dünya Savaşı’nın ardından oluşan yeni anlayışla, eski tarz propagandacılık terk edilmiş, bunun yerini gayri siyasal bir biçimde politik kanaat ve tercih oluşturmakla görevli reklam uzmanları almıştır. Bu noktada bir tür siyasal tüketici tipolojisine dikkat çeken Habermas, seçmenin bağımsız iradesini kaybederek, siyasal kanaat ile siyasal işlev arasındaki bağıntının koparıldığını söylemektedir (Habermas, 2018:353).

Yılmaz, bu noktada şöyle bir uyarıda bulunmaktadır:

Machiavelli tarzı siyaset anlayışı ile kapitalizmin önemli bir aracı durumundaki pazarlama ve kişisel satış teknikleri siyasal hayatta etkisini göstermekte ve siyaseti yeniden şekillendirmektedir. Ancak gerek Machiavelli siyaseti gerekse de pazarlama ve satış teknikleri siyasetteki ahlak ve etik ilkeleri ihlal edebilmektedir. Siyasette ahlak olmadığı, pazarlamada ise tek hedefin satış olduğu vurgusu sonuç odaklı bir yaklaşım olsa da siyasal hayata olduğu gibi aktarılması doğru olmayacaktır. Siyasal pazarlama gibi kavramlarla seçmenlerle ilişkiler ve pazarlama tekniklerinin siyasal alandaki etkileri arttığı bilinmektedir. Ancak siyasetin, ticari pazarlamadaki mal veya hizmet yerine doğrudan ikamesi kabul edilmemelidir. Sonuç olarak pazarlama yöntemleri ve kişisel satış teknikleri, tüketici veya müşteri açısından olumlu etkiler oluştursa da söz konusu kavramların, ticari pazarlama alanında kullanıldığı şekilde siyasal alana uyarlanması olumsuz sonuçları da beraberinde getirebilir. Toplumda siyasetçilerin, seçmenin oyunu alabilmek adına her şeyi kabul edeceği gibi bir algı oluşturduğu kanaati artabilir. Siyaset ticari bir mal gibi düşünülmemelidir. Literatürde yer alan ve günlük hayata da yansıyan siyasal pazarlama, ticari bir bakış açısıyla, siyasetin vatandaşa hizmet amaçlı yaklaşımına zarar verebilir. Bu kavramların net olarak ifade edilmesi başka bir elzem durumdur (Yılmaz, 2020:143).

Pazarlama süreciyle iç içe geçen siyasal iletişim, hedeflere ulaşmada benzer teknikleri kullanmaktadır. Bu ortak noktadan doğan bir kavram olan “siyasal pazarlama”, pazarlamanın sadece bir ürünün ya da hizmetin kitlelere sunulmasından ibaret olmayıp, siyasal aktörleri potansiyel seçmen kitlelerine tanıtmak amacıyla kullanıldığını göstermektedir (Akay, 2012:35). Profesyonel bir siyasal kampanyada liderler seçmenlere pazarlanırken, imaj ve itibarları yönetilerek, toplumsal algılar pozitif yöne kanalize edilmeye çalışılmaktadır (Özer, 2014:182). Siyasal liderler ve partiler, algıları yönetirken, ticari bir ürün hüviyetinde pazarlanmaktadır. Algıların yönetilmesi belli bir eklektik süzgeçten geçirilerek mümkün olmakta, pazara yönelik geliştirilen yöntem ve stratejiler kampanya yönetiminin temelini oluşturmaktadır. Partilerin algıyı yönetme kabiliyetleri başarının ön koşulu olmakla birlikte, politikada başarı unsuru ulusal ve uluslararası kodlarla donatılmış bir algı yönetimine bağlıdır. Günümüz demokratik sistemi içerisinde iktidar olmanın yolu doğru bir algı yönetiminden geçmekte, medya ise bu sistemde algı yönetimi açısından ulusal ve uluslararası boyutta prizma görevi üstlenmektedir. Bu bağlamda algı yönetiminde iki aktör ortaya çıkmaktadır. Bu aktörler alıcı ve verici konumunda olan liderler ve halktır (Şeyhanlıoğlu, 2017:337-340). Bir bakış açısına göre internet teknolojisi, yöneten ile yönetilen arasındaki mesafeyi yakınlılaştırarak demokrasinin kuvvetlenmesini sağlamıştır (Aktaş: 2004:11). Liderler beden dili, jest ve mimikleri, kıyafeti, retorığı ile bir ileti vericisi konumundayken, halk ise bu iletileri algılayan, anlamlandıran ve davranışsal bir eyleme dönüştüren alıcı konumundadır. Buna paralel, parti organları tarafından alınan kararlar, liderlerin açıklamaları medyada farklı biçimlerde yer bulmakta, kamuoyu oluşturmada önem teşkil etmektedir. Bu süreç doğal seyrinde gerçekleşerek hedef kitlenin farkına varmadan algısını şekillendirmektedir. Medya ise girift bir yapıda olan siyasal iletişim ve algı yönetimi ilişkisinde işlevsel bir rol temsil etmektedir. Kitleleri ikna etmek, yönlendirmek gibi çok temel ortak noktaları olduğunu kabul ettiğimizde, “algı yönetimi siyasal iletişimin tam kalbidir” çıkarımını yapmak mümkündür (Çakmak, 2021:67-68).

2.4. İletişim, Siyasal Kültür ve Meşruiyet İlişkisi

İletişimin algı boyutu üzerinde duran Heywood, bu durumu siyasal kültür ve siyasal meşruiyet ile şöyle ilişkilendirmektedir (Heywood, 2013a: 263):

Siyasetin büyük bir bölümü kafamızın içinde vuku bulur; yani fikirlerimiz, değerlerimiz ve toplumun nasıl örgütlenmesi gerektiği hakkındaki varsayımlarımız ve hükümete ilişkin umutlarımız ve korkularımız tarafından şekillenir. Sonunda, yaşadığımız toplum hakkında sahip olduğumuz inanç, toplumdaki güç yapısı ve kaynakların ve fırsatların gerçek dağılımından daha önemli olmayabilir; pratik anlamda belki de algı gerçeğin kendisidir. Bu durum, siyasal kültürün oynadığı hayati rolü vurgular. İnsanların sahip olduğu inançlar, semboller ve değerler hem siyasi sürece karşı tutumlarını hem de daha da önemlisi içinde yaşadıkları sistem hakkındaki düşüncelerini, özellikle bu sistemi yasal veya meşru olarak değerlendirip değerlendirmediklerini belirler. Dolayısıyla, meşruiyet, siyasi istikrar için hayati öneme sahiptir ve sistemin varlığını devam ettirmesinin ve başarısının temel kaynağıdır.

İletişimin siyasal kültürün devamlılığını sağlamadaki rolüne dikkat çeken Akın ise, iletişimdeki dönüşümün Türkiye'deki siyasal kültür üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır (Akın, 2018:162):

Türkiye'de çok partili hayat sonrasında siyaset alanındaki çeşitlenme, her bir kesimin kendi kamuoyunu oluşturma mücadelesi olması bakımından basın üzerinden izlenebilir. Yazılı basın, farklı fikirlerin kendi görüşlerini yaymaları ve kendi tabanlarının siyasal sosyalleşmesi için önemli işlevler görmüştür. Başka bir deyişle siyasi partiler, örgütler ya da gruplar, kendi süreklilikleri açısından yazılı basını bir ihtiyaç olarak görmüşler ve kullanmışlardır. Özel radyo ve televizyon yayınlarının yasak olmasına rağmen radyo ve video kasetlerinin yeni medya araçları olarak yaygınlaşması önemli bir değişimin habercisi olmuştur. Özel televizyon kanallarının hem ulusal hem de yerel olarak yaygınlaşması, siyasal kültürün sürekliliği ve değişimi açısından çok önemli gelişmelere sebep olmuştur. 2000 sonrasında internetin ve sosyal medyanın da devreye girmesiyle Türkiye'de siyasal kültürün basınla ve medyayla ilişkisi başka bir boyuta geçmiştir. Siyasal kültüre etkileri açısından AK Parti döneminin önemli olaylarından birisi olan

Gezi olaylarında ya da 15 Temmuz 2016'daki darbe girişiminde yeni medyanın önemli işlevleri olmuştur.

2.5. Algı İnşasında Kitle İletişim Etkisi

Etki olgusu bireylerde hareket, eylem ve davranış biçimi oluşturarak motivasyonel bir ivme haline gelmekte, bunun sonucunda manipülasyon içeren sonuçlara yol açmaktadır. İletişim çalışmalarında medya etkisi, iki okul etrafında tartışılmıştır. Bu okullar Lazarsfeld öncülüğündeki ampirik okul ve Frankfurt ekolünün temsilcilerinden oluşan eleştirel okuldur. Ampirik okul problemi sayısal verilere indirgeyerek, kitle iletişim etkisini birey, toplum gibi dışsal faktörlerle sınırlama ön kabulüne sahiptir. Eleştirel okul ise yorumsal bir tarzda hareket ederek, kitle iletişim etkisinde herhangi bir sınır koymamaktadır. Yaklaşım ne olursa olsun medyanın manipülasyon içeren etki alanına sahip olduğu bir gerçektir (Anık, 2000:69-71).

Bir ikna faaliyeti olarak da nitelendirilebilen algı yönetiminin hayata geçirildiği en önemli aygıt medyadır. Gazete, dergi, televizyon, radyo gibi kitle iletişim araçları algıların inandırma ve ikna yoluyla yönetilmesi için kullanılmaktadır. Bunun somut örneklerini Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sırasında görmekteyiz. Devletler savaşın seyrini etkilemek, dünya toplumlarında bir algı oluşturabilmek amacıyla medya üzerinden kamuoyu oluşturmaya çalışmışlardır. Türk basın tarihini incelediğimizde devletlerin medya üzerinden algı oluşturmak için belli yöntemlere başvurduklarını bazı örnekler üzerinden verebiliriz. Alman devleti, 1935 yılında, Türk kamuoyunda olumlu bir algı oluşturmak adına 14 Türk gazeteciyi Almanya'ya davet etmiş, gazeteciler bizzat Hitler tarafından ağırlandırılmıştır. Bu olayın Türk kamuoyu üzerinde ne gibi bir etkisi olduğunu aktarmak gerekirse, Cumhuriyet başyazarı Yunus Nadi Almanya aleyhine yazılar yazarken, bu gezi sonrasında kurulan ilişkiler neticesinde Almanya lehine yazılar yazmaya başlamıştır. Nadi, savaş yıllarında Alman yanlısı görüş ortaya koyan bir Türk gazeteci olmuş ve kamuoyunu Almanya lehine olumlu algı yerleştirmek adına yönlendirecek noktaya gelmiştir (Seydi, 2006:63).

Medya gerek haber gerekse reklamlar vasıtasıyla izlerkitle algısını etkileme ve yönlendirme potansiyeline sahiptir. Ana akım medyada eşik bekçileri kurumsal politikalarının yanlı etkisiyle içerik oluşturarak algıların şekillenmesini sağlamakta, politik meselelerde algı yönetimini amaç haline getirmektedir. Bu bağlamda yazılı basında kullanılan manşetler, spotlar ve fotoğraf seçimleri; görüntülü basında KJ'ler, videolar, kamera açıları birtakım yönlendirmeler içermektedir. Böylelikle gerçeklik ve hakikat belli politik hedefler doğrultusunda inşa edilerek, kitleler üzerinde olumlu ve olumsuz çerçevelerle algıları şekillendirmektedir.

2.6. Yeni ve Hızlı Bir Etkileşim Biçimi Olarak Sosyal Medya ve Algı Yönetimi

İki tip sosyal ağ biçiminden bahsetmek mümkündür. Birincisi arkadaş, komşu, akraba gibi gruplarla yüz yüze iletişim kurulan geleneksel sosyal ağlardır. Selamlaşmak, dokunmak, tokalaşmak gibi eylemler geleneksel sosyal ağların etkileşim biçimleridir. İkincisi bilgisayar tabanlı sosyal ağlar heterojen yapıda olmakla birlikte komplike bir iletişim içermektedir (Kara, 2013:45-46). İletişim mecraları tarihsel süreç içerisinde matbaa ile kitleleşmeye, geleneksel medya ile sosyalleşmeye, bilgisayar tabanlı web 2.0 teknolojisiyle de etkileşime doğru evrilmiştir. Bu teknolojiye, etkileşim açısından en etkili uygulamalar sosyal medya olmuştur (Eren, 2015:21).

Bilgisayar tabanlı bir ağ olan sosyal medya, günümüzde en basit tanımıyla içerik paylaşım sitelerine verilen genel bir addır. Sosyal medya; YouTube, Facebook, Tiktok, Twitter, LinkedIn, Instagram, Tumblr, soundcloud, Snapchat, Flickr, Pinterest gibi ağlardan oluşmaktadır (Yıldırım, 2017:254). Teknolojinin geldiği bu son aşama “bilgi toplumu” olarak tanımlanırken, toplumsal anlamda birbirine bağlanmışlığı kökten değiştirdiğini söyleyebiliriz. İnsanlar dünyanın farklı yerlerinden daha fazla insanla iletişime geçme olanağı bulmuş, etkileşim daha komplike bir hal almıştır. Castells bu durumu “ağ toplumu” kavramıyla açıklamaktadır (Heywood, 2013b:180).

İnternet tabanlı sosyal medyanın gücüne dikkat çekmek adına bir karşılaştırma yapacak olursak, örneğin geleneksel kitle iletişim aygıtlarından radyo 50 milyon

kullanıcıya 38 yılda ulaşırken, televizyon 13 yılda ulaştı. Buna karşılık bir sosyal ağ olan Twitter ise 50 milyon kullanıcıyı dokuz ayda elde etti (Kara, 2013:49). Meseleyi hız faktörü açısından eleştirel bir perspektifle ele alan Virilio, modern iletişimin yol açtığı hızın sonuçlarına odaklanmaktadır. Hız, demokratik müzakere olanağını yok etmekte, toplumsal talepleri koşullanma içine sokan bir kültür üretimi yapmaktadır. Bilgi teknolojisinin bu hızlı yayılımı bir tür “terminal yurttaşı” yaratarak, gerçeklik algısına bütüncül yaklaşmak yerine gerçekliğin yerine geçmektedir. Gelecek hakkında fikir veren teknik devrim, bir dramdan daha fazlasını ifade etmektedir. İnternet teknolojisini bir taraftan sınırsız iletişim olarak tanımlarken, diğer taraftan *facia* olarak görebiliriz. Bu komplike bilgi sisteminin sibernetiği, teknik kavram olmanın ötesine geçerek başlı başına bir sistem haline geldi. Sistemin, küreselleşmenin etkisiyle yol açtığı tahribatlar ise zincirleme tepkimeye davetiye çıkarmaktadır. Virilio, bu noktada, dünyada atom bombası caydırıcılığının ardından bir “enformasyon bombası” caydırıcılığından bahsetmektedir. Kamuoyunun kontrolsüz şekilde manipüle edildiği yeni sistem, “gerçek enformasyon” devrimi değil “sanal dezenformasyon” devrimidir (Virilio, 2003:104-105). Zizek de yine eleştirel bir yaklaşımla, bireyin dijitalleşen hayatının politik etkisinin yeni bir polis devletine yol açtığını savunmakta, buna paralel olarak “bağlı beyin” kavramını ortaya atmaktadır. Dijitalleşme olgusunun bireylerin tüm aktivitelerini kayıt altına aldığını, sadece aktivitelerin değil duygu denetiminin de etki altına alınarak manipülasyona maruz kalındığını, bu kontrolün sağlık, ulaşım, elektriğe kadar ulaşarak kapitalizm tarafından gerçekleştirildiğine işaret etmektedir (Zizek, 2021:32-47).

Teknolojinin geldiği son noktada hayatımıza giren algoritma ve yapay zekâ kavramları, sosyal alanda insanların tutum ve davranışlarını ölçülebilir ve öngörülebilir hale getirdi. Bu öngörüler pazarlama, siyaset, askeri alanlarında bireysel ve toplumsal tüm davranışları şekillendirmektedir (Göksu, 2021:23). İnternet teknolojisinin hayatımıza girmesiyle değer sistemleri ve kültürler arasındaki etkileşim artmış, insanlar tek bir tuşla istedikleri bilgiye ulaşmaya başlamışlardır (Yörükoğlu, 2012). Bu bağlamda teknolojik gelişmelere paralel olarak kitleler üzerindeki etkisini artıran sosyal medya da algıları yönetme faaliyetlerinde önemli bir konuma ulaştı

diyebiliriz. Sosyal medya yoluyla küresel, ulusal, bölgesel çapta herhangi bir bilgi hızlı bir şekilde yayılabilmekte ve kitlelerle buluşturulabilmektedir. Dolayısıyla hedeflen amaç doğrultusunda kitle algısı istenildiği gibi yönetilebilmektedir (Öksüz, 2013).

Günümüzde sosyal medya, geleneksel medya aygıtlarıyla karşılaştırıldığında kamuoyunu yönlendirmede daha fazla tercih edilmektedir. Sosyal medyada sansürün olmaması, serbestliğin olması bilginin üretimine ve yayılmasına daha müsait bir zemin yaratmaktadır. Bugüne kadar yapılan çalışmalarda, sosyal medya üzerinden yayılan bilgilerin toplumlarda daha doğru kabul edildiğine dair bulgulara ulaştırmıştır (Başbüyük, 2014). Sosyal medya teknolojinin getirdiği imkânlarla basına ciddi bir alternatif olma boyutuna erişmiştir. Gündem belirleme ve yönlendirmede, geleneksel medyadan daha etkili bir biçimde kitle reflekslerini harekete geçirmektedir (Atık, 2015: 265).

2.7. Siyasette Sosyal Medya Kullanımı

Sosyal medyanın siyasal katılımlarda kullanılmaya başlanması ABD’de ortaya çıktı ve zamanla tüm dünya ülkelerinde yerleşen bir pratik haline geldi. Yapılan araştırmalar sosyal medyanın politik arenayı etkisi altına alan bir konuma ulaştığını göstermektedir (Kartal, 2013:162). İletişim alanında yapılan araştırmalar, bilgi teknolojilerinin siyasal yaşam üzerindeki etkilerine yoğunlaştı. Çalışmalarda teknoloji ve demokrasi arasındaki bağ üzerinden dönüşen politik alan tanımlanmak istendi. Teknolojinin kamusal düzeyde yarattığı yapısal dönüşümler, internete özel bir anlam ve önem atfedilmesine yol açtı (Aktaş, 2004:180).

İnternet tabanlı yeni iletişim teknolojileri, ideolojik düşüncenin hızlı bir biçimde yayılmasına yol açmakta, bireyler arasındaki etkileşimi güçlendirmektedir. Bu durumu siyasal kampanyalar açısından değerlendirdiğimizde özellikle kararsız seçmen olarak adlandırılan “yüzen oy”lar üzerinde ciddi bir algı oluşturduğu çıkarımını yapabiliriz (Akıncı, 2009: 2753).

Siyasette sosyal medya kullanımının zirve yaptığını söyleyebileceğimiz en önemli örnek, ABD Başkanı Barack Obama'nın 2008'deki kampanya sürecidir. Obama'nın kampanyası, siyasal iletişimin birçok argümanı açısından önem teşkil etmekte, sosyal medya kullanımının da bunlardan biri olduğu ifade edilmektedir. www.mybarrackobama.com, youtube, facebook ve myspace aracılığıyla seçmenler kampanya sürecine interaktif bir şekilde rol oynamış, bu yöntemle hem demokratik katılım sürecine dâhil edilmiş hem de ekonomik açıdan kampanyaya bağışlar toplanmıştır. Teknoloji odaklı kampanyada Başkan Obama'nın BlackBerry marka cep bilgisayarı, kendisinin "teknolojik lider" ve "online başkan" olarak anılmasına neden olmuştur. Çünkü internet ve sosyal medya odaklı kampanya stratejisi gereği Obama'nın seçmenlerle ve siyasal olaylarla sürekli temas halinde olması gerekmektedir (Borins, 2011:86-88). Yeni iletişim teknolojileri sayesinde her birey akıllı telefonlarla yurttaş gazetecisi konumuna gelmiş, durumun önemini kavrayan siyasiler sosyal medyada bilgi ve içerik üretimini teşvik ederek, siyasal alanı yönlendirmeye ve algıları kendi lehlerine yöneltmeye çalışmışlardır.

Aziz, partilerin internet ortamında faaliyetlerini yapmalarına olanak tanıyan yeni medyanın en olumlu sonucunu, sağladığı fırsat eşitliği olarak açıklamaktadır. Geleneksel medyada yer bulmakta zorlanan partiler, sosyal ağları doğru ve etkili kullandığı takdirde eşit koşullarda siyasi bir yarışa girebileceklerdir. Bu durum parti içi iletişim kanallarını da olumlu bir noktaya taşıyacağı varsayılabilir. Bir diğer pozitif özellik, liderlerin siyasal kanaatleri ifade ederken sınırsız ve özgür bir zemin olanağına sahip olmasıdır. Teknolojinin getirdiği bir avantaj olarak hızlılık da iletilerin topluma anında aktarılmasına ve siyasal gidişata göre güncellenmesine olanak tanımaktadır (Aziz, 2015:79-80).

Elbette siyasal propagandanın sosyal medyada ağırlık kazanmasının olumlu olduğu kadar olumsuz bazı yansımaları da vardır. Örneğin sosyal ağlarda siyasal alan yaratma çabasının bir sonucu olarak "trol" adı verilen gruplar aktif kullanılmaya başlanmıştır. "Trol ordusu" olarak da adlandırılan bu gruplar sosyal ağlarda tahrik edici, kamplaştırıcı, doğruluğu şüpheli olan bilgileri dolaşıma sokarak siyasal alanı

hem yanlış yönlendirmekte hem de yıpratılmaktadır (Geçer, 2021:156). Geleneksel siyasette önemli bir yere sahip olan kanaat önderleri, sosyal medya ile birlikte sanallaşmış, yüksek takipçili kullanıcılar toplumsal algıyı siyasal hedefler doğrultusunda yönlendirmeye başlamıştır. Ancak provokatif, manipülasyon içeren mesajlar bilgi ve enformasyon kirliliğine yol açabilmektedir (Başbüyük, 2017:54). Bunun yanı sıra internet altyapısının yeterli olmadığı durumlarda doğacak teknik sorunlardan dolayı seçmenlere verilen siyasal mesajların ulaşamama riski bulunmaktadır. Her seçmenin belli düzeyde teknolojik bilgiye sahip olamayacağı ve teknoloji imkânlarını kullanamayacağı varsayımı da hedef kitleye ulaşmada bazı ileti sorunlarının yaşanabileceğine işaret edebilmektedir (Aziz, 2015:82).

Sosyal medyanın siyasal kampanyalar açısından olumlu ve olumsuz özellikleri çoğaltılabileceği gibi dünya siyasetinde gerçekleşen kritik seçim örnekleriyle de konuyu ele alabiliriz. Örneğin 2010 yılında yapılan İngiltere seçimleri, iki yıl öncesindeki ABD seçimlerinde başkan seçilen Obama'nın başarılı online kampanyasının tekerrür edeceği öngörülerıyla başlamıştı. Ancak seçim sürecinde öngörülenin aksine internet ve sosyal medya başarılı sonuç vermemiş, geleneksel medya ağırlığını hissettirmişti. Buradan çıkarılacak sonuç her ülkenin siyasal, toplumsal ve medya yapısının farklı olacağı, benzer sonuçları vermeyeceği ihtimalidir (Wring, 2011:95).

Sosyal medyayı algı yönetimi açısından değerlendirdiğimizde klasik medya aygıtlarına göre bir adım önde olduğunu söyleyebiliriz. Kamuoyu oluşturma ve yönlendirmede daha fazla tercih edilmekte, bu tercihin en önemli nedeni bireysel olarak kullanılan sosyal medyanın bilgi ve enformasyon açısından geleneksel medyaya göre denetim ve sansür içermemesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla üretilen bir içerik ya da verilmek istenen bir ileti dünya çapında hızla dolaşıma sokulmakta, hedeflenen sonuca daha kolay ulaşılmaktadır (Başbüyük, 2017:59). İç ve dış siyasette stratejik bir boyuta oluşan algı yönetiminin uygulama alanı iletişim dünyasıdır. Medya ve iletişim teknolojileri aracılığıyla yönetilmeye çalışılan algılar,

aynı zamanda bir mücadele alanı yaratmıştır. Bu mücadele iletişim kanallarına hâkim olma ve algıları yönetebilme mücadelesidir (Pustu, 2017:309).

2.8. Twitter, Algı Yönetimi ve Siyasal İletişim

Gündem konularının kullanıcılar tarafından belirlendiği Twitter’da, çeşitli etiketler kullanılarak Trendig Topics’e yani TT listesine giren bir kişi ya da konu, hızla ülke ve dünya sıralamasında yer almakta ve gündem olmaktadır. Etiketlerle politik, sosyal, ekonomik ve adli konuların belirlendiği bir mecra olan Twitter, oluşturduğu gündemle kamuoyu gündemini şekillendirmekte ancak içerisinde doğruluğu kesinleşmemiş bilgilerin yayılma riskini de bulundurmaktadır. Saniyede 6 bin, dakikada 350 bin, günde 500 milyon tweet atılan bu sosyal mecra nedeniyle, dezenformasyona yol açan bilgileri doğru bilgilerden arındırmak için teyit.org gibi siteler de kurulmuştur (Yıldırım, 2021:256-257).

Twitter mecrasının politik arenayı doğrudan etkisi altına aldığı bilimsel çalışmalarla teyit edilmiştir. Eren’e göre politik kampanyaların vazgeçilmez unsuru haline gelen platform, geleneksel medya aygıtlarında olmayan ‘etkileşimli iletişime’ imkân sağlamış, siyasal iletişim dünyasını şu üç alanda etki altına almıştır (Eren, 2015:21).

- Fırsat eşitliği
- Organize olma gücü
- İzleme ve veri gücü

Sunduğu çevrimiçi olanakla yaş, cinsiyet, sosyal statü koşulu olmayan Twitter, şeffaf yapısıyla katılımcı demokrasinin doğasına uygun bir pratikle tüm kullanıcılara fırsat eşitliği sunmaktadır. Platform, organize kitlelere alan açarak toplumsal hareketlere ivme kazandırmakta, dünya üzerinde farklı dilleri konuşan kullanıcıların iletişim kurmasına olanak tanımaktadır. Bunun yanında kitlesel reaksiyonları ve geri

bildirimleri data yoluyla ölçebilen ampirik bir iletişim mecrasına zemin hazırlamıştır (Eren, 2015:23-26-27).

Twitter, siyasetçi ile vatandaş arasında doğrudan iletişim kurmada verimli bir sosyal ağ olduğunu kanıtlamıştır. Twitter platformu, adaylarla seçmenleri bireysel olarak karşılaştıran bir iletişim zemini yaratarak siyasetçinin vatandaşlarla birebir konuşmasına ve onları siyasal katılıma teşvik etme olanağına kavuşturmuştur. Siyasetçilere, kişisel bir pazarlama aracı olarak, seçmenleri kampanya stratejileri ile bütünleştirme ve kampanyalarına dâhil etme fırsatı sağlamıştır (Meriç, 2015: 40-42).

Twitter, taşıdığı yapısal özellikleriyle, kitleler üzerinde algı oluşturmak adına güçlü bir mecra haline gelmiştir (Ceng:2018:684). Twitter'ın "olay yerinden bildirme" özelliği, bilgi ve enformasyon iletiminde zihinleri kontrol etme özelliğini beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, dolaşıma sokulan bir bilginin doğruluğundan çok hızlı olmasına daha önem atfedilmesi, bazı risklere işaret etmektedir. Bilgi ve enformasyonu kimin hangi hedefle servis ettiğine dair bulanıklık hali, aynı zamanda bir belirsizlik oluşturduğu gibi sansasyona yol açan paylaşımlara yol açmaktadır. Hızlı gündem oluşturmada önemli bir işleve sahip olan Twitter'ın iki önemli aracı hashtag (#) ve mention (@kullanıcı) özellikleri sayesinde bilgi ve enformasyon hızlı bir yayılım sürecine sokulabilmektedir. Takipçi sayısı yüksek kullanıcıların, ünlülerin, fenomenlerin sürece dâhil olmasıyla etkileşim artmakta, bilgiler daha fazla kişiye ulaşmaktadır. Bu durum, belli bir kitlede oluşturulmak istenen rıza tesisi ve algı yönetim sürecine elverişli bir zemin hazırlamaktadır. Uğurlu, tam bu noktada bilgi ve enformasyon aktarımının başka bir noktasına dikkat çekmektedir (Uğurlu, 2015:304):

Elbette burada göz ardı edilmemesi gereken en önemli husus da genelde sosyal ağların özelde Twitter'ın bireylere özgürlük alanları oluşturmak adına imkânları genişletip farklı olanaklar sunması. Enformasyon aktarımının başka bir boyutu olarak değerlendirebileceğimiz, bireyin var olduğu medya ortamına dair kimlik(ler) üretmesi ve bu kimliği sürdürmek adına gereklilikleri yerine getirmesi, tercihen seçtiği iletileri bu yönde düzenlemesi anlamını taşımakta. Birey kimliğini Twitter üzerinden yönetirken olabildiğince özgür ve sınırsız düşünerek, tasarlayarak bunu eyleme dökebilmekte daha

da ötesi, beğenilmek, takdir görmek, dikkate alınmak amacıyla 'kendi'nin yerine 'olmak ya da görünmek istediği' kimliği yerleştirme çabası içine girebilmektedir. Burada teşhis edilmesi gereken gerek enformasyon aktarımında gerekse bireylerin kimlik sunumunda var olanı ne kadar değiştirdiği, kurguladığı, gizlediği kısacası dönüştürdüğüdür. Gösterilenle-görülen arasındaki benzerlik azaldıkça gerçeklikten uzaklaşarak, karşı tarafta tek yönlü kanaat oluşturma amacına dönüşmektedir. Anlatılmak istenen sanal-gerçek kombinasyonunun dışında bir vurgudur. Mevzu bahis aktarılan paylaşımın bilinçli olarak zihin kontrolü sağlama amacıyla odağa alınarak sosyal ağların bir araç olarak konumlanmasıdır.

Sosyal bilimlerde, elektronik iletişim teknolojisinin bilgi kaynaklarına kolay erişim sağladığı kabulünden hareketle, dünyanın elektronik bir köy haline geldiği bulgusu sıkça telaffuz edilmektedir. Ancak bu konuda bilgi ve enformasyon kaynaklarının doğruluğu ve gerçekliği sorgulanmamaktadır. Kitle iletişim aygıtlarının toplumlara hissettirmeden dolaşıma soktuğu bilgiler, dezenformasyon olarak nitelendirilebilecek bir enformasyon şekli oluşturmuştur. Oysa asıl mesele tam olarak burada başlamaktadır (Demir, 2007:222). Özellikle Twitter gibi sosyal mecraların serbestlik ortamında ciddi bir bilgi yoğunluğu oluşurken, bu mecraların en zayıf yönü dezenformasyon olarak görülmektedir (Ergürel, 2013:173). Ancak bu noktada suçu tamamen sosyal medyaya yüklemenin Goebbels'i gerekçe göstererek radyoyu sorumlu tutmakla eşdeğer olduğunu da belirtmek gerekir (Nachtwey, 2017:156).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ORTA DOĞU'DA SİYASİ BELİRSİZLİK, SİĞINMACI SORUNU VE TÜRKİYE

Sığınmacı krizi Cumhuriyet tarihinin en derin göç krizi olarak değerlendirilse de tarihsel hafızada farklı etnisiteden, milletlerden ve inanç gruplarından çok sayıda göçün gerçekleşmesi, Anadolu coğrafyasının bir realitesi olarak karşımızda durmaktadır. Bu anlamda Türkiye tarihinin bir göç tarihi olduğunu söylemek mümkündür (Özipek, 2021). Yahudiler, Romanlar, Çerkesler, Tatarlar, Balkan Türkleri, Afrikalılar Anadolu coğrafyasına dönemsel olarak göçler gerçekleştirmiştir. Ancak geniş bir kavramsal çerçeveye sahip olan göç kavramını, hele ki tarihsel akış içerisinde değerlendirmek, oldukça meşakkatli bir kronolojik saptama gerektirmektedir.

Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında Türk topraklarına gelen göç, daha çok nüfusu homojenleştirme politikasına yöneliktir. Zorlu savaşların ardından sınırların yeniden çizilmeye çalışıldığı ve istikrarsızlığın hâkim olduğu bölgelerden Anadolu topraklarına bir göç dalgası başlamış, bu göç dalgası ulus devlet inşasının önemli bir parçası haline gelmiştir. İçduygu, bu noktadan hareketle, Cumhuriyet dönemindeki göçü 1980'lerin öncesini ve sonrasını kapsayan süreçle birlikte ele almakta, eski ve yeni dönem göç olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Buna göre, 1980 dönemine kadar yavaş bir seyir izleyen göç dalgası homojen bir ulus inşasına dayanmaktadır. Balkanlar gibi komşu bölgelerden gelen Türkler buna örnek gösterilebilmektedir. 1980'lerden sonraki göç dalgaları küreselleşme etkisiyle yeni boyut kazanmasıyla, Türk ve Müslüman olmayan yabancıların Türkiye'ye hızla göç ettikleri görülmektedir. Bu bağlamda düzensiz göçle birlikte transit göç, sığınmacı ve mülteci göçleri Türkiye'nin gündemine kavramsal olarak da girmeye başlamıştır.

1970'lere gelindiğinde, Afganistan'ın Sovyet güçleri tarafından işgal edilmesi ve İran'daki Şah rejiminin sona ermesi gibi gelişmeler, Türkiye'ye göç dalgası olarak yansiyacak gelişmelerdir. 1980 ve 90'larda Irak'taki Saddam Hüseyin rejiminin

despotik tutumuyla bölgede beliren siyasal kargaşalar ve savaşlar, sınır komşusu konumunda olan Türkiye'yi göç faktörü açısından etkilemiştir. Yine bu yıllarda, Doğu Avrupa'da ve Sovyetler Birliği'ndeki rejim çöküşleri bir göç dalgası olarak Türkiye'yi etkisi altına almıştır. Bu siyasal gelişmeler ışığında düzensiz göçü dört dönemde incelemek mümkündür. 1979 -1987 yıllarını kapsayan ortaya çıkış dönemi, 1988- 1993 yıllarını kapsayan olgunlaşma dönem, 1994-2001 yıllarındaki doyumluk dönemi ve 2001 yılından bu yana kurumsallaşma dönemidir. Sığınma, transit göç gibi farklı göç şekillerinin bu dönemlerin siyasi ve sosyal döngüsü içerisinde ortaya çıktığı söylenebilir (İçduygu, 2015).

Türkiye'yi siyasal ve sosyal anlamda etkisi altına alan Arap Baharı'nın başlangıcı 2010 yılı olsa da Orta Doğu'daki siyasal atmosferi anlamak açısından, 2010 öncesindeki siyasal tabloyu irdelemek faydalı olacaktır. Zira Orta Doğu ülkeleri, 2010 öncesinde siyasal otorite açısından istikrarlı bir tablo çiziyor gibi gözükse de bölgede ciddi belirsizlik emareleri bulunmaktadır. Oğuzlu, Orta Doğu'da Arap Baharı öncesindeki siyasal atmosferi şöyle açıklamaktadır:

Arap Baharı öncesi geçerli olan bölgesel yapının belki de en önemli özelliği mevcut rejimlerin neredeyse tamamının temsili ve demokratik olmayan karakteriydi. İktidarda bulunan yönetimlerin çoğu meşruiyetlerini ya askeri bir darbeye ve bunun neticesinde oluşturulan baskıcı devlet kurumlarına ya da kraliyet bağlarına ve monarşik bir geçmişe dayandırmaktaydı. Bütün bölge ülkelerinin, Türkiye ve İsrail'i dışarıda tutmak kaydıyla, paylaştıkları orta nokta kamuoyunun ve halkın meşruiyet oluşturmada etkisiz kaldığıydı. Meşruiyet ideolojilerden, zengin doğal kaynakların ulufe dağıtım mantığıyla halka dağıtılmasından, baskıcı devlet kurumlarının mevcudiyetlerinden ve dış düşmanların yaratılmasından kaynaklanmaktaydı (Oğuzlu, 2011:9).

Bunun yanı sıra Orta Doğu devletlerinin çıkarları, geçmişten günümüze küresel aktörlerin çıkarları doğrultusunda şekillenmektedir. Tarihsel anlamda Osmanlı Devleti, sonraki süreçte Büyük Britanya ve ABD'nin bölgesel dinamikleri dizayn eden aktörler konumunda olmasından dolayı bölgesel aktörler edilgen bir durumdadır. Bu da halkın politik anlamda kaderini belirlemesinde engel oluşturmaktadır (Oğuzlu,

2011:10). Orta Doğu ülkelerindeki en büyük problem, siyasi meşruiyet arayışıdır. Siyasi tarihe bakıldığında kalıcı ve etkin bir devlet biçiminin yerleştiği söylenemeyeceği gibi, halk temelli meşruiyet sağlayabilen tek bir devlet dahi yoktur (Bromley, 2017:621). Arap Baharı tanımı da bu olumsuz siyasal, sosyal ve ekonomik koşullardan doğan anonimleşmiş bir kavramdır diyebileceğimiz gibi, Arap dünyasında demokrasi talep eden, baskıcı ve otoriter yönetimlere karşı bir halk hareketi olarak tanımlanmaktadır (Doğan ve Durgun, 2012:62).

Arap Baharı'nın başlangıcı, 17 Aralık 2010 tarihinde Tunus'ta seyyar satıcılık yapan üniversite mezunu 26 yaşındaki Muhammed Bouazizi'nin, valilik önünde kendisini yakmasına dayandırılmaktadır. Bu münferit gibi gözükken eylemin toplumsal bir harekete dönüşen gösterilere zemin hazırlamasıyla, Tunus'taki otoriter rejimin, sert müdahale içeren uygulamalarıyla sonuçlandı ve olaylar kontrolden çıktı. Yaşanan gelişmeler sonucu Tunus'taki Zeynel bin Ali yönetimi iktidardan düştü. Tunus'taki olayların tüm Orta Doğu ülkelerini sararak bölgesel sokak eylemlerine dönüşmesiyle Arap coğrafyasında "domino etkisi" yarattı. (Akıllı, 2012:44). Arap Baharı hareketinin etkisini gösterdiği başlıca ülkeler; Suriye, Tunus, Mısır, Libya, Yemen, Suriye, Bahreyn, Cezayir, Fas, Irak, Kuveyt, Lübnan, Sudan, Suudi Arabistan, Umman ve Ürdün'dür (Buzkıran, 2013).

Gelişmeler, bölgede yöneten ve yönetilen ilişkisinin boyut değiştirdiği şeklinde yorumlanabilir. Ancak Orta Doğu'da despotik liderler iktidarda olmasalar da onların temsil ettikleri yönetim anlayışı siyasal anlamda nefes almaya devam etmektedir. Dolayısıyla Orta Doğu'yu uzun ve zorlu bir süreç beklemektedir. Özellikle Türkiye ile 911 km sınır hattı olan Suriye ile ilgili ayrı bir parantez açmak gerekirse, süreçten en derin etkilenen ülkelerden biri olan Suriye'de 2011 yılından bu yana rejime yönelik ayaklanmalar bir iç savaş ortamına neden olmuştur, ancak Esad rejimi ise yerli yerinde durmaya devam etmektedir. Esad rejimine karşı etnik, mezhep temelli muhalif gruplar kendilerine alan bulma çabasının bir sonucu olarak ülkedeki istikrarsızlığı körüklemiştir. Suriye'deki mevcut durum Türkiye'yi siyasi, ekonomik

ve askerî açıdan etkilemeyi sürdürürken, geline noktada kuşkusuz en ciddi kriz sığınmacılar açısından yaşanmaktadır.

Türkiye, tarihinin en büyük sığınmacı kriziyle karşı karşıyadır. Suriye ile 911 km'lik bir sınır hattı olan Türkiye, doğal olarak bu durumdan etkilenecek siyasi, ekonomik ve sosyal olarak bir açmaza girdi. Geline noktada nicelik olarak dünyada en fazla Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke pozisyonundadır. Bu bağlamda 2002 yılında iktidara gelen AK Parti'nin Suriye politikasını kısaca irdelemek faydalı olacaktır.

AK Parti iktidara geldiğinde, komşu devletlerle sıfır sorun politikasının bir tezahürü olarak Suriye ile ilişkilerde ılımlı bir hava esmekteydi. Ahmet Davutoğlu, dış politika baş danışmanı görevini yürütürken Dışişleri Bakanlığı'na atanmış, Türk dış politikasının istikametinde önemli bir etken olmuştur. Dönemin koşullarında, Orta Doğu'daki Müslüman ülkelerin tümüyle tarihsel ve dinsel münasebetlerden dolayı iyi ilişkiler geliştirilmek istenmekteydi. Bu ılımlılık hedefi içeren politikalar, en çok Suriye ile ilişkilerde kendini göstermiş, iki ülkenin ulusal çıkarlarının uluslararası konjonktür bağlamında örtüşmesi siyasi, ekonomik ve güvenlik açısından ortak hareket etmelerini beraberinde getirmiştir. O yıllarda Suriye, her fırsatta özellikle PKK konusunda Türkiye ile ortaklaşa hareket edeceğini, terör unsurlarının Suriye topraklarında barınamayacağını taahhüt etmekteydi. Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad, Kürt devletinin kırmızı çizgileri olduğunu, sadece Suriye'de değil Irak'ın da toprak bütünlüğünü savunduklarını dile getirmekteydi. İki ülkenin, kritik sınır bölgelerinde askeri tatbikatlar gerçekleştirmesi, bölgede İsrail gibi önemli aktörlerin tepkisine rağmen devam etmekteydi. İki ülke ilişkileri askeri ve güvenlikle sınırlı kalmadı. Düzenlenen iş forumlarıyla ekonomik alanda da atılımlar gerçekleştirildi. Türk iş adamları Suriye'ye yatırımlar yapıyor, ticaret anlaşmaları imzalıyordu. Bunun yanında iki ülke arasında vizeler de kalkmış, ticaret yapan tirlardan vergi alınmamaya başlanmıştı. Bunun yanı sıra Türkiye arabuluculuğuyla, Suriye ile İsrail arasında 1967'den beri süren Golan Tepeleri sorunu Şam Zirvesi'nde masaya yatırıldı, sorunun Suriye lehine çözülmesinin Lübnan ve Filistin sorunlarının da çözümüne katkı

sağlayarak Orta Doğu'da barış ortamı oluşturacağı yönünde görüş birliğine varıldı (Mican, 2019:103-114-115).

Esen barış rüzgârları, 2010 yılında başlayan Arap Baharı'na kadar sürmüştür. Orta Doğu ülkelerini etkisi altına alan Arap Baharı protestoları Suriye'ye sıçrayınca, Esad rejimine muhalif gruplar ülke genelinde sokağa inmiş, Esad ise protestolar karşısında halkın üzerine ateş açarak çok sayıda Suriyelinin hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Şiddet içeren müdahalenin ardından muhalif gruplar da Esad'a karşı silahlanmayı tercih ederek, ülkede önlenmesi güç bir iç savaş ortamına zemin hazırlamıştır. Türkiye de gelişmelere kayıtsız kalmamış, Recep Tayyip Erdoğan Esad rejimine karşı sert bir tutum almıştır. Bu sert tutum, Türkiye'nin Suriye'deki silahlı muhalif grupları desteklemesine kadar gitmiş, Türkiye artık Esad rejiminin değişmesi gerektiğini açıkça deklare etmiştir. Böylelikle 2011 yılına kadar süren iki ülke arasında esen barış rüzgârları tersine esme eğilimine girmiştir. Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, Suriyelilerle bir sorunu olmadığını ve Esad rejimine karşı olduklarını, yaşanan iç savaş nedeniyle Suriye halkına sahip çıkacaklarını açıklamıştır. Bu açıklama üzerine Türkiye'nin güneyinde kitlesel bir göç dalgası başlamış, o yıllardan bu yana sığınmacı krizi Türkiye'nin önemli gündem maddelerinden biri haline gelmiştir.

Son dönemde Suriye ile olan olumsuz ilişkilerin nereye evrileceği merak konusudur. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 2023 yılına girerken, Türkiye-Rusya ve Suriye arasında, bölgedeki barışa katkı sağlamak adına diplomatik görüşmeler başladığını açıklaması, Suriye ile ilişkilerde yeni bir döneme girileceğine dair bir mesaj olarak algılanmıştır. Erdoğan'dan art arda gelen mesajlar, Türkiye'nin Orta Doğu politikasının, 2002-2011 yılları arasına dönüş sinyali olarak değerlendirilmiştir. Erdoğan, "Bundan sonraki süreçte nasıl Mısır ile bu iş yoluna girdiyse aynı şekilde Suriye ile de girebilir. Siyasette küslük olmaz" ifadeleriyle mesajlarına devam etmiştir (Anadolu Ajansı, 2022).

Tunus ve Mısır halkı, 2011 yılında demokrasi talebiyle sokağa indiğinde, Batı'nın sempatisini kazanacağından emin gözükse de bu sempati yerini zamanla

ciddi iki endişeye bırakmıştır: “Sığınmacı sayısının gün geçtikçe artması ve siyasal İslamcı hareketin organize bir şekilde bölgede varlık göstermeye başlaması...” Domino etkisiyle devam eden ve nereye evirileceği çok net olmayan bu işin sonunun nereye gideceğine dair soru işaretleri oluşmaya başlamıştır (Seufert, 2014:165).

Arap Baharı'nın başladığı dönemde, Türkiye'nin Arap ülkelerine model olacağı kanaati oldukça güçlüydü. Orta Doğu'daki siyasal sistemler içerisinde en demokratik ve laik karaktere sahip olan Türkiye'nin aynı zamanda Batı ile iş birliği halinde olması gibi etkenler bu kanaatin oluşmasında etkili oldu. Avrupalı demokratlar, Türkiye'de yönetim erkinin başında yer alan muhafazakâr insanların siyasal anlamda dikta rejimi istememesini, ekonomik anlamda piyasaya inanan ve kazanca önem veren son derece liberal eğilimleri olmasını bir devrim olarak görmekteydi. Dolayısıyla Batı dünyası Arap coğrafyasına ilişkin bahsettiğimiz soru işaretleriyle bu Türk modelini önemsemekteydi (2014, Seufert:166). Erdoğan'ın, o dönemde Tunus, Mısır ve Libya ziyaretlerindeki laiklik vurgusu dikkat çekti. Bunun yanında din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılmasının toplumsal bölünmeyi önleyeceğini ifade etmesi Batı açısından önemli görülmekteydi (Schulz, 2014:172). Aslında bu süreçle birlikte Orta Doğu'da ideolojik açıdan bir modeller yarışının da baş gösterdiğini belirtmeliyiz. Orta Doğu uzmanı Hamid Reza Dehghani'ye göre, bu yarışta en amansız rekabet Türkiye ile İran arasında yaşanmaktadır. Suudi Arabistan Modeli, Müslüman Kardeşler Modeli bölgede emsal teşkil eden diğer politik modellerdir. (Püde, 2014:153-154). Batı cephesinde Türkiye modelinin bir adım önde olduğu çıkarımını yapmak mümkündür. Türkiye ile Orta Doğu ülkelerini buluşturan üç unsura atıf yapan Schulz'a göre, bu unsurlardan birincisi halkların müslüman oluşu, ikincisi Osmanlı Devleti'nin coğrafyaya vurduğu siyasi damga, üçüncüsü ise post modern fenomenlerin Orta Doğu toplumlarında yarattığı etkidir (Schulz, 2014:173-174).

Orta Doğu coğrafyası, Arap Baharı etkisiyle dönüşü olmayan bir yola girmiştir. Orta Doğu'da sosyolojik kurumların, öngörüldüğü gibi “devrimsel” bir etkiyle değiştiği söylenemeyeceği gibi başından beri sürecin içinde olan Türkiye'ye

ne gibi artılar getirdiği de son derece tartışmalı bir konu haline gelmiştir. Özellikle diğer Orta Doğu ülkelerinden farklı bir seyir izleyen Suriye'deki iç savaşın, Türkiye'ye siyasi ve ekonomik açıdan zarar verdiği fikri ağır basarken, Suriyeli sığınmacı krizi de giderek derinleşerek ciddi bir maliyet haline gelmektedir.

Kriz derinleştikçe ve yanılgılar pekiştikçe Türkiye'nin o dönemdeki Orta Doğu politikasının mimarı olan Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, “stratejik derinlik” kavramı üzerinden eleştirilerin hedefi olmuştur. Davutoğlu, Türk medyasında, “2010 yılında normalleşmiş, dostluk çizgisine doğru güçlü adımlar atılan Türkiye-Suriye ilişkisinin tüm dengesini bozan” kişi olarak değerlendirildi (Türkgün, 2022). Tüm bu gelişmelere paralel olarak, Arap Baharı'nın başladığı konjonktürde Orta Doğu coğrafyasına model olabileceği öngörülen Türkiye'nin dış politikasında ise birtakım değişimler yaşandığına ve Batı ile arasına kısmi bir mesafenin girdiğine de dikkat çekmek gerekmektedir. Başkanlık sistemine geçilmesiyle Erdoğan'ın güçlü bir siyasi figür olarak seçim zaferlerine kaldığı yerden devam etmesi, Batı'da Türkiye'nin diğer Orta Doğu ülkeleri gibi “otoriterleştiği” yargısını oluşturdu. Bu süreçte Batı'nın iktidar yerine muhalefet kanadına yönelik olumlu tutumlar geliştirmeye başladığını da hatırlatmak gerekmektedir.

3.1. Göç Olgusu

Günümüzde her bir toplumsal olay ve olgu, parçalı ve kırıklı yapılardan oluşmakta, bu olay ve olguların kristalize bir yapıda olduğunu görmekteyiz. Çağlayan'ın ifadesiyle, göç olgusuna bu paradigmadan bağımsız bakamayız. Kristalize bir hale gelen ve farklı parametrelerden oluşan göçler, her bir göçü “biricik ve kendine özgü” bir yapıya sokmuştur (Çağlayan, 2006).

Peterson, itme-çekme faktörüne bağlı olan dört göç tipine işaret etmektedir. Bunlar; kuraklık, kötü hava koşulları gibi itici etkilerle oluşan ilkel göçtür. İkincisi Nazilerin, Yahudileri göçe zorlamak için gerçekleştirdikleri anti-Semitik uygulamaları örnek verdiği zoraki ve yönlendirilen göçtür. Üçüncüsünü kişi ve topluluklar üzerinde herhangi bir zorlayıcı durumun olmadığı, bireysel tercihlerle şekillenen serbest göç

olarak açıklarken, dördüncüsünü ise teknolojik gelişmelerin sonucu olarak gemi ve demiryolu ulaşımının ortaya çıkmasıyla yaşanan kitlesel göç olarak tanımlamıştır (Tamer, 2019:41). Elbette Peterson'un göç yaklaşımına benzeşen ve ayrışan yönleriyle göç olgusunu açıklamaya çalışan çok sayıda kuram bulunmaktadır.

Göç olgusuyla ilgili genel bir çerçeve çizecek olursak, meseleyi tarihsel anlamda Kavimler Göçünden ele alarak başlatabiliriz. Kavimler Göçü, dünya siyasetini ve toplumlarını bir değişim ve dönüşüm sürecine soktuğu ifade edilebilir. Hunların Karadeniz'in kuzeyinden Avrupa'ya göç etmeleriyle Roma İmparatorluğu'nu zayıflatarak, merkezi idarenin Doğu ve Batı olarak ikiye bölünmesine yol açıldı. Süreç içerisinde Doğu ve Batı Roma ittifak dahi yapamaz hale gelerek ayrılmışlardır. Bu etkinin sonucunda her iki devlet de yıkılmıştır (Çapan ve Güvenç, 2017:634). Dolayısıyla göçler toplumsal anlam ve değerleri değiştirip dönüştürmesinin yanında siyasal anlamda da değişikliklere yol açmaktadır.

Birinci ve İkinci Dünya Savaşı sonrası, savaşın yıkıcı etkisi genç ve çalışan nüfus sayısını azaltmış, yeni iş gücüne ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur. Bu dönemde Almanya başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesi insan kaynağına ihtiyaç duymuştur. Dünyada göç olgusuna insani bir bakış açısıyla yaklaşıldığı kadar milli çıkarları gözeterik de yaklaşmaktadır. Hatta milli çıkarların daha baskın olduğunu söylemek mümkündür. AB ülkelerinin göç ve iltica politikasını iki farklı aşama üzerinden inceleyen Bingöl, birinci aşamanın AB ülkelerinin göç politikasının öncelikle göç ve iltica etmek isteyenleri sınırlandırmak olduğunu ifade etmektedir. Zira göç sonrasında oluşacak ekonomik, sosyal sorunların önüne geçmek üzerine kurgulanan bu caydırıcı uygulamalar milli politikalarıdır. İkinci aşama ise, entegrasyon ve koordinasyondur. Bu aşama, AB'nin tek pazar stratejisiyle ilgilidir. AB'ye üye devletler arasındaki sınırların kaldırılması girişimlerine altyapı sağlama amacı taşımaktadır (Koçak ve Gündüz, 2006:70).

Birleşmiş Milletler; göç gerekçesi ne olursa olsun bir yıldan fazla yabancı bir ülkede ikamet edenleri göçmen olarak tanımlamaktadır. Sığınmacı ise ülkesinde güven ve huzur ortamında yaşayamadığı gerekçesiyle başına gelecek herhangi bir

kötü olaydan korunmak maksadıyla, başka bir ülkede uluslararası hukuk kurallarını kapsayan belgelerle mültecilik başvurusu yapan ve bu başvurunun neticelenmesini bekleyen kişidir. Bu aşamadan sonra başvurusu onaylanan kişi, Birleşmiş Milletler koruması altında mülteci statüsü almaktadır. Avrupa ülkesi dışında cereyan eden olaylardan etkilenen ve ülkesinde bulunmak istemeyen kişilere de şartlı mülteci statüsü hakkı tanınmaktadır. Eğer bir kişi şartlı mülteci veya mülteci statüsüne sahip değilse ona ikincil koruma statüsü hakkı tanınabilir. Fakat kişinin bu haktan yararlanması için ülkesine döndüğünde bir ölüm tehlikesi yaşaması gerekmektedir. Son olarak geçici koruma statüsü, savaş veya çatışma ortamından kitlesel göç haline kaçanlara bir devlet tarafından sağlanan statüdür. Bu statüdekiler süresiz olarak yaşayabilmekte, Türkiye'ye sığınanlar genel olarak bu statüyle değerlendirilmektedir (Fansa, 2021).

3.2. Göçmen Kavramı

Evrensel düzeyde kabul görmüş genel bir göçmen tanımlaması bulunmamaktadır. IOM Göç Terimleri Sözlüğüne göre göçmen, herhangi bir zorunlu hal olmadan göçe karar veren kişi ya da grupları ifade etmektedir (Yaman, 2018: 24). TDK sözlüğünde göçmen kavramı; siyasi, ekonomik, toplumsal sebeplerle kişilerin ya da toplulukların bir yerden başka bir yere taşınma işi olarak adlandırılmaktadır (TDK, 2005:769).

3.3. Sığınmacı ve Mülteci Kavramı

Sığınmacı kavramında ise bir zorunluluk söz konusudur. Savaş, şiddet, çatışma ya da diğer politik gerekçelerle can güvenliği tehdidi altında olan kişi, zorunlu hallerden dolayı herhangi bir ülkeden mülteci statüsü talep edebilmektedir. Bu statüyü almak için resmi taleplerde bulunan kişiler sığınmacı olarak tanımlanmaktadır. Türkiye'de sığınmacı ve mülteci kelimelerinin birbirine karıştırıldığı ve bir kavram kargaşasının yaşandığını görmekteyiz. Bunun nedeni aslında Türkçede sığınmacı ve mülteci kavramlarının eş anlamlı olmasından

kaynaklanmaktadır. Fakat lügat açısından aynı anlama gelen bu ifadelerin, uygulamada farklı olduğunu söylememiz gerekmektedir (Mican, 2019:19-20).

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği kaynaklarında, uluslararası koruma talep eden kişiler “sığınmacı” olarak tanımlanmıştır. Bu taleplerinin kabul edilip statü almaya hak kazananları ise “mülteci” olarak adlandırılmıştır.

3.4. Suriyelilerin Statüsü

Türkiye’de sığınmacı ve mülteciler konusunda esas alınan hukuki altyapı, evrensel hukuk kaidelerine göre belirlenmiştir. Ancak 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi’ne uyan Türkiye, istisnai bir durum olarak coğrafi sınırlama getirerek, sadece Avrupa ülkelerinden gelenlere mültecilik hakkı tanımıştır.

Suriye iç savaşının ilk yıllarında, Türkiye’ye gelen insanların statülerinin net olmadığını ifade edebiliriz. Dolayısıyla bu gruplara basında ve halk arasında gelişigüzel tanımlamalar getirilmiş; “göçmen”, “sığınmacı”, “mülteci”, “misafir”, “muhacir” gibi isimlerle anılmışlardır. 2014 yılında ise bir yönetmelik devreye sokularak, “Geçici Koruma kapsamındaki Suriyeliler” şeklinde bir tanım getirildi. Sonuç itibarıyla bu kapsamdaki Suriyeliler, genel kabul görmüş uluslararası teamüllerin dışında ne mülteci ne sığınmacı konumundadır (Tamer, 2019:32). Bahsi geçen bu yasanın yürürlüğe girmesiyle Avrupa dışından Türkiye’ye gelen gruplara farklı adlandırmalar getirilmiş, “Şartlı mülteci”, “ikincil koruma”, “geçici koruma” olarak tanımlanmıştır (Erdoğan, 2015:321).

Bu durumun sadece halkta değil, Türk yetkililer arasında da bir kafa karışıklığına yol açtığı tespitler arasındadır. USAK araştırma ekibi, kurumlara da yansıyan karışıklığın, uygulamada ciddi farklılıklara yol açtığını, devlet aygıtında tutarsızlık oluşturduğunu gözlemledi. Saha çalışmasında orta kademe bir devlet görevlisinin yanlış kullandığı “Birleşmiş Milletler yasalarına göre bu insanlar mülteci değil, misafir” ifadesi örnek olarak gösterilmektedir (Dinçer, 2013).

3.5. Sığınmacı Sorununun Türkiye'ye Yansımaları

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Derya Yanık, Türkiye'nin sığınmacılara öz kaynaklarından 45 milyar dolar harcadığını açıkladı (Sputniknews, 2022). Buna karşılık, ZP Genel Başkanı Ümit Özdağ sığınmacıların asıl maliyetinin 100 milyar doları aştığını iddia etti (Aykırı, 2022). İki açıklamanın birbirinden farklı olması ciddi bir maliyet taşıdıklarını söylememiz açısından engel oluşturmamaktadır.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ise son yaptığı açıklama, 3,5 milyonu Suriyeli olmak üzere toplam 4 milyon sığınmacı olduğu yönündedir. Terörden arındırılmış bölgelere 550 bin sığınmacının geri döndüğünü söylemiş, Rusya ve Suriye ile sürdürülen diplomatik temaslar sayesinde bu sayının giderek düşeceğini dile getirmiştir (ntv.com.tr, 2023). ZP lideri Ümit Özdağ, bu açıklama öncesinde, "Saray'da, İçişleri Bakanlığı'nda telaffuz edilen sayıyı söylüyorum; Türkiye'de gerçek kaçak ve sığınmacı sayısı 13 milyon" iddiasında bulundu (cumhuriyet.com.tr, 2022). Yine her iki açıklama birbirinden farklı olsa da iki oran da Türkiye açısından ciddi bir maliyet oluşturmaktadır.

Erdoğan'a göre, Türk toplumu ve Suriyeliler, "geçicilik-kalıcılık" ekseninde bir toplumsal kavşağa gelmiştir. Genel gidişat, bütün kitlesel göçlerin doğasında olduğu gibi kalıcılığa evrilme sürecine girmiş; siyasal, sosyal, ekonomik ve güvenlik boyutlarıyla bir krize dönüşmüştür (Erdoğan, 2015:320).

1980'lere kadar etnik Türklük temelli homojen göç dalgasının yaşandığı Türkiye'deki bu yeni kitlesel göç dalgası, heterojen bir yapı oluşturmaya başladı. Orta Doğu'daki bölgesel istikrarsızlığın getirdiği açmazlar marjinal örgütlerin doğmasına neden olmuş, Esad rejiminden kaçan Sünni Araplara, IŞİD'den kaçan Nusayri, Ezidi, Kürt gruplar da eklenerek heterojen bir göç dalgasına yol açmıştır (Erdoğan, 2015:317). Bu durumun, öncelikli olarak göçü homojen unsurlara dayandırarak 80'lere kadar bir ulus devlet inşası olarak gören Cumhuriyet politikasına ve bu inşanın oluşturduğu yurttaş anlayışında bir paradoks yarattığını söylememiz mümkündür. Zira ilk yıllarda Balkan ve diğer Türk coğrafyalarından göç eden Türklerle aynı kültürel

kodlara sahip olmasına rağmen halkla uyum sorunu ve çatışmanın yaşandığını varsayarsak, toplumun 2010 sonrası giderek artan bu heterojen yapı karşısında bocalaması son derece normaldir.

Sığınmacı sorununun Türkiye'deki akademik ortama da yansımaları ele alınmalıdır. Sosyal bilimlerde toplumsal düzene dair hâkim kuramların sığınmacı konusuna pozitif bir anlam yüklediği, sorunların çözümü noktasında entegrasyon ve ortak yaşam kültürüne dair teorik bir çerçeve çizdiğini söyleyebiliriz. Örneğin işlevselci yaklaşımda toplumsal mutabakat vurgusu ağır basmakta, göç olgusu bir bozunum olarak görülmektedir. Toplumsal sistemin akışına ters olan bu durum karşısında göçmenlerin topluma uyum sağlamasına yönelik politikaların hayata geçirilmesi savunulmaktadır. *Yeni işlevselci yaklaşımda* da benzer çıkış noktasından hareketle toplumsal etkileşime dikkat çekilmektedir. Bu kurama göre göç karşısında etkileşim, toplumsal kabulleri hızlandırarak fayda üretmektedir. *Çatışma* kuramında ise adında anlaşılacağı üzere çatışma faktörü öne çıkmaktadır. Göç eden kişiler ve topluluklar yeni bir ülkede halka çatışma yaşamakta, çatışmanın temeli halkın göçle gelen yeni düzen içinde bir güç kaybı taşıdığı endişesinden kaynaklanmaktadır. Çatışma yaklaşımına göre bu durum entegrasyon sürecini sekteye uğratmaktadır ve çatışmanın dinamikleri iyi analiz edilerek entegrasyona yönelik politikalar geliştirilmelidir. Bir diğer yaklaşım alışveriş kuramı, göç olgusuna pragmatik yaklaşıp. Göçmenlerin ülkeye katkı sağlayacağı yönlerin öne çıkarılmasının, toplumdaki kabul sürecine pozitif etki yapacağı savunulmaktadır. Sembolik etkileşimcilik ve toplumsal inşacılık yaklaşımları da uyum ve entegrasyon politikalarına odaklanmaktadır (Ünal, 2022). Sonuç itibarıyla dünyada kabul edilen sosyal kuramların göçmen meselesine uyum eksenli yaklaştığı göz önüne alındığında, Türkiye'de göç alanında yapılan akademik çalışmalar da bu sosyal kuramların etkisiyle aynı yaklaşımı sergilemektedir. Literatürü incelediğimizde tüm kitlesel göçlerin kalıcılığa evrildiği ön kabulüyle sorunun entegrasyon ve ortak yaşam bağlamında çözüme kavuşması gerektiğiyle ilgili tezler ortaya konmakta, akademik dünya, Suriyelilerin ve diğer ülkelerden gelen sığınmacıların Türk halkıyla ortak bir gelecek kurmak zorunda olduğuna dolaylı ya da dolaysız şekilde işaret etmektedir. Ancak siyasal ve toplumsal alan farklı bir bakış

açısında olabilmektedir. Muhtemel bir çözüm olasılığı olarak görülen ve siyasal partilerce de sık dile getirilen “entegrasyon” yaklaşımı, Türkiye’de son derece tartışmalı ve hassas bir konudur (Dinçer, 2013:41). Bölgesel faktörler bir Avrupa ülkesiyle kıyaslanamayacak derecede farklı dinamikler içermektedir. Öte yandan sığınmacıların entegrasyonu yaklaşımı, Türkiye’de seçim sonuçlarını doğrudan etkileyecek bir etken olarak karşımızda durmaktadır. Dolayısıyla en başta yönelttiğimiz göç açmazı nasıl aşılacaktır sorusuna, Türkiye bu açmazı aşmak zorunda mıdır, neden sığınmacılar ülkelerine gönderilmemektedir sorusu toplumsal açıdan daha önemli hale gelmektedir. ZP’nin ortaya koyduğu sığınmacı söylemi, akademi ve siyasetteki bu entegrasyon yaklaşımının inşasına da sert bir refleks göstermektedir. Dünyada kitlelerin duygu ve düşüncelerini siyasal alana taşıyan partiler, sığınmacı karşıtı politikalarla kendisini konumlandırabilmektedir. ZP şu anda, Türkiye siyasi tarihinde emsali görülmemiş bir şekilde bu bakış açısının başat temsilcisi konumundadır. Gerek geleneksel medyada gerek sosyal medyada toplumun bütün algısını buraya odaklayarak kendisine bir siyasal alan yaratmıştır. İlerleyen bölümlerde göçün siyasallaşmasını partiler bazında daha detaylı ele almaya çalışacağız.

3.6. Türkiye’de Sığınmacı Algısı

Suriye’de 2011 yılında başlayan iç savaş, Türkiye’yi derinden etkileyecek bir sığınmacı krizi ortaya çıkardı. Türkiye’nin güney komşusu konumunda olan Suriye Arap Cumhuriyeti’nden gelen sığınmacılar, akın akın Türk topraklarına giriyordu. AK Parti hükümeti, bu sürecin başında sığınmacılara yönelik “ensar-muhacir” söylemini inşa etmek istedi. Bu söylem, toplumda önemli bir karşılık buldu. Türk halkı iç savaş ortamından Türkiye’ye sığınan Suriyelileri, Müslüman kardeşleri olarak görüyor, onlara kucak açan hükümet görüşü ve politikasına ılımlı yaklaşmaktaydı. Ancak Suriye’de siyasal belirsizlik devam ettikçe, sığınmacı krizi de bir türlü çözüme kavuşmadı. Bununla birlikte Türkiye’deki sığınmacı sayısı süreç içerisinde yıldan yıla artmaya devam etti. Dolayısıyla toplumdaki sığınmacı algısı ilk başlarda olumlu bir seyir izlerken, daha sonra tepkisel bir hal almaya başladı. Erdoğan’ın “Suriyeliler

Barometresi” çalışmasının, toplumda meydana gelen bu algısal değişimi açıklar nitelikte olduğunu söylemek mümkündür. Erdoğan, Kasım 2022’de yayımlanan raporda şu saptamayı yapmaktadır:

SB-2021 araştırmasında ortaya çıkan temel bulgular, SB-2017, SB-2019 ve SB-2020 araştırmalarının verdiği karşılaştırma imkânından da yararlanarak, şu şekilde özetlenebilir: Türk toplumunda toplumsal kabul ve dayanışmada belirgin bir azalma, endişelerde ise artış gözlenmektedir. İlk yıllardaki “dayanışmanın”, önce “kırılgan toplumsal kabul”e, son dönemde ise “tahammül”e dönüştüğü gözlenmektedir. SB-2017, SB2019, SB-2020 ve SB-2021 çalışmalarında Türk toplumunun genel yaklaşımında ve Suriyelilere yönelik tutumunda genel bir istikrar ve kararlılık dikkat çekmektedir. Türk toplumu Suriyelilerin geri gitmelerini arzulamakta ve fakat kalıcı olacaklarını düşünmekte, gönüllü geri dönmeyeceklerine inanmakta, bunu kaygı ile karşılamaktadır. Türk toplumunun büyük bölümünün talebi ve beklentisi Suriyelilerin ülkelerine geri gönderilmeleri şeklindedir. Bu talebin bütün sosyal ve siyasal kimliklerde benzer olduğu gözlenmektedir (Erdoğan, 2022).

Görüldüğü üzere toplumdaki sığınmacı algısı olumsuz bir noktaya sürüklenmektedir. Göçün siyasallaşması konusuna ayrıca değineceğiz. Ancak Türkiye’deki sığınmacı algısı açısından önemli gördüğüm, Erdoğan’ın yayımladığı aynı raporda, göçün seçimlere etkisiyle ilgili saptamayı da aktarmak yerinde olacaktır:

Türkiye’de 2023’te yapılacak olan seçimlerin sürecin siyasallaşmasında önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Mülteciler ve mülteci politikası konusundaki eleştiriler, toplumda ciddi karşılık görmektedir. Türk toplumuna göre, Türkiye’deki Suriyeliler ülkedeki en önemli ilk üç sorun arasında yer almaktadır. SB-2019 çalışmasında Suriyeliler konusunu Türkiye’nin “en önemli”, “ikinci en önemli” ve “üçüncü en önemli” sorunu olarak görenlerin toplam oranı SB2019’da %60, SB-2020’de % 52,3, SB-2021’de ise % 60,4 olarak tespit edilmiştir. Hesaplama puanlama şeklinde yapıldığında, Türk toplumu için Suriyeliler konusu Türkiye’nin SB-2019’da 3.3, SB-2020’de 3.8, SB-2021’de ise 3.3 sıradaki sorunu olarak algılanmaktadır. Ancak bu bulgunun dikkatli

değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira spesifik bir konuda –SB’de olduğu gibi- anket uygulandığında, o konuya yönelik önemseme derecesinin artabilmektedir (Erdoğan, 2022).

Erdoğan’ın sahada yaptığı bu çalışma, toplumsal algıyı anlamak açısından bize önemli doneler vermektedir. Amaçları seçim kazanmak olan siyasi partilerin toplumun ülkedeki ilk üç sorun içerisinde görülen sığınmacı krizine artık kayıtsız kalamadığını görmekteyiz. Özellikle toplumdaki bu algıyı iyi analiz eden Zafer Partisi’nin kurulduktan kısa bir süre sonra yakaladığı rüzgâr, diğer partilerin de dikkatini çekerek sığınmacı sorununa politik anlamda daha çok meyletmesine zemin hazırlamıştır.

Türkiye’de sığınmacılar karşısındaki algısal tutumu konu alan akademik çalışmalarda, sosyal bilimlerdeki hâkim toplumsal kuramlar ekseninde uyum ve entegrasyon odaklı çalışmalar ağırlıklı olarak dikkat çekmektedir. Örneğin, bir bölümünde alışveriş kuramından izler taşıyan Özipek ve Tanrıkulu’nun çalışmasında, “Suriyeliler ekonomiye yük oluyor” yargısının yanlış olduğu, “pasta göçmenlerle beraber büyüyor” ifadesiyle çürütülmeye çalışılmıştır. Bu tespit Gaziantep Ticaret Odası’nın 2015 raporuna atıf yapılarak desteklenmiştir. Söz konusu rapordan, sığınmacıları birer tüketici ve yardım bekleyen insanlar olarak kabul etmenin yanlış olduğu ve sığınmacıların iktisadi girdi sağladığı sonucuna işaret edilmiştir (Özipek, Tanrıkulu, 2021:45). Ayrıca, Gaziantep’te görev yapan bir öğretmenin ifadesine yer verilmiş, görüş “Suriyeliler gelmese mahsuller ortada kalacaktı” ifadesiyle desteklenerek ekonomik seviyenin yükseldiğine dikkat çekilmeye çalışılmıştır (Özipek, Tanrıkulu, 2021:46). Çalışmanın “yanlışlar ve doğrular” bölümünde, Türkiye’de sığınmacılarla ilgili yanlış toplumsal algıların, gerçekte nasıl olduğu işlenmiş, toplumsal kabuller salt “nefret” söylemi üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Ancak birçok siyasi parti, artık toplumsal algıların doğruluğu ve yanlışlığı ile ilgili hususu göz önüne alacak aşamayı geçmiştir. Zira sığınmacı krizi derinleştikçe ve süreç yönetilemez hale geldikçe toplumsal refleksler belirleyici olmaya başlamıştır. Siyasi partilerin bu reflekslere kayıtsız kalması, siyasi başarılarını negatif anlamda etkileyeceği anlamına gelmektedir.

Göçe yönelik yerel, ulusal tepki ve tutumlar göç alanında önemli bir konuma sahiptir. Yapılan birçok çalışmanın içeriğinde göz çarpan nokta, göçe yönelik reaksiyonlar olmasa göç konusunun bu kadar problematik hale gelmeyeceği yönünde ortaya koyulan algıdır. Ancak dünyada hiç göç karşıtı reaksiyonun olmamasını varsaysak bile göçe neden olan olay ve olguların altında yatan ekonomik, siyasi olumsuzluklar bertaraf edilmeyecektir. Dolayısıyla göçe karşı geliştirilen yerel ve ulusal tepkiler, en az göç olgusu kadar bir gerçekliği temsil etmektedir. Göç konusunu, salt göç karşıtı reaksiyonları engellemek üzerine sistematize etmek savaşı, eşitsizlikleri, yoksulluğu engellemeyecektir. Belki de Lacanvari bir yaklaşımla, toplumsal antagonizma açısından net bir gerçeklik temsili ortaya çıkması ve göçün çözülmesi gereken bir problem olduğuna yönelik tüm gayretler bu reaksiyonların bir yansıması olarak da görülebilir.

Göçe yönelik yerel, ulusal tepki ve tutumlar göç alanında önemli bir konuma sahiptir. Bu alanda yapılan birçok çalışmanın “göçe yönelik reaksiyonlar olmasa göç konusunun bu kadar problematik hale gelmeyeceği” yönünde bir algı ile ortaya koyulduğu söylenebilir. Ancak dünyada hiç göç karşıtı reaksiyonun olmamasını varsaysak bile göçe neden olan olay ve olguların altında yatan ekonomik, siyasi olumsuzluklar bertaraf edilmeyecektir. Dolayısıyla göçe karşı geliştirilen yerel ve ulusal tepkiler, en az göç olgusu kadar bir gerçekliği temsil etmektedir. Göç konusunu, kısıtlı bir yönetsel bakış ile salt göç karşıtı reaksiyonları engellemek üzerine sistematize etmek; savaşı, emperyal amaçları, eşitsizlikleri, yoksulluğu engelleyemeyecektir. Belki de Lacanvari bir yaklaşımla, toplumsal antagonizma açısından net bir gerçeklik temsili ortaya çıkması ve göçün çözülmesi gereken bir problem olduğuna yönelik tüm gayretler bu reaksiyonların bir yansıması olarak da görülebilir.

Dünyada göç hareketlerine karşı gelişen ilk reaksiyonlar yetmişli yıllarda görülmüş, siyaset sahnesinde göç karşıtı tutumla konumlanan yeni ırkçı ve faşist partiler bu dönemde yeşermeye başlamıştır. Göç coğrafyası olarak adlandırabileceğimiz Türkiye’de, göç karşıtı konumlanma münferit tepkiselliklerin

ötesine geçmemiş, dolayısıyla siyasallaşma eğilimi partileşmeye evrilecek kadar toplumsal bir tepkiselliğe dönüşmemiştir. Ancak Arap Baharı'nın ardından giderek kronikleşen sığınmacı sorunu, son dönemde bu durumu değiştirmeye başlamıştır diyebiliriz.

Ataberk, Türkiye'de göçe yönelik tepki yelpazesini dört toplumsal grup ekseninde ele almaktadır (Ataberk, 2021: 69-70).

- **Ulusalçılar:** Cumhuriyetçi ve laiklik hassasiyeti olan bu grubun tepkisinin temeli, Türkiye'nin bir Orta Doğu ülkesine dönüşme riskine dayanmaktadır. Problemi, siyasal ve toplumsal yapıyı değiştirmek adına demografik bir saldırı olarak değerlendirmektedirler.
- **“Alt-right”çı ırkçı çizgi:** Batılı metropollerdeki beyaz üstüncülük hareketinin yeni bir ivmesi olan alt-right (Kemiksiz, 2021), Türkiye'de benzer bir formda kendini göstermektedir. Laikliğe ve milliyetçiliğe ufak ölçüde temas eden bir çizgisi olan grubun, sosyolojik anlamda etki alanı oldukça sınırlıdır.
- **HDP ve bileşenleri:** Son dönemde sol-sosyalist partilerle ortak bir siyasal çatı altına giren HDP, sığınmacı problemine enternasyonal-hümanist bir reaksiyon göstermekte, sınırlardan gelen her grubun Türkiye'ye kabul edilmesini savunmaktadır. Ancak taban açısından değerlendirildiğinde, Kürtlerin sığınmacı problemine bakış açıları ters bir istikamettir. Zira Kürtlerin çalışma hayatında ağırlığı olduğu, para kazandığı sektörler, sığınmacıların kontrolüne geçmeye başladığından bir rahatsızlık söz konusudur. Kürtlerin sığınmacı algısı, siyasi olmaktan çok ekonomik faktörlerle şekillenmektedir.
- **AK Parti ve MHP tabanlı sağcı kitle:** Bu grup, büyükşehirler başta olmak üzere kenar mahalle olarak adlandırabileceğimiz yerleşim yerlerinde, sığınmacılarla birlikte yaşamaktadır. Toplumsal çatışma riskinin en fazla olduğu bir sosyolojiyi temsil etmektedir. Ankara'nın Altındağ ilçesinde meydana gelen ve medyada geniş bir şekilde yer bulan sığınmacılara yönelik şiddet olayları bunun somut örneğidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GÖÇ OLGUSU, TÜRKİYE VE AVRUPA'DA GÖÇ KARŞITLIĞININ ANALİZİ

4.1. Küreselleşme ve Göç

Yeni medya teknolojisinin hızlı bir gelişim göstermesi, uzak mesafeleri birbirine yakınlaştırmış, dünyayı “küresel bir köy” haline getirmiştir. Drucker, toplumsal yapılarda köklü değişikliklere yol açan sanayi toplumu sonrası oluşan bu durumu “Kapitalist Ötesi Toplum” olarak tanımlamaktadır (Drucker 1994: 16). Aynı zamanda bu yaklaşım, küreselleşmenin ulus devletleri aşan bir muhtevaya sahip olduğu fikrine de dayanmaktadır. İletişim bağlamında küreselleşme olgusunu irdelediğimiz gibi göç olgusunu da irdeleyecek olursak, medyatik mekanizmaların göç sonrası oluşacak yeni toplumsallaşma sürecini inşa etmesinde büyük role sahip olduğunu belirtebiliriz. Ulusal ve yerel medyada sığınmacı ötekileştirmesini körükleyen dil kodları üretilebilirken, batı menşeli bazı küresel medya kuruluşları ise ötekileştirmeyi körükleyen dil üretmemektedir, ancak küresel çıkarlar doğrultusunda ülkelerde yeni bir toplumsallaşma mühendisliği hedefleyen anlayış da göze çarpmaktadır.

Göç politikalarını 1980'lere kadar ulus devlet inşasında araçsal bir zemine oturtan Türkiye gibi ülkeler, küreselleşme olgusu nedeniyle göç hareketliliklerinden etkilendi ve homojen nüfuslarında heterojen yapılar oluşmaya başladı. Giddens, bu noktada bir zorunluluğa dikkat çekmektedir. Düzensiz küresel göçün kontrolden çıkması, birçok toplumun ulusal kimliklerini tehdit etmektedir. Yurttaşlık olgusu bu tehdit nedeniyle yeniden gözden geçirilmelidir (Giddens, 2012).

Göç konusunu emperyalizm bağlamında ele sosyal bilimciler de bulunmaktadır. Çeçen, küresel emperyalizmin bölgesel savaşları tetiklediğini ve Orta Doğu devletlerinde iç savaş riski oluşturduğunu savunmaktadır. Yeni göç dalgalarıyla devletlerin nüfus yapılarını bozarak, çok uluslu kozmopolitik yapı inşası hedefleyen emperyalizm, siyasal anlamda federasyonculuk düşüncesini empoze etmekte ve ulus devletleri baskı altına almaktadır (Çeçen, 2021:129).

Farklı fraksiyonlarda kendilerini ifade etseler de dünya solunda dikkate değer derecede küreselleşme karşıtı eğilim kendini göstermektedir. Üzerinde durulması gereken bir nokta, aşırı sağ ideoloji içerisinde siyaset sahnesine çıkan göç karşıtı popülist liderlerin de küreselleşme olgusuna mesafeli hatta düşmanca yaklaştıklarıdır. Bir tarafın küreselleşme karşıtı perspektifi enternasyonal bir dünya barışı düşüncesinden kaynaklıyken, diğer taraf meseleye sağ ideolojinin katılmış argümanlarıyla yaklaşmaktadır. Göçün iletişimle olan ilişkisini, algı yönetimi ve siyasal iletişim bağlamında incelediğimiz çalışmamızda meseleye hangi siyasal perspektiften yaklaşılacağı, nasıl bir çözüm sunulacağı bizim konumuz değildir. Ancak küresel dünyada şartların eşit olmadığı gerçeğinin dezavantajlı kesimleri göçe zorladığını, onları daha iyi bir hayat ve gelecek arama arzusuna ittiğini de söylemek gerekmektedir.

Daha önce dikkat çektiğimiz gibi, kitleler ekonomik ve sosyal olarak açmazların yaşandığı kriz dönemlerinde aşırı bir siyasal tepki verme eğilimine girmektedir. Bu tepkiselliğin temelinde post-materyal bir arayış bulunmaktadır. Küreselleşme ve modernitenin mağduriyet oluşturduğuna dair kanaatler güçlenmekte, seçmen davranışları da aşırı sağ partilerden yana pozisyon geliştirmektedir (Boyras, 2022:48-49-50).

4.2. Göçün Siyasallaşması

Siyaset insan zihninde oluşmaya başladığından bu yana, iki farklı yorum arasında tartışılmıştır. Bir yaklaşıma göre siyaset çatışmayı yani bir azınlığın çoğunluk üzerinde tahakküm kurmasını, diğer yaklaşıma göre ahengi yani bireylerin toplumsal bir temelde uyumunu temsil etmektedir. Modern siyaset biliminde bu yaklaşımlar iki model etrafında şekillenmiştir. Çatışmacı ve uyumcu model etrafında ortaya konulan siyasal bakış ve tanımlamalar, günümüz siyasetinde uzlaşması mümkün gözükmeyen tartışmalara yol açmaktadır (Çam, 1975:9-10). Kapani de siyasetin ne olduğuyla ilintili farklı yaklaşımların olduğunu söylemektedir.

Siyaset, bir yaklaşıma göre gruplar arasında bir mücadele ve çatışma halidir. Zira gerek sosyolojik gerek ekonomik olarak insanların bazı menfaatleri söz konusudur. Bu menfaatler zaman zaman örtüşeceği gibi zaman zaman da çatışma durumu oluşturabilmektedir. İşte siyasetin varoluşsal temeli bu noktada başlamaktadır, varılacak yer ise tabii olarak iktidar gücüne erişmektir (Kapani, 2007). Birinci'ye göre ise siyaset, fikir ve kanaatleri etkileyecek politik bir dil oluşturarak insanları kendi saflarına çekme aracıdır. Bu siyaset tanımında algısal bir yönlendirmenin söz konusu olduğunu söylemek mümkündür (Birinci, 2008).

Bir sosyal meselenin siyasallaşmasında temel olan, toplumsal problemin gündemde yer tutacak bir ivmeye ulaşması, kamuoyu dikkatinin o yöne odaklanmaya başlamasıdır. Bu bağlamda siyasallaşma eğilimine giren bir sosyal konu, partilerin kampanya stratejisine dönüşebilmekte, ideolojik ayrılıklar ve kutuplaşmalar üzerinden siyasallaşma süreci pekişmektedir. Göç olgusu da bu siyasallaşma olgusu üzerinden değerlendirilmelidir. Dünyadaki göç karşıtı akımların ortak noktasına bakıldığında siyasal, kültürel ve ekonomik endişelerden kaynaklandığı görülmekte, göç karşıtı hareketlerin ülke içerisinde girdiği eylemler, partilerin ve devletlerin göç algısını ve perspektifini dönüştürebilmektedir. Özellikle seçim odaklı demokratik sistemlerde, siyasetçiler oy almak adına temsil ettikleri yurttaşların düşünce ve taleplerini bu istikamette yansıtma eğilimine girmektedir. (Ceylan, 2019:19-22).

İçgüdü, göçü siyasallaşma açısından değerlendirmeden önce, siyasal fırsat yapılarına dikkat çekmektedir. Siyasal fırsat yapılarını bir sosyal konunun siyasallaşması açısından önemli bir bağlam olarak görmektedir:

Siyasallaşma süreçlerini etkileyen en önemli bağlamlardan birisi siyasi fırsat yapılarıdır. Bu yapılar toplumsal hareketlerin stratejilerini ancak siyasi sistemin sağladığı kurumsal yapılar ve söylem çerçevesine göre belirleyeceğini öngören bir çerçeveyi işaret eder. Genelde toplumsal ve siyasal aktörler siyasal gündeme yeni bir konuyu getirme ve onun üzerine çalışma girişimlerini ancak bu konuda başarılı bir sonuç alabileceklerse ortaya koymaya çalışırlar. Bu beklentileri de çoğunlukla o bağlamda gerçekleşen toplumsal ve siyasal fırsat yapılarının

varlığı ile doğru orantılıdır. Bu yapılar genelde ilgili aktörlere dışsaldır ve birçok durumda kontrolleri dışındadır. Siyasi fırsat yapıları her zaman için farklı düzeylerde ve biçimlerde olabilir, ancak onların her zaman düzenli, kurumsal ve kalıcı bir yapı olduğunu söylemek de mümkün değildir. Siyasi fırsat yapıları üzerinden siyasallaşma tepeden ve yapısal bir bağlamda gelişir. Özellikle farklı partilerin oluşturduğu koalisyon hükümetleri ya da bir iş birliği gerektiren siyasal girişimler içinde farklı siyasal aktörler siyasi fırsat yapılarını kullanarak bazı konuları siyasallaştırma ya da siyasallaştırmama konumu alabilirler. Bu konumlandırma bu siyasi girişimin o bağlamda sağlayabileceği kâr ve zarar hesaplanmasına dayanır. Eğer yüksek bir başarı beklentisi var ise, yukarıdan aşağıya bir karar ile yapısal olanakların kullanılması siyasallaşmanın omurgasını oluşturur. Göç dışındaki bir örnekle, 2017 yılı başında AKP-MHP temelli Anayasa değişikliği girişimi bu tür bir siyasallaşma eğilimine örnek verilebilir. Benzer şekilde, göç ve sığınma konularının özellikle Avrupa’da siyasallaşması siyasi fırsat yapıları içinde ilgili aktörlerin bu konuları genel siyasi başarı grafikleri içinde olumlu bir yere koymaları bağlamında ortaya çıkmaktadır (İçduygu, 2017:35-36).

Sığınmacı karşıtı politik söylemlere, sağ ideolojilerde daha sık rastlanılmaktadır. Çalışmamızın konusunu oluşturan Zafer Partisi de sağ refleksleri olan bir partidir. Bunun öncesinde siyaset kavramına açıklık getirdiğimiz gibi ideoloji kavramına da kısaca odaklanmak faydalı olacaktır.

Kazancı, ideoloji kavramını “netameli” olarak değerlendirmektedir. Göreceli bir yaklaşımla ideoloji kavramı, istenilen amaç doğrultusunda kullanılacağı gibi istenilen disiplinle de özdeşleştirilebilmektedir. Dolayısıyla siyasetçiler bu kavrama istedikleri rolü biçmeye çalışmışlardır (Kazancı, 2006:2). Meriç, ideolojinin 1796’da, devrim sonrası Fransa’da doğduğunu ifade etmektedir. Buna karşılık, kelime olarak Fransız Akademisi'nin lügatine 1835’te girmiştir. Fakat Fransızca ve Türkçede kelime anlamının kapsamlı bir şekilde kucaklanmadığını söylemektedir (Meriç, 1970:119). Yine de bu kavramsal belirsizlik hali Marx’a kadar sürmüştü, kavramsal netlik onunla başlamıştır diyebiliriz. Örneğin Althusser, açıkladığı ideoloji kavramını, Marx’a yönelik

değerlendirme ve eleştirilerle bir temele oturtmaya çalışmaktadır. Ona göre ideolojinin belli bir tarihi yoktur ve bireyleri özneler halinde görek çağırır (Güngör, 2001).

Toplumları birbirinden ayıran en önemli unsur kültürdür. Bu bakış açısından hareketle her toplumda birbirinden farklı ideolojiler bulunmakta, toplumlardaki egemen ideolojiler buna göre kendini göstermektedir (Çam, 1975:169).

Gündelik hayattaki sağ-sol kavramları bir yön tarif ettiği gibi, siyasette de bir tarafgirlik halini yansıtarak yön belirlemektedir. Sağ-sol ayrımı Fransız Devrimi ile siyaset terminolojisine girmiştir. Fransa’da devrim sonrası oluşan Meclis’te geleneği temsil eden kraliyet yanlıları kralın sağına, yeniliği temsil eden burjuva sınıfı ise soluna oturmuştur. Böylelikle sağ ve sol ideolojilerin terminolojik çıkış noktası oluşmuş, dünyada yaygınlık kazanmıştır diyebiliriz (Boyras, 2022:28).

Genel bir değerlendirme yapacak olursak sağ ideolojiler ekonomik anlamda liberal serbest piyasa ekonomisini savunurken, sol ideolojiler piyasa ekonomisi karşıtı olarak konumlanmıştır. Siyasal anlamda ise sağ ideolojiler milliyetçiliği merkeze alırken, sol ideolojiler evrensel bir bakış açısına sahiptir. Ancak tarihsel süreç içerisinde iki zıt kutbu temsil eden liberalizm ve sosyalizmin sentezlenmesi, sosyal demokrasi gibi yeni melez ideolojilerin doğmasına neden olmuş, sağ ve sol ayrımlar da giderek iç içe geçme eğilimine girmiştir. Bununla birlikte sağ ve sol ideoloji, ülkelerin kendine özgü sosyolojik ve siyasal koşullarına göre farklılık gösterebilmektedir.

Bu başlık altında “merkez sağ” ve “merkez sol” kavramlarına da Zafer Partisi’nin ideolojik konumlanmasını anlamak açısından atıf yapmakta fayda vardır. Merkez sağ ve merkez sol, aşırı sağ ve aşırı sol partilere kıyasla popülizmden daha uzak bir görüntü sergilemektedir. Söylem ve eylemlerinde aşırıya kaçan politikalar olmadığı gibi aşırı sağ ve aşırı sol partilerin aksine daha geniş bir kitleye hitap etmek

isterler (Boyras, 2022:29). Göçmenler konusuna sol partilerin sağ partilere göre daha ılımlı yaklaştığını söyleyebiliriz.

1970’li yıllara gelindiğinde baş gösteren küresel ekonomik sorunlar, göçün siyasallaşmasındaki ilk emareler olarak kabul edilebilir. Zira bu durum Avrupa ülkelerinin göç politikalarında bariz değişikliklere yol açmıştır. Aile birleşimi gerekçesi dışında göçmen kabulü sonlandırılmış, göçmenler siyasetin öznesi haline gelmiştir. Aşırı sağ partilerin göç karşıtı politikaları, bu dönemde ivme kazanmıştır. 1980’lere gelindiğinde göçün siyasallaşması iki tartışma ekseninde gerçekleşmiştir. Bu tartışmalar göç politikalarının sınırlandırılması ve göçmenlerin entegrasyonudur (Ceylan, 2022:22-23). Türkiye’deki son göçmen krizinin siyasallaşma sürecinin bu tartışmalar ekseninde röntgenini çekmek mümkündür. Zafer Partisi böyle bir siyasal ortamda kurularak, göç konusundaki entegrasyon karşıtı söylem ve eylemleriyle adından söz ettirmeye başlamıştır.

4.3. Avrupa’nın Merkez Siyaset Analizi

Avrupa’da aşırı sağın merkeze yerleştiğini söyleyen Atikkan, aşırı sağın ideolojik profilini analiz etmeden Avrupa’yı ve onun Orta Doğu siyasetini anlamının mümkün olmadığını savunmaktadır (Atikkan, 2017:26). Bu yaklaşımdan hareketle, aşırı sağın merkezde bir habitat ortamı bulunduğunu belirtebiliriz. Dolayısıyla çalışmamıza, Avrupa’daki merkez siyaseti analiz ederek devam etmek, aşırı sağın merkeze kayma eğilimini anlamamıza katkı sağlayacak, bunun yanı sıra, Orta Doğu coğrafyasını ve gelişen göç hareketliliklerini daha doğru analiz etmemize yardımcı olacaktır.

Avrupa’daki merkez siyasetin sağa kayma süreci, aynı zamanda neo-liberal politikaların inşa edilmeye başlandığı 1970’lerin sonuna dayanmaktadır. Yeni sağ ideolojinin taban bulunduğu ve yapısal bir dönüşümün yaşandığı Avrupa’da, bu sürecin mimarı İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher ve siyasi grubudur. Thatcher’ın “İnsanlar başka kültürlerden gelen insanların istilasından korkuyorlar” açıklaması, göç karşıtı tutumun yeşermesinin de başlangıcıydı. Üç dönem başbakanlık yapan yeni

sağın prensesi Thatcher'ın, yeni sola zemin hazırlaması kayda değer bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Thatcher'ın ardından başbakan olan İşçi Partisi Lideri Tony Blair “yeni muhafazakâr devrimin sol dekoru” olmuştu. Daha sonraki dönemde başbakan olan Cameron gibi isimler, bu eksenden çıkmak istese de başarılı olamadı (Atikkan, 2017).

Fransa'da ise merkez sağ 2002 yılında “Halk Hareketi için Birlik” çatısı altında toplanmıştı. Sarkozy'nin ardından girdikleri siyasi kriz, kendilerini tüzük değişikliği yapmaya itmiş, adlarını Cumhuriyetçiler olarak değiştirerek krizi kısmen aşmışlardı. 2017 yılında hareketin cumhurbaşkanı adayı olan Fillon, yükselişe geçen aşırı sağa karşı aday olarak çıkarılmıştı. Ancak hakkındaki yolsuzluk söylentileri nedeniyle epey yıpranmıştı. Özdemirkıran'a göre Follon'un yıpranmasındaki bir başka etken de aşırı sağ ile merkez sağ söylemlerinin önemli ölçüde yakınlaşmasıdır. Bunun arka planında, merkez sağda daha önce dile getirilmesi güç olan söylemlerin, 2007 seçimlerinde Sarkozy tarafından kullanılarak politik başarı sağlanmasıdır. Bu durumu, merkez sağ ile aşırı sağ aynı zeminde buluşturmaya yol açan politik bir gelişme olarak kabul edebiliriz. Bunun yanında Jean-Marie Le Pen'in kızı olan Marine Le Pen'in, babasının radikal sağ söylemlerini yumuşatması hatta onu partiden uzaklaştırması Ulusal Cephe hareketi merkez sağa yaklaştırmıştır. Merkez sağ ile aşırı sağ arasındaki çizginin giderek ortadan kalması, merkez sağın 2017 seçimlerinin ilk turunda başarısız olmasına neden olmuş, Follin'in Le Pen karşısında elenmesiyle sonuçlanmıştır. Seçimlerin ikinci turunda Macron Cumhurbaşkanı seçilse de merkez sağ gibi merkez solun da başarısız olduğunu söylemek gerekmektedir. Bu seçimler, aşırı sağ popülizminin merkez sol siyaseti de etkisi altına aldığına dair incelenmeye değer izler taşımaktadır (Özdemirkıran, 2017:808-809).

İtalya'da sağ ideoloji deyince akla gelen ilk isim herhalde Berlusconi'dir. Ülkede siyasi arenaya çıkan yeni sağ partiler, İtalyan faşist Lider Mussolini'nin (Duce) ılımlı portresini çizmeye başladı, Berlusconi popülizmi de bu portreyi çizen siyasal eğilimi temsil etmektedir. “Duce tarih kitaplarının anlattığı gibi kötü bir lider değil” sözü aşırı sağa göz kırpan bir hamledir. Bunun yanında İtalya'da merkez

siyasetin ürettiği sol figür Grillo da popülist bir siyasetçi olmakla birlikte, 2013 seçimlerinde Berlusconi'nin karşısında başarısız olmuştur (Atikkan, 2017:39-40).

Avrupa'yı kana bulayan Nazizm, Batı demokrasilerinde kitlelere karşı temkinli yaklaşımların doğmasına neden olmuştur. Zira Hitler gibi faşist bir liderin doğması demokrasiye bakışı değiştirmiştir. Almanya, doğal olarak bu durumdan en çok etkilenen ülkedir. Alman demokrasisinde aşırı sağ partiler siyasal alandan diskalifiye edilmiş, iktidar olmaları yasaklanmıştır. Buna karşılık yasaların arkalarından dolanarak faaliyetlerini sürdürmüşler, tüzüklerinde ufak oynamalarla siyasetteki varlıklarını legal anlamda korumuşlardır. Bunun yanında İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ülke doğu ve batı olmak üzere ikiye bölünmüştür (Fisher, 1974; akt. Goziev, 2020). Almanya, bu gelişmeler üzerine yapısal yenileme süreciyle meşgul olmaya başlamıştır. Bu meşgulliyet Almanya'yı diğer Avrupa ülkelerindeki siyasal gelişmelerden kısmen soyutlamış, Avrupa merkez sağ neo-liberalizm etkisiyle kimliğini bulurken onlar bu gelişmelerin dışında kalmıştır. Almanya süreç sonunda AB ülkelerinin imrendiği bir ülke konumuna gelmiştir. 2005 yılına gelindiğinde ise Alman siyasetine damga vuran Merkel, sağ sol ayrımı olmaksızın merkez siyasetle eşdeğer hale ulaşmıştır.

Sonuç olarak aşırı sağ partiler tüm Avrupa'da olduğu gibi Avusturya, Norveç, Danimarka ve İsviçre gibi ülkelerde de yükseliştir. Eğitimli eğitimsiz, varlıklı varlıksız her insan aşırı sağ destekleme eğilimine girmiştir. Tabii ki aşırı sağ partilerin ortak noktası göç karşıtı politikalara sahip olmalarıdır. Bu politik zeminin oluşması, merkez siyasetin rolü büyüktür. Siyasal, sosyal ve ekonomik sorunlara çözüm üretemeyen merkez siyaset, popülizm sularına girerek aşırı sağa adeta suni teneffüs yapmıştır.

4.4. Aşırı Sağ ve Politik Alandaki Yükselişi

Aşırı sağ, merkez sağın değer ve ilkelerini benimseyen partilerin siyasal bakış açılarını uç noktalara taşıyan bir hareket tarzına sahip olmakla birlikte, bu durum siyasal ve sosyal sorunların çözümü noktasında merkezde konumlanmanın yetersiz

kaldığı kabulünden de kaynaklanabilmektedir. Yalnızca sağ ideolojilerde değil sol ideolojilerde de aşırıya kayan eğilimlerin olduğunu da söylemek gerekir. Ancak konumuzu temsil eden Zafer Partisi sağ ideolojiden geldiğinden odaklanacağımız nokta sağ/aşırı sağ ideoloji olacaktır.

Avrupa ve diğer batı ülkelerindeki aşırı sağî dinî, tarihî ve ideolojik kökleri açısından irdeleyen Hıdır'a göre, ABD'deki 11 Eylül saldırısı sonrası aşırı sağcı partiler yükselişe geçmiştir. Bu durum elbette ki islamofobik hatta İslam karşıtı bir tutumdan kaynaklanmakta, dinsel bir gerekçeden hareketle "zenofobik-göçmenfobik" yaklaşımları da beraberinde getirmektedir. Avrupa ülkelerinde yükselişte olan bu anlayış, merkez partilerde bir nevi eksen kaymasına yol açmış, onları da kendi politikalarına yönlendirmeye itmiştir. Avrupa'daki siyasal bakışı etkisi altına alan bu politik söylemler, demokratik sistem içerisindeki partiler açısından bir oy kapısı olarak görülmeye başlanmıştır (Hıdır, 2018:43). Avrupa'da aşırı sağ partiler, ekonomideki yapısal dönüşümler ve kriz nedeniyle işsiz kalan sol seçmenin bile oyunu alabilmişlerdir. Bunun yanında merkez sağ siyasal alanda kan kaybettikçe aşırı sağ partilerin söylemlerini sahiplenmeye başlamışlardır. Örneğin Sarkozy, Fransa'nın 2012'deki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Le Pen temalarıyla bir kampanya stratejisi geliştirmiştir (Atikkan, 2017:20).

Aşırı sağın yükselişini kuramsal temelde inceleyen Boyraz, Eatwell'in Aşırı Sağın On Teorisi'nin bu alanda yeni ufuklar açtığını söylemekte, onun seçmenler üzerinden yaptığı arz ve talep yönlü açıklamaları mercek altına almaktadır. Talep yönlü açıklamalar, arz yönlü açıklamalara göre seçmen kitlesini daha somut anlamak adına önemlidir. Buna göre küreselleşme ya da modernizmden mağdur olduğunu düşünen, ekonomik ve sosyal olarak geri plana itilmiş kitleler, aşırı sağa yönelmeye daha yatkındır. Zira ezildiğini düşünen kitleler popülist vaatlere daha kolay inanmakta ve bir toplumda bu hissiyatta olup sorunları çözüme kavuşmamış kitleler ne kadar fazlaysa aşırı sağ partiler varoluşlarını o kadar pekiştirmektedir. Yine talep yönlü açıklamaya göre ekonomik ve sosyolojik olarak kriz düzeyi ne kadar çoksa bireylerin aşırı sağ partilere yönelme eğilimleri o kadar artmaktadır. Avrupa ülkelerinde radikal

sağın yükselişe geçtiği evrelerin, ekonomi ve göç krizi yaşandığı dönemlere denk gelmesi tesadüf değildir. Bu bağlamda aşırı sağ partiler yalnızca bir konu üzerinden bile oylarını artırmayı başarabilmektedir. Aşırı sağ partilerin “tek meseleye odaklanan partiler” olarak da tanımlanması yine tesadüfi değildir. Bunun yanında siyaset bilimi açısından epistemolojik bir çerçeve çizmek adına faşizm, ırkçılık, aşırı sağ ve merkez sağ kavramlarına da atıf yapmakta fayda vardır. Zira bu kavramlar tarihsel süreç içerisinde birbirinden tam anlamıyla bağımsız olmasa da farklı bir kavramsallaşma olgusuna sahiptir. Dolayısıyla bir partiyi siyasi kavramlar ışığında bir tarafa konumlandırmaya çalışırken, kavramsal kargaşaların da önüne geçmek gerekmektedir. Sanayi sonrası aşırı sağ partiler, faşist partiler oluşumlarla aralarına belirgin bir mesafe koyarlar. Bu yönleriyle geleneksel aşırı sağ partilerden ayrılarak, faşizme yönelik olumlu tutum geliştirmezler. Boyraz, bu teorik kavramsallaştırmayı yakın dönem siyasetinde gerçekleşen örnek bir olay üzerinden açıklamaya çalışmaktadır. Şarkıcı Madonna, Fransa’da 2012 seçimi öncesi çektiği bir klipte, Ulusal Cephe Lideri Le Pen’i Hitler bıyığı ve gamalı haçla göstermiş, Le Pen, bu durumu hakaret olarak algılayarak Amerikalı şarkıcıya dava açmıştır. Çalışmamızla ilintili olarak aşırı sağ partilerin siyasi iletişim tarzlarına da değinmekte fayda var. Toplumun beklentilerini iyi analiz ettikleri gibi her kesimden insanın anlayabileceği basit, sade ifadelerle siyasi alanda kendilerine yer bulabilmektedirler. “*Göçmen istemiyoruz*” , “*ekonomiyi yabancılardan koruyun*” gibi söylemlerle geliştirdikleri siyasi dil, popülizmle özdeşleşmiştir (Boyraz, 2022: 42-44-45).

Siyaset biliminde “catch all” olarak da adlandırılabilen, herkesi kucaklayıcı söylem ve politikalar geliştiren merkez partiler, aşırı sağ partiler karşısında nasıl bir strateji izleyecekleri merak konusudur. Zira pek de kapsayıcı olmayan, her kesime hitap etme kaygısı gütmeyen aşırı sağ partilerin sığınmacılar üzerinden ortaya koyduğu radikal söylemler, geniş kitlelerde karşılık bulabilmekte ve aşırı sağın merkeze yerleşme olasılığını güçlendirmektedir. Bu paradoks sadece Türkiye’de değil, Avrupa siyasetinde de önümüzde durmaktadır.

Avrupa’da ve diğ er batı ÷lkelerinde sağ/aşırı sağı oluşturan siyasal, sosyal koşullar Türkiye’den farklıdır. Dolayısıyla Türkiye’de bugüne kadar Avrupa’daki anlamıyla radikal sağ partilere rastlanmamıştır. Zafer Partisi’ni radikal sağın Türkiye temsilcisi olarak nitelendiren Aytürk’e göre, sığınmacı krizinin uzun sürmesi Zafer Partisi’nin popülaritesini artıracak, merkez partilerin sorunun çözümü noktasında izleyeceği politikaların başarısı ya da başarısızlığı da siyasal geleceğini belirleyecektir. Somer ise partinin mevcut siyasal ortamda bir “boşluk doldurduğunu” ve bu boşluğun merkez partilerin sosyal konularda halkta karşılık bulan politikalar geliştirememesinden kaynaklandığını söylemektedir. ZP Genel Başkanı Ümit Özdağ’ı uç sağ ve popülist olarak değerlendiren Esen, Özdağ’ın daha önce siyaset yaptığı MHP’nin parti tipolojisi açısından uç sağı temsil eden popülist yapıda olmadığı, Zafer Partisi’nin onların kullanmadığı strateji ve söylemleri inşa ettiği görüşündedir (DW Türkçe, 2022). Turan, merkezde yer alan partilerin sığınmacı krizi başta olmak üzere sosyal problemlere somut çözüm üreten politikalar ortaya koyamamasının siyaset sahnesinde popülist liderlere zemin hazırladığını ifade etmektedir. Bu tür liderler, bakış açılarını manipüle ederek, toplumda herkesin sorununa deva olabilecekleri yönünde bir algı yaratmaktadır. Göç karşıtı tutumuyla öne çıkan Trump örneğini veren Turan’a göre, popülist liderler doğru siyasa oluşturup bunu uygulamaya koyabilen kişiler olmaktan çok algı yönetimini iyi bilen kişilerdir (Şalom, 2019).

Ancak Türkiye’deki sığınmacı karşıtı algıyı toplumsal anlamda tanımlarken, genel kabul görmüş argümanların biraz dışına çıkmak gerekir. Batı’daki göç karşıtı partilerin İslamofobi çıkışlı bir hareket tarzına sahip olmasından dolayı Türkiye’de kültürel, dinsel etkenlerin bir aşamadan sonra devre dışında kaldığı görülmektedir. AK Parti hükümetinin sığınmacı krizinin ilk dönemlerinde ortaya koyduğu “din kardeşi”, “ensar-muhacir” algısının artık toplumda kabul görmediği yönündeki durum tespiti bu önermeyi güçlendirmektedir. Dolayısıyla Türkiye’deki sığınmacı karşıtı algıyı tamamen dünyada emsal teşkil eden aşırı sağ ideoloji argümanlarıyla açıklamaya çalışmak yetersiz kalacaktır. Çünkü her şeyden önce Türk toplumunun Orta Doğu ile dini paydaşlığı bulunmaktadır. Bunun yanı sıra kendilerini merkez solda ya da merkez sağda tanımlayan, hatta İslami hassasiyetleri ağır basan

muhafazakâr seçmenin de göç karşıtı tutumu göz önüne alındığında, meselenin bu saiklerle açıklanması güçleşir. Bu noktada sosyal bilimlerin karşılaştırmalı metotlarına yönelmekte fayda vardır. Avrupa'daki göç karşıtı aşırı sağ partiler irdelendiğinde, göç üzerinden geliştirilen reflekslerin, din yasağına kadar savunulmaya gidilen siyaset argümanlarına ulaştığı söylenebilir. Dolayısıyla Zafer Partisi değerlendirilirken, mukayese edilecek diğer sağ/aşırı sağ partilerin, göçmen karşıtı olarak sürdürdükleri algı yönetiminde, metot açısından benzer yöntemleri kullandıkları saptanabilir. Ancak Zafer Partisi'nin Batı'daki partiler gibi en uç noktalara savurulan politik bir duruşunun olduğunu söylemek en azından şu an için zordur.

4.5. Avrupa'da Göç ve Sığınmacı Karşıtı Partiler

Orta Doğu'daki gelişmeler, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yaşanan en büyük göç kriziyle dünya kamuoyunu karşı karşıya getirmiştir. Bu kriz, Türkiye başta olmak üzere en çok Avrupa ülkelerinde etkisini göstermiştir. Orta Doğu'dan Avrupa ülkelerine başlayan insani hareketliliğe, Afganistan ve Somali gibi ekonomik ve siyasi açıdan zayıf ülkelere göç edenler de eklenince kriz daha da derinleşmiş, Avrupa'nın göç algısı tamamen değişmiştir (Boyras, 2022:11). Dolayısıyla göç karşıtı tutum, politik alanda önemli bir enstrüman haline gelmiştir.

Bu başlıkta, Türkiye'de göç karşıtı siyasal konumlanmanın kurumsal temsil düzeyine ulaşmasından dolayı Avrupa'da emsal teşkil edebilecek siyasal organizasyonları incelemeye çalışacağız. Böylelikle sosyal bilimlerin karşılaştırmalı metodundan kısmen yararlanarak, Türkiye'deki duruma ilişkin perspektifin oturmasına katkı amacı taşıyacağız.

4.5.1. İsveç Demokratları Partisi

Göç karşıtı olan SD'nin, çalışmamızın içeriğine yakın bir özelliği bulunmaktadır. Partinin 2018 genel seçiminde öne çıkan propagandası, sosyal medya platformu Youtube üzerinden olmuş, "Snart är det val / Yakında Seçim" başlıklı

videoyla, İsveç halkında bir göçmen algısı inşa edilmek istenmiştir. Video içeriğinde göçmenler şiddet ve terörle özdeşleştirilmiş, göçmenlere negatif bir algı yüklenmiştir (Erol, 2019:189-190). Aslında sosyal demokrat değerlerin kalesi diyeceğimiz kuzey ülkelerinde, aşırı sağ partilerin seçmenlerin algısını yönlendirmesi pek kolay değildir. Ancak İskandinav toplumlarında bile göçmenlerle ciddi sorunlar yaşandığı bilinmektedir. Bunun bir yansıması olarak 2010 seçimlerinde barajı aşan parti, sol kanatta son kalenin de düşebileceği kaygısı yarattı (Atikkan, 2017:106-107). 2014 genel seçimlerinde yüzde 13'e yakın bir oy potansiyeli elde eden parti, 2017 seçimlerinde göçmen karşıtı politikalarla yüzde 17,6 oy alarak tarihinde zirveyi görmüştür. İsveç'teki bu gelişmeleri araştırmacılar da şaşkınlık içerisinde karşıladı. Çünkü Avrupa'da aşırı sağın doruk noktaya ulaştığı dönemde dahi İsveç'te aşırı sağ partiler yeşerecek bir toplumsal zemin bulamamıştı (Akarçay, 2021:165). Ancak İsveç sosyal demokratları, 90'lardan bu yana izledikleri politikalarla bu aşırı sağ yapıyı iktidardan uzak tutma formülünü hep buldukları gibi, 2017 seçimi sonrasında 130 gün süren siyasi krize rağmen Yeşiller Partisi ile koalisyon kurarak bunu başarmıştır (Ceylan, 2002:34).

4.5.2. Danimarka Halk Partisi (DF)

Bir kuzey ülkesi olan Danimarka'da, göç karşıtı olan Halk Partisi söylemleri, sağcı bir sosyal demokrasi çizgisinde kendini göstermiştir. 1995 yılında Kjærsgaard tarafından kurulan partinin, 2019 seçimine kadar yükselen grafiği bu çizgi sayesinde diyebiliriz. Göçmen sorununun refah devletine zarar vererek işsizliği artırdığını sürekli vurgulayan parti, sol popülist bir dil kullanmış ancak sol-sosyal demokrat partilerin de benimsediği göç karşıtı tutum, sol seçmenin aşırı sağa yönelmesini engellemiştir. (Görentaş, 2022:309). 2022'nin kasım ayında gerçekleştirilen son seçimde ise DF'nin oyları diğer aşırı sağ parti olan Danimarka DD Partisi'ne kaydı. DF, 11 milletvekili kaybederek beş milletvekiliyle mecliste temsil edilebildi (Evrensel, 2022).

4.5.3. Almanya İçin Alternatif Partisi

Göç karşıtı politikalarıyla bilinen AfD, yükselişini deyim yerindeyse bu politikalara borçludur. Avusturya Başbakanı Sebastian Kurz, Almanya’da merkez partilerin oy oranlarındaki erimeye şaşırmadığını, Alman hükümetinin izlediği göç politikasının AfD’nin Meclis’e girmesine sebep olduğunu söylemiştir (Aras, 2020:38). AfD’nin önemli isimlerinden Alexander Gauland’ın “Mülteciler AfD için bir nimet. Yükselişimizi mülteci krizine borçluyuz” demeci sanırım her şeyi açıklamaktadır (Özcan, 2018, s. 130, Akt. Aras, 2020).

2013 seçimlerinde çok az bir farkla yüzde 5 barajına takılan parti, 2017’de Hristiyan Demokrat Birlik Lideri Merkel’in açık kapı siyasetine en radikal tepki veren parti olarak girdiği seçimlerde, yüzde 12,6 oy alarak federal mecliste üçüncü parti konumuna yükselmiş, 2021 seçimlerinde de yüzde 10,3 oy almıştır. AfD, 2015 göçmen krizini fırsata çevirerek, Almanya’da İkinci Dünya Savaşı’nın ardından en yüksek oy alan aşırı sağ parti olarak bir ilki gerçekleştirmiştir (Ceylan, 2022:39-40).

4.5.4. Avusturya Özgürlük Partisi

Avusturya’nın Almanya olan tarihsel münasebeti, göç karşıtı grupların oluşumunda Alman etkisini de beraberinde getirmiştir diyebiliriz. 1956 yılında kurulan partinin kurmayları, Hitler sempatisi olan kişilerden oluşmaktaydı. Avrupa’yı sosyal bir dönüşüm evresine sokan İkinci Dünya Savaşı öncesinde Almanca konuşulan ülke, yoğun bir göç hareketine uğramış, heterojen bir yapıya kaymıştır. Böyle bir toplumsal yapıda ortaya çıkan FPÖ, sistem içerisindeki partiler tarafından yok sayılmıştır, 1970’lerde Sosyal Demokrat Şansölye Kreisky’in Halk Partisi’ni zayıflatmak adına FPÖ’ye yardım etmesiyle parti yükselişe geçmiştir. 1983 ve 1986 yılları arasında sosyal demokratlar, FPÖ’yi koalisyon hükümetine ortak yapmışlardır. 1999 yılına kadar bu siyasal manevralar FPÖ’ye ana muhalefet partisi hüviyeti kazandıracak bir zemin hazırlamıştır (Ceylan, 2022:34-35; Howard, 2001: 22, akt. Halhalli, 2021).

Aslında aşırı sağ, göç olgusuna bir döneme kadar makul ve kabul edilebilir bir seviyede yaklaşmaktaydı. Ancak 11 Eylül saldırıları sonrası ivme kazanan İslamofobik yaklaşımlar katı politik bir dile dönüşmüş, İslam karşıtlığı adeta seçim yatırımı haline gelmiştir. FPÖ, Batı’da İslam karşıtlığı üzerinden artan bu trendi, kendi seçim başarısı için araçsallaştırmıştır. Çalışmamızda tespit ettiğimiz üzere aşırı sağın merkezdeki siyasal parti politikalarını etkilemesi hemen her ülkede rastlanılan bir örnek olarak karşımıza çıkmakla beraber, FPÖ lideri Hörg Haider’ın da radikal söylemsel inşanın mimarı olarak sistem içerisindeki ana akım partileri etkilemeyi başardığını söyleyebiliriz. Haider, İslam karşıtı politik söylemini 1993 göçmen referandumunda radikal bir şekilde kitlelere empoze etmeye çalışmış, göç karşıtlığını da bu perspektiften şekillendirmiştir. Bu politikalar Müslümanlara ve onların mekânlarına yönelik saldırıları beraberinde getirmiştir. 2002 genel seçimlerinde yüzde 10’luk bir oya sahip olan FPÖ, 2017’de yüzde 26’ları görmüştür (Halhalli, 2021). 2022 seçimlerinde ise Avusturya Özgürlük Partisinin (ÖFP) adayı Walter Rosenkranz, yüzde 18 oy oranıyla partisini en çok oy alan ikinci parti yapmıştır (Euronews, 2022).

4.5.5. Ulusal Cephe

FN’nin serüveni, Fransa’daki aşırı sağ bileşenlerin ittifak dâhilinde politik arenaya girmesiyle başlamıştır. Parti kurucusu Marine Le Pen, “istila tehlikesi” söylemine sık sık atıf yapmış, çok kültürlülüğe savaş açmıştır (Kütük, 2019:66). Kuruluş yılı olan 1972’den 1980’e kadar ülke siyasetinde etki sahibi olamasalar da 1983, 1984 ve 1986 seçimlerinde partinin oy oranı ciddi şekilde artmıştır. 1997 yılına kadar yüzde 10 ile 15 arasında bir seçim başarısı gösteren parti, 2002 yılında yüzde 16’ya ulaşmıştır. Partinin kurucu başkanı Jean-Marie Le Pen, 2011’de görevini kızı Marine Le Pen’e devretmiştir. Partinin yükseliş grafiği durmamış, 2014 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde yüzde 25, 2017 genel seçimlerinde 13,2’lik bir başarı elde etmiştir. Yeni genel başkan ise partinin kuruluş ilkelerinden taviz vermeden babasının sert politikalarını ılımlı bir seviyeye taşımaya çalışmıştır. Bu politikalar, parti oylarında gözle görülür bir yükseliş yaşanmasına zemin hazırlamış, merkezdeki oylara talip olunmaya başlanmıştır. Siyasal taktik olduğu düşünülen söylemsel bir

değişimle parti ideolojisindeki “aşırı” ifadesinden kaçınılmış hatta partinin adı 2017’de Ulusal Birlik olarak değiştirilmiştir. Tüm bu değişiklikler partinin göç karşıtı politikalarında eksen kayması yaşatmamıştır diyebiliriz; Türkler, Araplar ve Kuzey Afrikalı göçmenlere karşı sert bir politik söylem inşa edilmiştir (Ceylan, 2022).

4.5.6. Vlaams Blok

VB, 1978 yılında Flaman bölgesinin sağcı bileşenlerinden meydana gelmiştir. Sonraki süreçte Fransız politikacı Le Pen’in Milliyetçi Cephe’sini kendilerine politik bir model olarak benimsemişlerdir. 1990’ların başında Genel Başkan Filip Dewinter, göç politikasında açılımlar yapmış, özellikle Müslümanlara farklı siyasi perspektiften yaklaşmıştır. Bu yaklaşım İslam karşıtlığı üzerinden kendini göstermiş, partinin oylarını yüzde 2’lerden yüzde 15’lere kadar taşımıştır. 2004 seçimlerinde gelindiğinde VB, yüzde 24 oranında oy almıştır (Aydın, 2008:24-25). 2019 seçimlerinde ise yüzde 12’ye yakın bir oy oranı alan parti, göç karşıtı tutumunu radikal bir şekilde sürdürmeye devam etmiştir.

4.5.7. Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP)

Göç karşıtı politikasını ekonomik bir temele oturtan UKIP, 1993 yılında kurulmuştur (Ulltan, 2016, s.160). Radikal sağın İngiltere’de varlık gösteremediğini söyleyen Atikkan, partinin 1993’e kadar pusuda beklediğini ve ekonomik krizi göçmenlere karşı kullandığını belirtmiştir. Bunun yanında Avrupa’da yükselişe geçen AB karşıtlığını da kullanan parti, böylelikle İşçi Partisi ve Muhafazakar Parti’nin oylarından geçişkenlik sağlamıştır. Partinin lideri Nigel Farage, hem sağ seçmene hem sol seçmene yönelik söylemler geliştirmekte, ekonomik krizin etkisiyle zor zamanlar geçiren halkı mevcut düzeni yıkmaya davet etmekteydi. Euro para birimini ve AB’yi sürekli aşağılıyor, göçmen karşıtı söylemler kullanıyor, Türkiye’nin AB üyeliğine destek veren merkez partileri sorumsuzlukla suçluyordu. Parti 2009 seçimlerinde yüzde 16,5 oy oranına sahipken, 2014 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde yüzde 28’lik bir başarı elde etmiştir (Atikkan, 2017: 138-139-140).

Farage, 2019 yılında partiden ayrılmış, 2019 yılında da Brexit Partisi'ni kurmuştur. Aynı yıl Avrupa Parlamentosu seçimlerinde rekorla en çok oy alan parti olmuştur.

4.5.8. Özgürlük Partisi

Karataş, Genel Başkan Geert Wilders'in hayat hikâyesini analiz etmeden, radikal PVV'nin siyasal çizgisini anlamının mümkün olmadığını söylemektedir. Zira Wilders, partinin tek üyesi ve politikalarının tek belirleyicisi konumundadır. 80'lerin başında İsrail'de yaşayan Wilders, koyu bir Siyonizm destekçisi olmakla birlikte İsrail'i ikinci vatanı olarak görmektedir. O yıllarda Müslüman ülkelerini de gezmiş, İslam karşıtı bir bakış açısı geliştirmiştir. 2006 yılında kurduğu PVV, dokuz milletvekiliyle Meclis'te temsil edilmiştir. İslam'ın demokrasiyle uyuşmadığını, Müslüman göçmenlerin ülkelerine gönderilmesi gerektiğini söylemiş hatta İslam dininin Hollanda'da yasaklanması fikrini savunmuştur. Partinin kuruluş yılı olan 2006'da girdiği seçimlerde yüzde 5.89 oy alırken, 2010 seçimlerinde yüzde 15,45'e çıkmayı başarmıştır. 2012 seçimlerinde yüzde 10,08 oy elde ederken, 2017 seçimlerinde yüzde 13.2 ile ikinci parti olmuştur (Karataş, 2019:35).

4.5.9. Yunanistan Örneği

Yunanistan, jeopolitik konumundan dolayı Avrupa'ya geçmek isteyen sığınmacılar için transit bir ülke olma özelliği taşımaktadır. Yunan siyasetine genel olarak baktığımızda göç olgusu ciddi bir sorun olarak görülmektedir. Pan-Helenik Sosyalist Parti ve Yeni Demokrasi Partisi göçmenleri tehdit olarak görmektedir. Göç konusunda radikal bir tutuma sahip olan, 1993 yılında kurulan Altın Şafak Partisi ise ilk ciddi başarısını 2012 seçimlerinde elde etmiş, kampanya süresince göçmen karşıtı bir siyaset dili kullanmıştır. 2019 seçimlerinde yüzde 3 oranında oy alan parti, mecliste temsil edilememiştir. Ancak göç karşıtı diğer parti olan Yeni Demokrasi Partisi yüzde 40 oy alarak iktidar olmayı başarmıştır (Ceylan, 2022:53-54-55).

4.5.10. Kuzey Ligi

Dünyada ilk faşist rejimin yeşerdiği İtalya'da, aşırı sağ iki noktadan ilerleyerek kendisine siyasal alan buldu. Birinci noktadakiler faşist geçmişi geride bırakan İtalyan Sosyal Hareketi gibi örneklerdir. (Hareket yakın siyasi tarihte İtalya'nın Kardeşleri Partisi olarak devam etmektedir.) İkinci noktadakiler ise bölgesellikle popülizmi sentezleyen örneklerdir. Özellikle 80'lerde merkez sol ve merkez sağ siyasetin zayıflamasıyla bölgesel siyasi partiler ivme kazandı. Kuzey Ligi de bu furyada ortaya çıkan siyasal bir hareket olmakla birlikte Veneta Ligi, Özerk Lombardiya Ligi gibi oluşumlar da aşırı sağı temsil eden diğer örnekler olmuştur. Bölgeciliğin yükselen bir trend olduğunu gören Umberto Bossi, Lombardiya Ligi'nin ardından 90'larda Kuzey Ligi'ni kurmuş, kendisini İtalya'nın kurtarıcısı olarak tanımlamıştı (Atikkan, 2017:127). Kuzey Ligi, Kuzey İtalya'nın altı liginin bir araya gelerek kurulduğu bir paktır. 1992'de girilen ilk seçimde de yüzde 9 oy alarak, merkez partilere karşı rüştünü ispat etmiştir (Arısoy, 2010:3). 2017 ve 2022 seçimlerinde göç karşıtı tutumlarıyla aşırı sağın merkez partiler karşısında güç kazandığını görmekteyiz.

4.6. Türkiye'deki Siyasal Partilerin Sığınmacı Politikalarının ve Söylemlerinin Gözden Geçirilmesi

Türkiye'deki siyasal partilerin sığınmacılar üzerinden ürettiği söylemleri tek bir kanal ile açıklamak yetersiz olacaktır. Örneğin HDP'nin Meclis faaliyeti kapsamında verdiği soru önergeleri tasniflendiğinde liberal bir yaklaşım görülebilmekte, aynı partinin Suriye konusunda geleneksel medya kanalıyla ürettiği söylemler irdelendiğinde ise etnik milliyetçi bir ideoloji ortaya çıkabilmektedir. Sağ bir partinin konunun uzmanları tarafından hazırlanan programında ya da raporunda milliyetçi demokrat bir bakış açısı öne çıkabilirken, aynı parti yöneticilerinin sosyal medya üzerinden ırkçı ideolojide bir söylem ürettiği görülebilmektedir. Dolayısıyla partilerin sığınmacı konusuna ilişkin ürettiği söylemleri tek bir vasıta ile genellemek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Bunun yanında dönemsel olarak değişen siyasal konjonktür ve gelişmeler partilerin söylemlerini yumuşatabilmekte ya da

sertleştirilebilmektedir. Bu bağlamda Türkiye'deki siyasi partilerin hem Meclis faaliyetlerine hem medya yoluyla ürettikleri söylemlere odaklanarak sığınmacı politikalarına yönelik genel bir değerlendirme yapmak mümkündür.

4.6.1. Milliyetçi Hareket Partisi

MHP, çalışmamızın konusunu oluşturan Türk milliyetçisi çizgisindeki Zafer Partisi ile en yakın ideolojik bağa sahip partidir. MHP'nin sığınmacı politikası, bakış açısı itibariyle Zafer Partisi ile özdeşleşmekte, hatta söylem benzerliği açısından iki parti arasında pek fark görülmemektedir. 2011 yılından bu yana Meclis'te sığınmacı problemine ilişkin en sert söylemi benimsediği görülen MHP'nin, bu konuda yeterince kamuoyu oluşturmaması üzerinde durmamız gereken bir başka noktaya işaret etmektedir. Buna karşılık Zafer Partisi'nin siyasal alanda kendini göstermesinden sonra bir yıl gibi kısa bir süre içerisinde sığınmacılar üzerinden algı yaratarak kamuoyu oluşturmaları ve tüm siyasal partilerin stratejilerini bu yöne doğru kanalize ettirmesi bir iletişim başarısı olarak görülmelidir.

MHP'nin 24.Dönem TBMM faaliyetleri mercek altına alındığında göç hareketlerine karşı en radikal aksiyonu alan siyasal parti olduğu göze çarpmaktadır. 60 soru önergesindeki 272 soruyu tasnif eden Ceylan; partinin sığınmacı probleminin ekonomik boyutuyla ilgili 75, sayı ve kamplarla 53, adalet ve kamu güvenliğiyle 35, dış politika eleştirisiyle 36, oy ve vatandaşlıkla 22, sağlık politikasıyla 21, Suriyelilerin hak ve mağduriyetleriyle 11, eğitimle 5, aile yapısına etkileriyle 3 ve diğer konularla ilgili 11 soru yönelttiğini belirlemiştir. MHP'nin sonraki yasama dönemlerinde de aynı sert tutumu sürdürdüğü görülmektedir. Genel Başkan Devlet Bahçeli, özellikle Suriyelilere vatandaşlık verilmesi önerilerini “milli şuur noksanlığı” olarak nitelendirmekte, “Vatan Türk'tür, Türk kalacaktır” söylemiyle önerilere ideolojik anlamda katı bir çizgi çekmektedir. Bahçeli, sığınmacı probleminin Türkiye Cumhuriyeti'ni “etnik kazana” çevireceği uyarısını da yapmaktadır (Ceylan, 2022:217-257).

MHP, 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe teşebbüsünün ardından AK Parti ile güçlü bir iktidar ortaklığı yapmıştır. Bu siyasal gelişme üzerine MHP, sığınmacı problemine ilişkin sert söylemini biraz daha yumuşatsa da genel çizgisinden sapmamaktadır. Partinin kitaplaştırılan “Sınır Aşan Göçler Komisyonu” raporunun “Kalıcı Çözüm Alternatifleri” başlığında, sığınmacılarla ilgili “Türk toplumuyla arasına mesafe koyma eğiliminde olan ve Türk toplumuna uyum ve aidiyeti yetersiz olmasına rağmen vatandaşlık yoluyla Türkiye’de kalıcı hâle gelmeye başlayan bir nüfusun Türkiye’nin geleceği açısından tehditler barındırdığı açıktır” ifadesine yer verilmektedir (MHP, 2018). Bahçeli, 4 Temmuz 2023’teki TBMM grup toplantısında, “Düzensiz göçün istila olduğunu sürekli olarak vurguladık” demiştir (İHA, 2023). MHP’yi gerek Meclis faaliyetlerindeki soru önermeleri gerekse medyadaki söylemleri açısından irdelediğimizde ideolojik bir bütünlüğün olduğunu belirtebiliriz.

4.6.2. İYİ Parti

Siyasallaşmada yeni bir aşama olarak adlandırılan göç dönemi siyasi partileri arasında yer alan İYİ Parti, 25 Ekim 2017 tarihinde kurumsal kimlik kazanmıştır. Parti programının “İç ve Dış Güvenlik” ana başlığının “İç Güvenlik” alt başlığının alt başlığı “Göç ve Mülteci Sorunu” olmuştur (Ceylan,2021: 292).

Çalışmamızın öznesini oluşturan Zafer Partisi’nin ideolojik konumlanmasına yakın olan İYİ Parti, MHP ile karşılaştırıldığında daha merkez sağ parti görüntüsü vermektedir. MHP’den kopan Meral Akşener ve ekibi tarafından kurulan partinin ilk döneminde ülkücü taban ağırlığını hissettirirken, zamanla merkeze kayma eğilimi oluştu. Dolayısıyla İYİ Parti, kitle partisi olma yolunda politik bir konumlanma tercihi içerisine girdi. Bu merkeze kayma eğilimi, partinin kuruluşunda yer alan Türk milliyetçisi bazı isimler tarafından eleştirildi. Yusuf Halaçoğlu, Özcan Yeniçeri, Yavuz Ağırlioğlu gibi önemli isimler istifa etti. Ümit Özdağ ve ekibi ise böyle bir süreçte istifa ederek Zafer Partisi’ni kurdu. Gelineen noktada İYİ Parti’nin ideolojik görüntüsü, Türk siyasal hayatında yer alan DYP ve ANAP çizgisinde bir merkez sağ parti izlenimi vermektedir. İYİ Parti’nin sığınmacı politikasının seyri de bu ideolojik

kırılmanın etkisinde kalmıştır diyebiliriz. Ümit Özdağ'ın görev yaptığı dönemde, İYİ Parti'de sığınmacı sorununa dikkat çeken sert söylemlerin olduğunu kısmen söylememiz mümkündür.

İYİ Parti Genel Başkanı Meral Akşener'in Habertürk Televizyonu canlı yayınında sığınmacıların gönderilmesi yönünde açıklamasını, 18 Ağustos 2022 tarihinde attığı bir tweet ile değerlendiren Zafer Partisi Genel Başkanı Ümit Özdağ, İYİ Parti'nin sığınmacı politikasıyla ilgili bir iddiada bulundu. Özdağ, partiden ayrılmasının ardından Akşener'in kendisinin arkasından "Kafayı sığınmacılarla bozmuş" dediğini aktardı. Özdağ'ın en önemli iddiası ise "sığınmacı sorununun halkta karşılığı yok" denilerek partililerin bu konuda konuşmalarının yasaklandığını söylemesiydi.

İki partinin sığınmacı sorununa ilişkin bakış açısı farkını, Akşener'in sığınmacılarla ilgili yaptığı konuşma ve Özdağ'ın bu konuşmaya verdiği cevap üzerinden anlamlandırmak yarar sağlayacaktır. Akşener, 23 Mart 2022 tarihindeki grup toplantısında sığınmacılarla ilgili şu sözleri söylemiştir:

Biz, sığınmacılara vicdansızlık edilmesini istemiyoruz. Sığınmacıların bu ülkeye gelmesinin tek sorumlusu Sayın Recep Tayyip Erdoğan'dır. Sığınmacılara karşı kullanılan, ayrıştırıcı ve düşmanca dilin de karşısındayız. Düşmanca söylemler, ırkçı eylemler, sorun çözmekten acizlerin yöntemidir. Böyle yaklaşımlar, sorunun çözümünü değil, iktidarın vicdan perdesinin arkasına gizlenmesini sağlar. Sayın Erdoğan'ın değirmenine su taşınır yani. Bir tarafta, "ensar" diye diye, ülkeyi yol geçen hanına döndüren, Bay Kriz var. Diğer tarafta da; âdeta yabancı düşmanlığı körükleyen, bir orta çağ kafası var. Bu iki kirli zihniyet, Türkiye'nin önüne iki seçecek sunuyorlar. Ya vicdanlı olup, armut gibi bekleyeceksin. Ya da vicdansız olup, sığınmacılara söveceksin, döveceksin. Türkiye sığınmacı sorununu, işte bu iki sığ düşünce etrafında tartışın istiyorlar. İki düşüncenin de birbirini beslediği, hem AK Parti dilinin, hem de dediğim türdeki düşmanca tavırların Sayın Erdoğan'ı orada tutmak amaçlı olduğunu paylaşmak istiyorum. İYİ Parti olarak biz, vicdanın ardına sığınıp, sorunu çözümsüz bırakacak kadar basiretsiz ve armut gibi bekleyen değiliz. Ancak sığınmacı düşmanlığı üzerinden, siyasi rant peşinde koşacak da değiliz. Biz, siyasi rant meraklılarınca

Türkiye'ye dayatılan, bu sığ tartışma zeminini reddediyoruz. Burada asıl eleştirilmesi gereken; İktidarın göç politikası, ve Türkiye'yi yarı sömürge hâline getirmeyi amaçladığı, çarpık stratejisidir. Bu strateji rafa kalkmadan, ve uygulanan göç politikası değiştirilmeden sonuç alamayız. Vicdan ile öfke arasına sıkıştırılmış bir tartışmanın, içine çekilmenin, manası da, milletimize herhangi bir faydası da yoktur (odatv,2022).

Özdağ ise aynı tarihte Akşener'e sert bir yanıt vermiştir:

İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener, Zafer Partisi'ne çok ağır sözlerle bugün Meclis'te yaptığı grup konuşmasında saldırdı. Zafer Partisi'ni Ortaçağ kafasına sahip olmakla suçladı. Sığınmacılara karşı ayrıştırıcı ve düşmanca bir dil kullanıyormuş Zafer Partisi. Ve kirlili bir zihniyeti temsil ediyormuş. Vicdansız olup sığınmacılara sövmekle suçlanıyoruz Meral Akşener tarafından. Öncelikle şunu söyleyeyim: Zafer Partisi, Atatürk çizgisinde Türk milliyetçisi bir partidir. Ve İYİ Parti gibi Türkiye Cumhuriyeti devletine, Atatürk'e saldıran 1924 anayasasını yok sayan ve 1921 anayasası konusunda HDP ile PKK ile AKP ile Deva Partisiyle Gelecek Partisiyle özetle Hürriyet ve İtilaf geleneğiyle bir araya gelip imza atacacak bir parti değildir. Zafer Partisi Türk Milleti ve Atatürk'ün partisidir. Ortaçağ kafasına sahip olanlar FETÖ gibi terör örgütleriyle Türk Milliyetçilerine karşı işbirliği yapabilmektedir. Vicdansız olanlar onlarca Türk genci Türkiye'de sokaklarda Suriyeli çeteler tarafından öldürülürken bir tanesinin annesine telefon edip 'başın sağolsun' diyemeyen Meral Akşener gibi siyasetçilerdir. Biz Zafer Partisi olarak öldürülen çocuklarımızın yanında olduk. Onları öldüren Suriyelilere karşı da en sert dili kullandık. Suriyelilerin Suriye'ye Türkiye'nin dostları olarak dönmesi gerektiğinin de her vesileyle altını çizdik (odatv, 2022).

Akşener'in bu söylemlerinden, batılı merkez partilerin sığınmacı problemine ilişkin temkinli ama ılımlı yaklaşımlarının izini görmek mümkündür. Zafer Partisi'ni sığınmacılar üzerinden politik bir suçlamaya tabi tutsa da partisinin Milli Güvenlik Politikaları Başkanlığı tarafından hazırlanan 6 Eylül 2022 tarihli raporu, şematik yapısı itibarıyla Zafer Partisi raporları ile benzerlik göstermektedir. Raporda Erdoğan'ın göç siyaseti, devletin temel niteliklerine karşı yıkıcı bir girişim olarak ifade edilmiştir (iyiparti, 2022). 14 Mayıs seçimi öncesinde, İYİ Parti sosyal medya

hesaplarından "AKFLIX sunar: #DavetsizMisafir" başlığıyla paylaşılan videoda ise "Delik deşik edilen sınır" , "Dünyada en çok sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke Türkiye" , ifadeleri kullanıldı. Sığınmacıların sınırlardan kaçak yollarla ülkeye girdiği görüntüler ve karışıkları taciz vakalarının medya kupürleri videoda yer aldı. Ayrıca, Erdoğan'ın sığınmacılarla ilgili "Ülkelerine göndereceğiz diyorlar. Biz göndermeyeceğiz" ifadelerine yer verildi (t24, 2023).Videonun sözdizimsel analizi ve diğer söylemsel bileşenlerini mercek altına aldığımızda güvenlik vurgusunun öne çıktığını söyleyebiliriz.

4.6.3. Barış ve Demokrasi Partisi-Halkların Demokratik Partisi

Literatür taramasında, partilerin sığınmacı politikalarıyla ilgili yapılan genel değerlendirmelerde, HDP'nin Meclis'te faaliyet gösteren partiler arasında en liberal eğilim taşıyan parti olduğu tezi öne çıkarılsa da aslında sığınmacı politikasının özünde radikal bir milliyetçi söylemin yattığına da dikkat çekmek gerekmektedir. Zira 2011 yılından bu yana partinin sığınmacı politikasının ana hareket noktası Orta Doğu'daki gelişmeler paralelinde Suriye'de yaşayan Kürtlerin sosyolojik ve siyasal varlığıdır. Özellikle Suriye'deki iç savaşta Kürtlerin temsilcisi konumunda olan PYD/YPG'ye destek veren BDP-HDP, Kürt milliyetçiliği üzerinden siyasal söylemler geliştirerek, Türkiye Cumhuriyeti'nden PYD/YPG ile stratejik ortaklık geliştirmesi yönünde talepleri olmaktadır. Bu söylemlerin 6-7 Ekim Olayları atmosferinde de öne çıktığı görülmektedir. Selahattin Demirtaş, AK Parti'nin "Suriye bizim iç meselemizdir" söylemine karşılık, "Suriye iç meselemizse Kobani evimizin içidir" ifadesini kullanarak hükümetin Kürtlere, Şiilere, Ezidilere yardım etmediğini ve ayrımcılık yaptığını beyan etmiş, patlak veren 6-7 Ekim Kobani olayları 51 kişinin ölümü, 801 kişinin yaralanmasıyla sonuçlanmıştır (Tuğsuz, 2015:5).

TBMM faaliyetleri çerçevesinde tamamen Suriyeli sığınmacıların karşılaştığı problemlere ilişkin öneriler veren partinin sığınmacı politikalarını nicel açıdan değerlendirdiğimizde, sığınmacılara yönelik liberal bir politika sergilediği bulgusu öne çıkabilmektedir. Ancak partinin siyasal temsilcilerinin eş zamanlı olarak medyada

verdiği beyanatlar ya da yaptıkları basın açıklamaları çözümlendiğinde Suriye üzerinden radikal etnik milliyetçi bir retorik göze çarpmaktadır. Örneğin HDP Sözcüsü Ebru Günay, 1 Aralık 2022 tarihinde yaptığı açıklamada, Türkiye Cumhuriyeti'nin Suriye'nin kuzeyindeki terör unsurlarına düzenlediği operasyonları, “Kürtlerin varlığına, haklarına ve kazanımlarına dönük bir savaştır” sözleriyle değerlendirmektedir (basnews, 2022). Bu değerlendirme; bölgesel, ulusal ve uluslararası gelişmeler dikkate alındığında, Suriye'nin kuzeyinde ABD'nin silahlı desteğiyle etnisite odaklı bir hâkimiyet sağlamaya çalışan YPG'nin devletleşme sürecine destek vermek olarak analiz edilebilir.

4.6.4. Cumhuriyet Halk Partisi

CHP'nin sığınmacı politikasını analiz ederken 2011'den bu yana değişkenlik gösteren bir seyirde ilerlediğini söylemek mümkündür. Yapılan literatür taramasında, öne çıkan üç dönem, birbirinden farklı ideolojik çözümler içermektedir.

2011-2015 yılları arasında partinin kuruluş felsefesine ve kurumsal tarihine paralel giden, ulus devlet paradigmasından sapma göstermeyen politikaların öne çıktığını görmekteyiz. CHP sosyolojik, siyasal pozisyonu itibarıyla kuruluşundan bu yana, Orta Doğu coğrafyasına mesafeli bir yaklaşım sergiledi. Dolayısıyla partinin sığınmacı politikası, Orta Doğu'daki olayların başladığı yıl olan 2011 ile genel seçimlerin yapıldığı 2015'e kadar olan süreçte, bu yaklaşımla bağdaşabilen ideolojik bir pozisyondadır. Örneğin, CHP'li milletvekillerinin, 24.Dönem TBMM faaliyetleri kapsamında, verdiği 107 soru önergesinde 517 soru incelemeye tabi tutuldu. Önergelerde göçlerin ekonomi, kamu güvenliği, ulusal güvenlik, sağlık, eğitim gibi alanlarda yol açtığı olumsuzluklara odaklanıldı. Parti yöneticileri, Arap kültürünün ülkede yaygınlaştığı saptamasını yapmakta, hükümete Orta Doğu'dan uzak durulması gerektiğine dair uyarılarda bulunmaktadır. Hükümet kanadı ise bu uyarıları “ırkçılık” olarak nitelendirmektedir (Ceylan, 2022:206-207).

2016 yılına gelindiğinde, CHP'nin sığınmacı sorununa yaklaşımında bir eksen değişikliği dikkat çekmektedir. Genel Başkan Yardımcısı Veli Ağbaba, 20 Haziran

2016 tarihinde düzenlediği “Sınırlar Arasında İnsanlık Dramından İnsanlık Sınavına” başlığı ile hazırlanan raporun tanıtım toplantısında, sığınmacıların yaşadığı mağduriyetlere ve maruz kaldıkları hak ihlallerine dikkat çekti. Ağbaba, ayrıca Göç ve Uyum Bakanlığı kurulması önerisi yaptı. (Milliyet, 2016). Bu toplantı üzerinden, CHP’nin sığınmacıların uyum ve entegrasyonuna yönelik politikasını açıkça deklare ettiğine dair bir çıkarım yapmak mümkündür. Buna karşılık, Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu’nun toplumdaki hoşnutsuzluğun pik yaptığı dönemlerde, sığınmacıların geri gönderilmesi gerektiğiyle ilgili bazı söylemleri de bulunmaktadır.

Özellikle 2020 yılından sonraki süreçte siyasal arenada baskın hale gelen Ümit Özdağ’ın önce Ayyıldız Hareketi’ni, sonrasında Zafer Partisi’ni kurarak geleneksel ve sosyal medyada sıkça dile getirdiği sığınmacı sorunu üzerinden ciddi bir rüzgâr yakalamasıyla CHP gibi diğer tüm parti söylemlerinin radikalleştirme eğilimine girdiğini söyleyebiliriz. 14 Mayıs 2023 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı ilk tur seçiminin ikinci tura kalmasının ardından farklı bir strateji geliştiren CHP, sığınmacı problemine karşı radikal söylemler geliştirdi. CHP’nin ikinci tur stratejisinin ana gündem maddesi sığınmacılar oldu. CHP Gençlik Kolları, “Suriyeliler gidecek” duvar yazılarıyla sokaklarda sığınmacı karşıtı propaganda yaptı. Bu stratejide, Millet İttifakı adayı Kılıçdaroğlu’nu destekleyen Zafer Partisi’nin önemli bir etkisi olduğunu söyleyebiliriz.

4.6.5. Memleket Partisi

Göç dönemi siyasi partilerinden biri olan Memleket Partisi, CHP’nin 2018 seçimlerindeki Cumhurbaşkanı adayı Muharrem İnce tarafından 17 Mayıs 2021 tarihinde kurulmuş, parti programında göç ve mülteciler başlığında çözüm önerileri sunmuştur. Programda “Sınır güvenliğini artırıp, uygun geri gönderme politikalarını aktif uygulayacağız” ifadeleri kullanılmıştır. Bunun yanında sığınmacıların kesin bir şekilde gönderilmeleri gerektiğiyle ilgili bir ifadeye rastlanmamıştır. “Ülkelerine dönmek isteyenler için güvenli ve gönüllü dönüş koşullarını oluşturacağız. Dönmesi mümkün olmayanlar için sosyal uyum politikaları uygulayacağız” denilmiştir.

Programda “Sığınmacı ve göçmenlerin ülkemizde misafir oldukları süre boyunca can ve mal güvenliği, sağlık ve eğitim gibi temel insani ihtiyaçlarını karşılayacağız. Kamu harcamaları ve yardımlarını şeffaf biçimde kamuoyuna açıklayacağız. Göçmenlere ayrılan kaynakların etkin ve verimli kullanılabilmesi için göçmen kayıt sistemi kurarak ülkemizdeki göç hareketlerini ve göçmen gruplarını sisteme dâhil edeceği” ifadeleri de yer almaktadır (Memleketpartisi, 2021). Memleket Partisi Genel Başkanı Muharrem İnce, deprem nedeniyle bulunduğu Kahramanmaraş'ta ise “*Memleketimizin başı belada. Biz artık sığınmacı bakamayız. Onlara harçayacak tek kuruluşumuz dahi yok. Uluslararası topluma bir çağrı yapın, çok istiyorlarsa para göndersinler bakalım*” ifadelerini kullanarak, probleme ekonomik açıdan yaklaşan bir politika ortaya koymuştur (tamgatürk, 2023).

4.6.6. Yeniden Refah Partisi

Göç dönemi siyasi partilerinden bir diğeri olan Yeniden Refah Partisi, 23 Kasım 2018 tarihinde Fatih Erbakan tarafından kuruldu. Parti programında, göç sorununa ilişkin “Bulunduğu ülkelerdeki terör-savaş sebebiyle ülkemize göç eden göçmenlerin ülkelerindeki savaş bittikten sonra topraklarına dönmeleri en büyük arzumuzdur. Halen beş milyon civarında bulunan bu göçmenlerin gençlerinin eğitilmesi, Türkçe öğretilmesi, ekonomiye, insan gücüne kazandırılması için gerekli gayretleri göstereceğiz. Şuurlu bir eğitim sürecinden geçirilmeyen göçmenlerin kısa sürede bir başka problem olarak karşımıza çıkabileceği gerçeğini de göz önünde bulunduracağız” ifadeleri yer almaktadır (yenidenrefah, 2018). Sığınmacılara Türkçe öğretmek, onların ekonomiye kazandırılması gibi söylemlerden, sığınmacıların ülkeye entegre edilmesine dair bir politikanın da varlığını göstermektedir. Milli Görüş geleneğinden gelen partinin, sığınmacı problemine ABD ve Siyonizm karşıtı politikalarına paralel bir söylem geliştirdiği görülmektedir. Erbakan, medyada yer bulan açıklamalarında, “Suriyeli mültecilerin dönmesini gerekli görmemizin bir sebebi de Amerika ve İsrail'in Kuzey Suriye'de oluşturmaya çalıştığı terör devleti planına göre o bölgeleri boşaltma çabasına engel olunmasıdır” ifadelerini kullanmıştır (sondakika, 2023).

4.6.7. DEVA Partisi

AK Parti hükümetinde Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanlığı görevini yürüten Ali Babacan tarafından kurulan DEVA Partisi de göç dönemi siyasi partilerindedir. 2020'nin mart ayında programını deklare eden partinin *Göç Politikaları* başlığında, “Bugüne kadar geçici çözümlerle yönetilmeye çalışılan göç konusunda insan odaklı ve milli menfaatlere dayalı bir Ulusal Göç Politikası hazırlayacağız” ifadelerine yer verilmektedir. Programda yeni göç dalgaları ve terör riskine karşı sınır güvenliğinin artırılacağı ve izinsiz girişlere müsaade edilmeyeceği belirtilmektedir. Suriyelilerin ülkelerine dönebilmeleri için strateji geliştirileceği, dönme imkânı olmayanlar için sosyal uyum politikaları uygulanacağı vurgulanmaktadır (deva, 2020).

DEVA Partisi'nin sığınmacılara ilişkin medyada yer bulan kritik açıklamalarından biri, 17 Mart 2022 tarihinde Genel Başkan Ali Babacan tarafından dile getirildi. Babacan, açıklamasında, siyasi partilerin sığınmacıları ülkelere göndermek adına politikalar ortaya koymasını eleştirerek, uluslararası hukukun buna izin vermeyeceği değerlendirmesinde bulundu. Üstü kapalı bir şekilde Zafer Partisi'ni eleştiren Babacan, partilerin sığınmacı karşıtlığı üzerinden siyaset yapmasıyla ilgili şunları söyledi:

Vatandaşlarımız arasında göçmen karşıtlığı büyüyor. Bir parti çıkıp sadece dese ki 'Ben geleceğim ve ilk gün yapacağım iş Suriyelileri def etmek, hepsini evlerine göndermek, otobüsleri doldurup sınır ötesine bırakmak' dese, bayağı oy alabilir. Yapabilir mi? Yapamaz. Uluslararası hukuk buna izin vermez. Yaptığınız hukuk dışı olur. Kovalım diyenleri düşünüyorum. Hayal edin. Suriyelilerin çok yaşadığı bir semte 40 tane otobüs gönderdiniz. Toplam bin 500 kişi, evlerinden zorla çıkarın kadın, çoluk çocuk, asker, polis zoruyla. Otobüslere doldurun. Gidin sınır ötesine bırakın. Ama bunu da kameralar, gazeteciler önünde yapın. Yapabiliriz diyorsanız yapın ama olmaz yapamayız diyorsanız hiç konuşmayın. Bazıları diyor ya, var Türkiye'de öyle partiler. Hayal edin. Yapamayız diyorsanız boşa konuşmayın. Kimseyi de kandırmayın. Yapılacak bir başka konu da uyum, entegrasyon (ensonhaber, 2022).

Babacan'ın bu açıklamalarından, parti olarak sığınmacıların entegrasyonuna ilişkin politikaları destekledikleri yorumunu yapmak mümkündür. Ancak beş ay sonra 18 Ağustos 2022 tarihindeki açıklamasında sığınmacıların gönderilmesi gerektiğine işaret etmektedir:

Suriyelilerin geçici koruma statülerine son vereceğiz. Geçici koruma statülerinin sonlanması üzerine, Suriyelilerin Türkiye'den belirli bir süre içerisinde ayrılması gerekir. Mağduriyete sebep olmaksızın güvenli ve onurlu bir dönüşü sağlayacağız. Suriyeliler ülkemizden ayrılana kadar Türkiye'deki ikamet, çalışma, eğitim ve sağlık hizmeti gibi konuları kural bazlı hâle getireceğiz (ensonhaber,2022).

Babacan'ın siyasette ses getiren arka arkaya yaptığı bu iki açıklamanın analizini yaptığımızda, bir söylem kargaşası yaşandığını ifade edebiliriz. Bu çelişkili durumun ortaya çıkması, toplumdaki sığınmacılara yönelik yükselen negatif algı karşısında siyasetçilerin bocalaması olarak da yorumlanabilir.

4.6.8. Gelecek Partisi

AK Parti'nin eski Genel Başkanı, Türkiye Cumhuriyeti'nin Dışişleri Bakanı ve 62.63.64. hükümetlerinin Başbakanı Ahmet Davutoğlu, Suriyeli sığınmacıların siyasallaşmasında önemli bir role sahiptir. Suriye iç savaşının başladığı dönemde Dışişleri Bakanı olan Davutoğlu'nun dış politika paradigması, Osmanlı Devleti'nin hâkimiyet sağladığı Müslüman coğrafyasında bir tür “yeni-Osmanlılık” akımı olarak kendini göstermiştir. Bu süreçte Arap Baharı ile Orta Doğu devletlerinde başlayan iç çatışma ortamında muhaliflerden yana tutum almış, Suriye iç savaşında Esad rejimine yapılan reform çağrısının sonuçsuz kalması üzerine de Suriyeli muhalifleri desteklemiştir. 2019'un Aralık ayında Gelecek Partisi'ni kuran Ahmet Davutoğlu, “Ekonomi: Bireysel ve Toplumsal Refah Düzeni” ve Dış Politika ve Milli Savunma: Uluslararası Düzenin Öznesi” başlıklarıyla parti programında sığınmacı problemine yer vermiştir. Programda Arap Baharı'nın haklı nedenlerle başladığı ifade edilmekte, bunun yanı sıra dünyada göçmen karşıtlığının arttığı belirtilmektedir. Dikkat çeken bir diğer söylem ise siyasal alanda sık kullanılan “düzensiz göç” kavramının yerine “kualsız göç” ifadesinin tercih edilmesidir (Ceylan:2021:295).

Davutoğlu, 20 Nisan 2022 tarihinde medyada sığınmacılarla ilgili Şu değerlendirmelerde bulundu:

Suriye’de barış tesis edilmeden mültecilerin geri dđnmesi için uygun ortam olmayacak. Suriye’de bir kez bir geçiŐ hđkđmeti kurulup muhalefetiyle rejimiyle bir hđkđmet oluŐturduklarında, mültecilerin geri dđnüŐü için uygun Őartlar oluşmuş olur. Mültecilerin geri dđnüŐü için uygun Őartları oluŐturmadan ‘Mültecileri gđndereceęiz’ demek sđylem olarak kulağa hoŐ gelebilir ama gerçekçi olmaz. Birleşmiş Milletler teminatı olmadan Suriye’ye gđndereceęiniz her mülteci, karşı tarafa geçtiğinde yine İdlib’de, Cerablus’ta, Tel Abyad’da Tđrk askerinin olduğu yere geçecek ya da ABD’nin kontrolündeki YPG gđlerinin olduğu tarafa gidecek. Yani Suriye rejimi fiilen sınırlarını kontrol edemiyor. Önce Suriye’ye barışı getirmek için çaba sarf etmek lazım. Bu iş de Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararıyla olur (diken, 2022).

GP, 18 Ağustos 2022 tarihinde ise “Devlet Aklı ve Millet Vicdanı Rehberliğinde Düzensiz Göç Sorunu ve özüm Önerileri: Gelecek Modeli” başlıklı bir rapor yayımladı. Kamuoyunda sığınmacı sorununa ilişkin haklı görüş ve endiŐelerin olduğu ifade edilen raporda, Göç Bakanlığı kurulması, göçmen envanteri hazırlanması, eğitim akademisi kurulması gibi öneriler yer aldı (gelecek, 2022).

4.6.9. Adalet ve Kalkınma Partisi

AK Parti’nin ılımlı bir çizgide ilerleyen Suriye politikası, 2011 yılında başlayan Arap Baharı ile birlikte radikalleŐme eğilimine girdi. Batılı devletler Suriye’ye sıçrayan olaylar karşısında temkinli ve mesafeli bir pozisyon alırken, dđnemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan sert açıklamalarla, probleme doğrudan müdahil olma noktasına gidecek politikalar benimsedi. AK Parti, Suriye’deki Esad rejimine karşı her fırsatta radikal sđylemler dile getirdi. Sığınmacı sorunu ise Erdoğan’ın baskıcı rejimden kaçan Suriyelilere sahip çıkılacağı yönünde demeçler vermesiyle başladı. Bu gelişmeler, Suriye’den Tđrkiye’ye yönelecek göç dalgasının ilk sinyallerini vermiŐ oldu (Mican, 2019:115).

AK Parti İnsan Hakları Başkanlığı tarafından hazırlanan “Suriyelilerle İlgili Doğru Bilinen Yanlışlar” başlıklı sığınmacı kitapçığı, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın şu sözleriyle başlamaktadır:

Bugün Türkiye, dünyanın en çok sığınmacı barındıran ülkesi olmasına rağmen diğer yerlerde sergilenen çirkinliklerin hiçbirinin yaşanmadığı bir ülkedir. Biz renginden, kültüründen önce insan olarak bakıyoruz. Karşınızdakini önce insan olarak gördüğümüzde ona insana yakışmayan bir davranış sergileme imkânı zaten olamaz.

Bu ifadelerden, genellikle sosyal medyada sığınmacılarla ilgili oluşturulan negatif algının tersine işaret eden bir söylem çözümlemesi yapmak mümkündür. Zaten kitapçığın da oluşturulan negatif sığınmacı algısını pozitif yöne kanalize etmeye çalıştığı görülmektedir. Elbette her iki durumun da bir algı yönetim sürecinden ibaret olduğunu söylemek zorundayız. Zira sığınmacı probleminin getirdiği, toplumda cereyan eden sosyal, ekonomik, siyasal olaylar silsilesinin doğru ya da yanlış olup olmadığı algılar üzerinden değil, bilgi ve belgeler üzerinden tartışılması gereken bir konudur. Biz ise çalışmamızda problemin algısal boyutu üzerinden ilerlemekteyiz. AK Parti tarafından hazırlanan söz konusu kitapçığa dönecek olursak, kitapçığın “doğru bilinen yanlışlar” başlığı üzerinden kamuoyuna birtakım bilgiler verdiğini ifade etmiştik. Örneğin, Suriyeli sığınmacılara üniversiteye sınavsız girmek, TOKİ sosyal konutlarını ücretsiz tahsis etmek, MTV gibi vergilerden muaf tutmak, seçimlerde oy kullandırtmak, maaş bağlamak gibi toplumdaki yaygın kanaatlerin aslında gerçeği yansıtmadığı belirtilmektedir. Tüm bunların yanında sığınmacıların suça karışma oranlarının yüksek olmadığı, bu iddiaların büyük oranda istatistiksel açıdan bir temele dayanmadığı, yaşanan güvenlik olaylarının büyük oranda sığınmacıların kendi aralarındaki anlaşmazlıklardan doğduğu iddia edilmektedir.

Ceylan’ın yaptığı içerik çözümlemesinde, AK Parti’nin 7 Haziran 2015 genel seçim beyannamesinde, “Suriyeli” sözcüğüne yedi, “mülteci” sözcüğüne iki, “geçici koruma” ifadesine ise bir kez yer verildiği görülmektedir. Beyannamede, Esad rejiminin halkına zulüm yaptığına yönelik değerlendirmeler bulunmaktadır. Türkiye, Suriye sığınmacılara insani ve vicdani sorumluluklarla destek verdiğine, 2011 yılından bu yana açık kapı politikasıyla Suriyelilerin yardım ve sağlık hizmetlerinden

istifa ettiğine dair vurgular vardır. Bunun yanında, Suriyelilerle ilgili vatandaşlık önerisi ve geri dönüş politikası ile ilgili içeriğe rastlandığı görülmemektedir (Ceylan, 2022: 196). Erdoğan, 2016 yılına gelindiğinde, Kilis'te katıldığı bir iftar programında, sığınmacılara vatandaşlık verilmesi konusunu açık bir şekilde ifade etmektedir. “Kardeşlerimiz içinde inanıyorum ki vatandaş olmak isteyenler var. “Bakanlığımızın oluşturduğu ofisle takip etmek suretiyle, bu kardeşlerimize, bu yardımı, bu desteği yaparak, onlara vatandaşlık imkânını vereceğiz” ifadesi ulusal ve uluslararası medyada ses getirmiştir (Tunç, 2022:135). 24 Haziran 2018 seçimlerinde ise AK Parti, Suriyelilerin geri dönüşüne yönelik söylemlere yer vermektedir. Erdoğan'ın seçim konuşmalarında dış politika ve geri dönüş teması öne çıkmaktadır. Örneğin Erdoğan, seçimden üç gün önce Gaziantep'te yaptığı mitingde, “Misafirlerimizin tamamının evlerine dönmelerini sağlamayı hedefliyoruz. Ama bunun için önce 24 Haziran'ı sağ salim geçirmemiz gerekiyor” ifadelerini kullandı. Bu açıkça Suriyelilerin geri dönmesinin bir seçim vaadi olarak kullanıldığına işaret etmektedir. Bunun yanında Suriyelileri muhacir, Türk halkını ise ensar olarak betimlenmeye devam edilmektedir. 2019 Yerel Seçimlerinde AK Partili Belediye Başkan adaylarının Suriye'de işlerin normale dönmeye başladığı, Türkiye Cumhuriyeti'nin bu yönde çaba sarf ettiği ve Suriye krizi çözümler çözümler sığınmacıların ülkelerine gönderileceği vurgusu öne çıkmaktadır (Şen, 2019:57-64-66). 2023 Cumhurbaşkanlığı seçiminde yapılan mitinglerde de benzer söylemler öne çıkmaktadır. 24 Mayıs'ta Ankara'da konuşma yapan Erdoğan, sığınmacı meselesine ilişkin şu ifadelerle yer vermektedir:

Şimdi kafayı nereye taktılar; 'Mültecileri gelir gelmez hemen dışarı göndereceğiz.' Biz Almanya'yı Fransa'yı Amerika'yı görmezden gelemeyiz. Onlar nasıl ki mültecilerle ilgili adımlarını belli bir program içerisinde yapıyorlarsa biz de aynı şekilde belli bir program içerisinde yapıyoruz. Şu an itibariyle 500 bin civarında mülteciyi Suriye'nin kuzeyindeki briket evlere göndermeye başladık. Katar ile müşterek attığımız adımla 1 milyon mülteciyi iskân edebileceğimiz konutların yapımı da ayrıca devam ediyor. Projeler hazırlanıyor. Biz ihanet şebekesi değiliz biz ensarız. Muhacirlere de o şekilde yaklaşıyoruz (ntv, 2023).

4.6.10. Zafer Partisi Sığınmacı Politikası ve Söylemleri

MHP ve İYİ Parti’de genel başkan yardımcılığı görevlerinde bulunan Ümit Özdağ’ın kurduğu Zafer Partisi, sığınmacı krizini Türkiye’nin öncelikli problemi olarak görerek temel politikası haline getiren özelliğiyle diğer siyasal partilerden ayrılan bir özelliğe sahiptir (Ceylan, 2021: 298). Önceki bölümlerde irdelediğimiz Batı’da sığınmacı karşıtlığı üzerinden konumlanan partilerin mazisi çok önceye dayanırken, Zafer Partisi Türk siyasal hayatında iki yıl önce kurulmuş parti olarak bir ilki temsil etmekte, ayrılan bu özelliğiyle çalışmamızın algı yönetimi bağlamında öznesi konumundadır.

Ümit Özdağ’ın fikirleri ekseninde şekillenen Zafer Partisi’nin sığınmacı politikasını öncelikli olarak onun “Stratejik Göç Mühendisliği” adlı kitabı üzerinden ele almaya çalışacağız. Kitapta geçen ve Özdağ’ın parti faaliyetlerinde sıkça dile getirdiği “Bombalandıkları için gelmiyorlar, gelmeleri için bombalanıyorlar” ifadesinin aslında oluşturulan bir algıyı tersine çevirme gayretinin ürünü olduğunu söyleyebiliriz. Ümit Özdağ ve Zafer Partisi’nin sığınmacı yaklaşımı, bu açıdan bakıldığında, aslında en başında bir algı yönetimini temsil etmektedir. İfadenin arka planındaki ideolojik çözümleme ise güvenlik odaklı bir bakış açısını yansıtmaktadır. Özdağ Irak, İran, Suriye ve Türkiye’nin parçalarından oluşan bir Kürdistan devleti hedefinin olduğunu ifade etmekte, “Gelmeleri için bombalanıyorlar” teziyle bu hedefin sığınmacılar üzerinden kurgulandığını savunmaktadır.

ZP, kurumsal olarak kendisini Türk milliyetçiliği ile tanımlamaktadır. Parti programında ideolojik misyonu, “Milletine olan sevgisini Atatürk çizgisinde Türk Milliyetçiliği olarak adlandırmış ve Milliyetçiliğini siyasal faaliyetlerinde Türkiye Cumhuriyeti’nin bağımsız, hukuka bağlı, güçlü bir devlet haline getirilmesi ve milletin refah içinde yaşaması ülküsünün politik ifadesi olarak tanımlamaktadır” şeklinde ifade edilmiştir. (Zafer Partisi Parti Programı, 2021:33). Türkiye’nin dünyada en fazla sığınmacıya ev sahipliği yaptığı belirtilen parti programında, ekonomik olarak yük altına girdiği, demografik yapısını ve Türk kimliğini kaybettiği vurgusu ağır basmaktadır. 25 yıl sonraki nüfus dengesinin sığınmacılar lehine olacağı, bu

durumun Türk Milletinin aleyhine olduğu belirtilerek, iç savaş tehlikesine işaret edilmektedir. İktidarın sorunu bilerek derinleştirdiği savunulurken, muhalefet partilerinin romantik hülyalar içinde hümanizm edebiyatı ile kendini avuttuğu dile getirilmektedir (Zafer Partisi Parti Programı, 2021:31).

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÜMİT ÖZDAĞ'IN TWİTTER SÖYLEMLERİ VE YÜZ YÜZE YAPILAN GÖRÜŞMENİN ALGI YÖNETİMİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1. Söylem, İdeoloji ve Sosyal Medya

Siyasallığın ortaya çıkış süreci, Antik dönemde belirgin hale gelen eylem ve konuşmaya dayanmaktadır. Bu durum siyaset felsefesinin bir ürünü olmakla birlikte zamanla eylem ve konuşmanın ayrı etkinlikler haline gelerek, siyasi kararların güç ve şiddet kullanmaktan ziyade kelimeler ve ikna ile alındığı bir süreci temsil etmektedir (Arendt, 2021:62).

İdeoloji kavramına ikinci bölümde kısaca değinmiştik. Bu bölümde ise çalışmamızın muhtevasına uygun bir biçimde ideolojinin söylem ile ilişkisini irdeleyerek, ideolojiyle ilgili geleneksel tartışmalara çok girmeden, ideolojiyi multidisipliner bir yaklaşım olarak ele alan van Dijk'in eleştirel tespitlerine odaklanmaya çalışacağız.

Van Dijk'e göre söylem, ideolojinin toplumda yol açtığı etkileşim açısından kritik bir işleve sahiptir. İdeolojik üretim ve yeniden üretim, klasik yaklaşımın makro çerçevesinden farklı bir bakış açısıyla mikro seviyedeki ilişkilerle gerçekleştirilmektedir. Burada kastedilen mikro seviye; ideoloji gibi makro bir kavramın toplumsal aktörler, toplumsal pratikler, eylemler, kurumlar ve söylemlerle olan mikro ilişkileridir. Söylem bu ilişkiler açısından iletişimin yeniden üretilmesinde özel bir rol oynamaktadır. Bir yanlış anlaşılmanın da önüne geçmek isteyen Van Dijk, ideolojinin salt söylem ve söylem analizine indirgenmemesi gerektiğini söylemektedir. Dolayısıyla metin ya da retorik ilerisine geçerek, tek bir kanal üzerinden değil toplumsal ve anlamsal pratiklere de odaklanmak, ideolojinin yeniden üretimini mikro ilişkilerle anlamlandırmak açısından faydalı olacaktır. Fotoğraf ve film gibi sözel olmayan semiyotik mesajlar, imaj, öykü anlatıcılığı, grafik, ses, sözdizimi bu anlamsal pratiklere dâhildir (van Dijk, 2023:289).

İdeolojiler söylem yoluyla yeniden üretim sürecine girmektedirler. Komplike bir edimden geçerek toplumsal pratikler aracılığıyla devam etmekte, milyonlarca insan tarafından kullanılarak yeniden üretilmektedir. Dolayısıyla cinsiyetçi, ırkçı yaklaşımlar da bu makro-mikro devinim içinde ortaya çıkmaktadır. Bu noktadan hareketle ideolojileri doğal dillerin gelişim evrelerine benzetmemiz de mümkündür. Bir dil, yeni kullanıcılar tarafından öğrenildikçe yeniden üretildiği gibi ideolojiler de yeni üyelerce benimsedikçe ya da kullanımı öğrenildikçe yeniden üretilmektedir. Bir toplumsal grup içerisinde yer alan beyazlar, gündelik sohbetlerinde siyah kadınların daima devletten yardım aldığına dair ifadeler kullandığında, zamanla grup üyeleri benzer hikâyeleri dolaşıma sokmuş olacak ve birkaç kadın üzerinden tekrarlanan hikâyelerden genellemelere vararak ırkçılığı öğrenebileceklerdir. Birden fazla kişiyi ilgilendiren ve komplike bir durumu temsil eden bu sürece, grup içinde konuyla ilgili herhangi bir yargıya varanlar ve yargıya varmamış olanlar da dahil olmaktadır. Bununla birlikte bu tarz çıkarımlar yapmayı öğrenen bireyler, benzer yargıları başka bağlamlarda da kullanmayı öğrenmektedirler. Dolayısıyla yeniden üretim süreci, başka dönüşümler içerisinde de kendisini sürekli var etmektedir (van Dijk, 2023: 342-343).

Eleştirel ekolün bir diğer önemli temsilcisi Foucault, konuya felsefi açıdan yaklaşmakta, söylemin hakikatle ilişkisini “parrhesia” kavramı üzerinden irdelemektedir. Yunanca bu sözcük, “doğru söyleme” , “hakikat cesareti” , “açık sözlülük” anlamlarına gelmektedir. Foucault, kavram üzerinden hakikat probleminin kendisiyle değil, hakikatin anlatımı ya da anlatıcısıyla ilgilendiğini ifade etmektedir. Hakikat söyleme etkinliğinin, iktidar uygulamasıyla olan ilişkisini çözümlenmeye çalışan Foucault; hakikat anlatıcılarının içinde buldukları ahlaki, etik koşullara odaklanmakta, Antik Çağ’dan bugüne gelen siyaset, retorik ve etik problemine ışık tutmaktadır. Bu bağlamda asıl hakikati bilmek ve o hakikati kimin söyleyeceğini bilmek “eleştirel” alana girmekte ve Antik Çağ’dan günümüze batı felsefesinin köklerini bu hakikat olgusu oluşturmaktadır (Foucault, 2016:196).

Söylemin amacı dinleyicileri manipüle etmek, Türkçedeki karşılığı güzel konuşma sanatı olan retorikle etkili bir iletişim süreci gerçekleştirmektir. Bu bağlamda söylem, bir ikna sürecini temsil etmektedir. Antikçağ döneminde Aristo'nun ele aldığı ikna kavramında, günün iletişim koşulları içerisinde söylem öne çıkmaktadır. O dönemde sözlü iletişim yalnızca retorikle eşdeğer bir anlamdayken, teknoloji sayesinde sözlü iletişime animasyonlar, ikonlar, stickerlar, emojiler, gifler, videolar ve fotoğraflar da eklendi. Dolayısıyla iletişimde kullanılan bu yeni araçlar söylemin gücünü daha etkili hale getirdi ve iletişime duygular da katılmaya başlandı (Kaplan, 2021:232). Bu değişim ve gelişim silsilesinden en çok etkilenen dil oldu. Söylemin omurgası pozisyonunda olan dil, söylemde önemli değişikliklere yol açtı, siyasal aktörler de dilin yeni dijital göstergelerine uyum sağlamak zorunda kaldı. Liderlerin sosyal medya hesaplarından yaptığı paylaşımlar, dijital dünyanın göstergelerine uyum sağlayan yeni söylem tarzını beraberinde getirdi (Gökgül, 2021:270). Liderlik tipolojilerine “dijital liderlik” , “e-liderlik” kavramlarının eklenmesi bu bağlamda tesadüfi değildir. Günümüzde öne çıkan liderlik tarzında, dijital dünyanın sanal dinamiklerini anlayan, kavrayan ve yöneten kişilik özellikleri önem kazanmıştır. Dijital lider, iletişimin yeni dilini kullanmasını bilmeli, hızlı akış içerisinde olayları kolaylıkla yorumlayabilme kabiliyetine sahip olmalıdır (Kaya:2021: 116).

Söylem, siyasal inşa için en somut çıktıdır. Siyasal aktörlerin başarısı söylemsel bir üstünlüğe bağlı olmakla birlikte toplumsal yapıya uygun mesaj ve kodlarla donatılmış bir iletişim zemini oluşturmaya bağlıdır. Toplumun sosyal, ekonomik, kültürel yapısı ya da eğitim durumu politik söylemlerin oluşturulmasında göz önünde bulundurulması gereken faktörlerdir (Gökgül, 2021: 265).

Söylem üstünlüğü ana akım medyada ya da popüler basındaki analizcilerin, siyasal bir durumun tespitini yaparken sık kullandığı ifadedir. Bu ifadede, ideolojilerin makro ve mikro komplike yapılarından öte, daha çok siyasal iletişimin yönetsel kuramlarının etkisi olduğunu söylememiz mümkündür. Zira sadece medya değerlendirmelerinde değil siyasal bir kampanya yönetiminde de yönetsel kuramlar

ağırlığını hissettirmektedir. Günümüzde siyaset, kitlelere pozitivist bir bakış açısıyla yaklaşarak, mevcut siyasal ve toplumsal duruma müdahale etmeden, en kestirme ve faydacı yöntemle seçim başarısı kazanmak üzerine stratejiler geliştirmektedir. Örneğin, yapılan kamuoyu araştırmasında, ülkenin yüzde 80'den fazlası sığınmacıların varlığından hoşnutsuzsa, seçim kazanmak isteyen bir parti bu gerçek karşısında nasıl siyaset izleyecektir? Bu durumu olduğu gibi kabul edip, toplumun isteklerini mi dikkate alacak yoksa eleştirel bir perspektifle konumlanarak genel toplumsal eğilimin dışında mı kalacaktır? Kuşkusuz siyasal iletişim başarısı açısından ikinci yolu tercih etmek oldukça meşakkatlidir. Hatta büyük olasılıkla kitlesel oyların birçoğunu elinin tersiyle itmek anlamına bile gelmektedir. Dolayısıyla buradaki temel mesele aslında Lazarsfeld'in temel ayrımına dayanmakta, yönetsel ve eleştirel kuramların birbiriyle olan çelişkisine kadar gitmektedir. Günümüz akademik koşullarında iki kuramın zaman zaman birbirinden beslendiği gerçeğinden hareketle, siyasal alanda da benzer bir paydaşlık oluşturabilir mi sorusuna odaklanmak farklı ufuklar açacaktır.

5.2. ZP Genel Başkanı Ümit Özdağ'ın Twitter Söylemlerinin Algı Yönetimi Bağlamında Değerlendirilmesi

Çalışmamızın ilk bölümünde, Saydam'ın algı yönetiminin 11 temel kuralına dikkat çekilmişti. Bu kuralları tekrar hatırlayacak olursak; hedef kitlenin değerlerine uygun davranmak, hedef kitlenin kültürüne özen göstermek, beklentilerin üzerinde bir yaklaşım sergilemek, kafaları karıştırmamak, sonuca odaklanmak, araştırma ve ölçümleme, gerçeklere dayanmak, tekrara yönelmek, farklılaşmaları yönetebilmek, görselliğe yönelmek, düşüncelerden çok duygulara hitap etmektir (Saydam, 2007). Algı yönetiminin temel prensipleriyle ilgili literatürdeki diğer yaklaşımları da göz önünde bulundurduğumuzda, Saydam'ın 11 kuralıyla genel olarak paralellik gösterdiğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla çalışmamızın bu kısmında, ZP Genel Başkanı Ümit Özdağ'ın sığınmacılarla ilgili tweetleri, algı yönetiminin literatürde yer alan temel kuralları çerçevesinde A. Teun van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle incelenecektir. Özdağ'ın bütün tweetlerinde 11 kuralın izlerine önemli

ölçüde rastlandığı için başlıklar üzerinden bir kategorileştirmeye gidilmemiştir. Tekrara yönelmek, hedef kitlenin kültürüne ve değerlerine uygun davranmak, sonuca odaklanmak, gerçeklere dayanmak, duygulara hitap etmek gibi kurallar hemen hemen bütün tweetlerinde bulunmaktadır. Bu yüzden ele alınan tweetlerin içerisinde en çok öne çıkan algı yönetimi kurallarına değinilmiştir.

Şekil 1. Türk kadınları taciz ediyor

Özdağ, 11 Ağustos 2021 tarihinde basın toplantısı yapacağını duyurduğu bir tweette “Türk çocukları sığınmacılar tarafından bıçaklanıyor. Türk kadınları taciz ediliyor ama televizyonlarda Erdoğan’dan masallar dinletiliyor” şeklinde benzer bir tweet atmıştır. Bu tweette hedef kitlenin değerlerine uygun davranmak ve hedef kitlenin kültürüne özen göstermek” kuralına bir atıf yapılabilir. Zira “namus” kavramı ataerkil bir toplum olan Türklere önemli bir kavram olarak görülmektedir. Kalav, namus kavramının toplumsallaşma sürecini ilk olarak dil ile açıklar. Çünkü kullanılan

dil bir iktidar aracıdır ve bu noktada dil aracılığıyla kültürel değer ve normlara atıf yapılmaktadır (Kalav, 2012). Özdağ da toplumsal hassasiyet gösterilen bir kavram üzerinden söylem geliştirmekte, algıları bu yönde toplamaya çalışmaktadır. Türk kültür yapısında önemli bir yere sahip olan bu kavramsal hassasiyetle, algıları bu yönde yönetme gayreti içerisindedir.

Şekil 2. 15 yaşında Suriyeliler tarafından öldürülen genç

Twitter hesabından ağırlıklı olarak sığınmacı tweetleri atan Özdağ'ın, algı yönetiminin “tekrara yönelme” kuralını uygulayarak aynı konuyu sürekli işlediği görülmekte, sığınmacılar tarafından işlenen her cinayeti paylaşarak hesabından politik bir yorum yapmakta ve ciddi bir kamuoyu oluşturmaktadır. 30 Ekim 2021 tarihli tweetinde de 15 yaşında genç bir vatandaşın Suriyeli bir şahıs tarafından

öldürülmesine dikkat çekerken, olaydan hem iktidarın hem de muhalefetin sığınmacı politikalarını sorumlu tutmaktadır.

Şekil 3. İzmir’de yolda yürüyen kadına saldırı

Özdağ, 30 Kasım 2021 tarihinde attığı tweekte, İzmir’de tek başına yürüyen bir kadına Suriyeli sığınmacı tarafından yumruk atıldığını söylemektedir. Yumruk atma eyleminin sebepsiz yere gerçekleştiğini vurgulayarak bir anlamda sığınmacıların psikolojik sorunlara sahip bireyler olduğunu ifade etmekte, toplumun bu tür sorunlu kişilerin varlığıyla karşı karşıya kaldığı yönünde bir tehdidi vurgulamaktadır. Ayrıca saldırıyı gerçekleştiren Suriyeli sığınmacıyı “alçak” mağduru ise “Türk kızı” olarak nitelendirmektedir. Özdağ, bu ifadenin devamında mesajını daha da net bir şekilde ortaya koymaya koymaktadır: “Annenizin, eşinizin, kızınızın başına benzer ve daha kötü saldırıların gelmesini istemiyorsanız, 2023 seçimlerinde oyunuzu Zafer Partisi’ne verin.”

Özdağ, Türk toplumunun kültür ve değerleri açısından hassasiyet gösterdiği “anne, eş, kız” kavramlarını kullanarak yine algı yönetimi kurallarından biri olarak hedef kitlenin kültür ve değerlerine yönelik uyumlu bir söylem içerisine girmeyi amaçlamaktadır.

Paylaşımın sonunda ise birçok paylaşımında sıkça tekrarladığı ve bir slogana dönüştürdüğü “Zafer Partisi gelecek, Suriyeliler gidecek” ifadesine yer vermektedir. Bu ifadeyle hem Türk halkına hem de seçmene Zafer Partisi’nin sığınmacılara yönelik siyasi tutumunu doğrudan aktarmaktadır. Zafer Partisi’nin sığınmacıları istemediğini ve göndereceğini bunun için de iktidara gelmesi gerektiğini söylemeye çalışmaktadır. Bu durum Suriyeli sığınmacıların varlığından rahatsızlık duyan yüksek orandaki seçmenin algısına hitap etme ve yönetme gayretinin bir yansımasıdır. Dolayısıyla bu paylaşımı, algı yönetiminin 11 temel kuralından “düşüncelerden çok duygulara hitap etmek” ilkesiyle de değerlendirmek mümkündür.

Şekil 4. Ankara’da Afgan saldırgan dehşet saçtı

Zafer Partisi Genel Başkanı, 20 Temmuz 2022’de “Elinde bıçakla otobüse binmeye çalışan Afgan sığınmacı dehşet saçtı” haberini alıntılamaş, bu kez aile kavramına atıf yapmıştır. Özdağ’ın yorumu “Yarın birisi ailesini korumak için bunu vurmak zorunda kalsa vuran mı suçlu, Türkiye’ye girmesine izin verenler mi?” olmuştur. Bu tweette de toplumun kültürel değerleri açısından hassas bir pozisyonda olan aile kavramına atıf yapmaktadır. Aile toplumun en önemli ve mahrem kurumudur. Ona korumak, kollamak, huzur ve güvenliğini sağlamak en başta ebeveynlerin görevidir. Ekmek ve su gibi fizyolojik ihtiyaçlar kadar önemli olan güvenlik ihtiyacı, kişisel güdülenme açısından dikkate alınması gereken bir ihtiyaçtır. Tıpkı sığınmacıların ekonomik sorunlar oluşturduğu vurgusu gibi güvenlik de temel bir ihtiyaca yönelik yapılan bir vurgudur. Özdağ, bu tweetinde hedef kitlenin kültür ve değerleri üzerinden konuyu ele almaktadır.

Şekil 5. Gaziantep’te kulağı kesilen çocuk

Özdağ, “askere gitmemek” ve “savaştan kaçmak” sözleriyle Türk halkının karakteristik özellikleri üzerinden hassasiyet geliştirmekte ve toplumun genel anlamda yadırgayacağı bir konu üzerinden tweetine başlamaktadır. Erkeklik kavramını da öne sürerek, aynı hassasiyet üzerinden sığınmacı konusunu işlemektedir. Türk vatandaşı bir çocuğun sığınmacılar tarafından kulağının kesilmesi olayını böyle bir söylem üzerinden ele alan Özdağ, algı yönetimi kuralları açısından hedef kitlenin kültür ve değerlerine yönelik ifadeler kullanmaktadır.

Ümit Özdağ ✓
@umitozdog

Muhacir diye getirip ülkemize yerleştirilenler şimdi sokaklarda bize döner bıçağı ile saldırıyor. Ve bu alçağı savunmak için Mehmetçik Suriye’de şehit oluyor. Artık yeter diyorsanız, Zafer Partisi tek çözüm.

Habertürk ✓ @Haberturk · 11 Eki 22

İstanbul Fatih’te hafif ticari araç sürücüsü, motosikletli kağıt toplayıcıdan yol isteyince tartışma çıktı

Kağıt toplayıcısı adam, aracın içinde oturan...

20:55 · 11 Eki 22

Şekil 6. İstanbul’da döner bıçağıyla saldıran sığınmacı

Özdağ, iktidarın “muhacir” olarak tanımladığı sığınmacıların döner bıçağıyla insanlara saldırdığını ifade ederek yine toplumdaki güvenlik ihtiyacını öne çıkaran argümanlar ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Suriye’de askeri operasyonlarda şehit olan askerlerin sığınmacılar yüzünden şehit olduğunu belirterek, toplumun hassasiyet gösterdiği değerler üzerinden söylem inşa etmektedir.

Şekil 7. “Siz ölmek mi istiyorsunuz” diyen iki Suriyeli genç

Özdağ, 11 Ağustos 2021’de attığı tweete Suriyeli sığınmacılar tarafından bıçaklanan iki genç ve ailesini hastanede ziyaret ettiğini açıklamıştır. Kriz anlarında ortaya koyulan beklenmedik bir olumlu davranışın etkiyi iki katına çıkardığını ifade eden Saydam’a göre, günümüzde rekabet edebilmek için beklentilerin üzerinde tutumlar sergilemek gerekmektedir. Saydam, Edward de Bono’nun “Rekabet Üstü” kitabında algılama yönetiminin en önemli parçasının bu olduğuna dikkat çekmektedir (Saydam, 2007:312). Dolayısıyla Ümit Özdağ’ın sığınmacılar tarafından fiziki, sözlü şiddete maruz kalan vatandaşları sık sık ziyaret etmesi, mağduriyet yaşayan ailelerde “beklenmedik etkiler” oluşturduğunu ve kriz anlarındaki etkiyi iki katına çıkardığını söylemek mümkündür. Bu durum algı yönetiminin bir diğer kuralı olan beklentilerin üzerinde yaklaşım sergilemek başlığıyla örtüşmektedir.

Ümit Özdağ
@umitozdog

Sayın Akşener, bıçaklanan öldürülen tecavüz edilen hangi Türk gencinin ve ailesinin yanında oldunuz? Hangi ailenin avukatlığını hangi il başkanınız üstlendi? İYİ Parti kurulurken Türk Milletine yalan söylediniz. Bir daha söylemenize izin vermeyeceğiz. Cesaretiniz varsa tv'ye gelin

ÖS 2:54 · 8 Tem 2022 · Twitter for iPhone

2.259 Retweet 236 Alıntı Tweetler 22 B Beğeni

Şekil 8. İYİ Parti sığınmacı politikası eleştirisi

Özdağ, bir taraftan beklentilerin üzerinde yaklaşım sergileyerek toplumdaki algıyı yönetmeye çalışırken, diğer taraftan rakiplerini de bu konu üzerinden pasif hale getirme stratejisi izlemektedir. 8 Temmuz 2022 tarihli tweetinde, İYİ Parti Genel Başkanı Meral Akşener'e "bıçaklanan, öldürülen, tecavüz edilen hangi Türk gencinin ve ailesinin yanında oldunuz?" diye bir soru yöneltmiştir. Kriz anlarında yaptığı bu ziyaretler algılama etkisini iki katına çıkarırken, rakipleri üzerinde bu etkiyi kullanarak onların algılanmasını da olumsuz istikamette bir etki alanına sokma stratejisi izlenmiştir.

Ümit Özdağ @umitozdog · 21 Nis

Bakın CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu ne demiş.... AKP ve CHP'nin Türk halkına yalan söylemesine Zafer Partisi izin vermeyecek.

serbestiyet @serbestiyetweb · 9 Eki 2021

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, İstanbul'da bir grup Suriyeli aktivist ile bir araya geldi:

- "Suriyeli sığınmacıları biz zorla geri göndermeyeceğiz."
- "Bu çok geç kalmış bir toplantı"
- "Suriyelilere çalışma izni verilmemesi en büyük sorun"

serbestiyet.com/haberler/kilic...

261

1.178

7.927

Şekil 9. CHP sığınmacı politikası eleştirisi

Şekil 10. CHP'nin sığınmacı politikasına yönelik eleştiri

Ümit Özdağ, Suriyelilerin gönderileceğini net mesajlarla dile getiren bir liderdir. Algı yönetiminin temel ilkeleri açısından bu net mesajlar “kafa karışıklığı” oluşturmamakta, hatta Zafer Partisinin sığınmacı sorununu sahiplenen bir parti konumuna getirmektedir. Özdağ, sığınmacılar konusunda birbirleriyle çelişen açıklamalarda bulunan siyasi partileri de eleştirmektedir. Bu yöntemle, partisini iletişim kirliliğinden sıyrıp hedef kitlenin zihnine istediği mesajları yerleştirmeye çalışmaktadır. 21 Nisan ve 13 Mayıs 2022 tarihli tweetlerinin bu yönde bir algılama yönetimine hizmet ettiğini dile getirebiliriz. Özdağ, “sığınmacıları göndereceğiz” açıklaması yapan Cumhuriyet Halk Partisi'nin eski tarihli açıklamalarının aksi istikamette olduğu yönünde bir tezat ortaya koymaya çalışmıştır. Kafaları karıştırmamak kuralını CHP aleyhine kullanarak, seçmeni bir çelişkiye odaklamaktadır.

Şekil 11. İYİ Parti sığınmacı politikasına yönelik eleştiri

Özdağ, yine bir diğer rakibi olan İYİ Parti Genel Başkanı Akşener’e yönelik attığı tweette, Akşener’in sığınmacı sorununu çözeceklerine yönelik açıklamasını hedef aldı. Akşener’in oğlunun Suriyelilere iş kurmaları için eğitim verdiğini ve partililere “Türk halkının gündeminde Suriyeliler yok, bu konulara girmeyin” şeklinde talimat verdiğini iddia etti. Rakiplere yönelik bu hamleler, sağlıklı bir algı yönetiminde olması gereken net mesajlar açısından kafa karışıklığı oluşturmaya yöneliktir. Zira İYİ Parti sığınmacı sorununu çözeceğini iddia ederken, iddianın zıttı niteliğinde olan bir durumu ortaya koyan Özdağ, kafaları karıştırmakta ve rakibini karmaşık durum içerisinde zor durumda bırakarak, hedef kitle nezdinde soru işareti oluşturmaya çalışmaktadır.

Ümit Özdağ ✓
@umitozdog

Suriyelilere vatandaşlık verip devlet memuru yapan AK Parti buna karşı çıkan Türkleri memurluktan çıkarıyor.

Cemil KILIÇ ✓ @m_cemilkilic · 30 Eyl 22

Memurluktan çıkarılmam için önüme konulan gerekçelerden biri de yasadışı sığınmacı sorunuyla ilgili yazdıklarım. Gerçek olan şu ki beni Türk kimliğini ve Atatürk'ün milliyetçilik düşüncesini savunduğum için ihraç etmek i...

Şekil 12. AK Parti'nin sığınmacı politikasına yönelik eleştirisi

Sığınmacılar konusunda net bir politika ortaya koyan Zafer Partisi Genel Başkanı Ümit Özdağ, benzer bir kafa karışıklığını bu kez iktidar partisi üzerinden yaparak hedef kitlenin algısında bir tezat ortaya koymaktadır. Özdağ, partileri bu şekilde hedef alarak bir taraftan algı yönetimi açısından önemli yere sahip “kafaları karıştırmamak” kuralına kendi partisi açısından riayet ederken, rakip partilerdeki çelişkili durumları işleyerek de kafa karışıklığına yol açmaktadır.

Ümit Özdağ @umitozdag · 28 May

HDP/PKK Araplara yapılan etnik temizlik sonucunda kurulan PKK/PYD bölgesinin devletleşmesi için Suriyellilerin Türkiye'de kalmasını istiyor. Bu konuda HDP'ye kim destek veriyor diye kendinize sorun. Gerekirse ZORLA gidecekler diye Zafer Partisi dışında hepsi HDP destekçisi

HDP @HDPgenelmerkezi · 3 Kas 2019

#Buldan: Kuzey Suriye'deki demografik yapıyı değiştirmek hiç kimsenin haddine değildir.

Şekil 13. HDP'nin sığınmacı sorununa yaklaşımına yönelik eleştiri

Bu tweetinde de rakip partileri eleştirmeye devam eden Özdağ, meseleyi terör örgütü PKK/PYD üzerinden ele almakta, sığınmacı sorununun ülkenin bölünmesine zemin hazırladığını ifade etmektedir. Bu bağlamda HDP'nin sığınmacı politikasını hedef alarak, sığınmacıların net şekilde gideceğini ifade eden Zafer Partisi dışındaki bütün partilerin HDP destekçisi olduğunu söylemektedir.

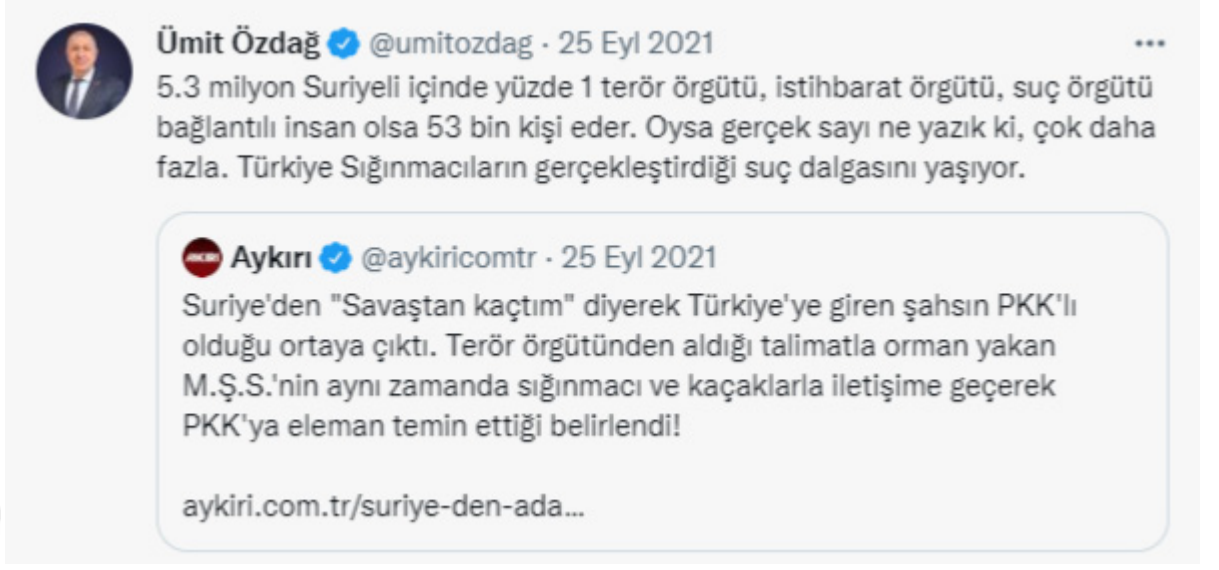
Ümit Özdağ ✓
@umitozdag

Eğer Erdoğan Millet ittifakının desteği ile aday olursa ve

Şekil 14. 2023 seçimleri sığınmacı söylemi

Zafer Partisi, toplumda hoşnutsuzluğa dönüşen sığınmacı problemini ana politikası haline getirmiştir. Diğer taraftan iktidar ve muhalefet blokunda yer alan bütün partilerin sığınmacı sorununu çözmek istemediğini ifade etmekte, onların politikalarını birtakım çelişkiler ekseninde ele alarak aynı amaca hizmet ettiklerini vurgulamaktadır. Özdağ, bu bağlamda, seçimlerde Cumhur İttifakı'nın kazanması durumunda Erdoğan ve mültecilerin kalacağını, Millet İttifakı kazanırsa Erdoğan'ın gideceğini ama mültecilerin kalacağını, Zafer Partisi'nin kazanması durumunda ise hem mültecilerin hem Erdoğan'ın hem de Kılıçdaroğlu'nun gideceğini ifade etmektedir.

Şekil 15. Oransal olarak sığınmacı hesaplaması

Özdağ, algı yönetiminin temel ilkelerinden olan ölçümleme ile hedef kitlenin temel fizyolojik ihtiyaçlarından olan güvenlik olgusunu gündeme getirmekte ve ciddi bir tehlikeye işaret etmeye çalışmaktadır. Yaptığı hesaplama, 5.3 milyon Suriyeli içinde yüzde 1'inin bile örgütlerle bağlantısı olması durumunda 53 bin riskli kişinin tüm toplumun hayatını tehdit ettiğini vurgulamaktadır. Özdağ, bu ölçümleme ile hedef kitleye büyük bir tehlikeyle karşı karşıya olduklarını anlatmaktadır.

Şekil 16. 2023 seçimleri CHP ile imzalanan protokol

Ümit Özdağ ✓
@umitozdog

Sana söz!
13 milyon sığınmacı ve kaçak vatanlarına
gidecek. @zaferpartisi @herkesicinCHP
@kilicdarogluk

15:46 · 25 May 23 saatinde · 7,8Mn Görüntüleme

Şekil 17. CHP ve Zafer Partisi ortak söylemi

Şekil 15 ve Şekil 16'daki tweetler Zafer Partisi'nin kuruluşundan 20 ay gibi bir süre sonra geldiği noktayı göstermektedir. 2023 seçimlerinin ikinci turunda Cumhuriyet Halk Partisi ile protokol imzalayarak ittifak yapmıştır. Seçim sonrası yapılan açıklamalarda, protokole göre Zafer Partisi'ne üç bakanlık ve MİT Başkanlığı verileceği ortaya çıkmıştır. Bu seçimlerde CHP Zafer Partisi'nin bütün sığınmacı karşıtı söylemlerini kullanmış, Özdağ da CHP'ye ait "Sana söz" sloganıyla "13 milyon sığınmacı ve kaçak vatanlarına gidecek" ifadelerine yer vermiştir.

5.3. ZP Genel Başkanı Ümit Özdağ ile Gerçekleştirilen Yarı Yapılandırılmış Görüşmenin Algı Yönetimi Değerlendirmesi

1. *Son baskısını yayımladığınız Algı Yönetimi ve Psikolojik Savaş kitabınızın önsözünde AK Parti'nin ekonomik krize ve sığınmacı problemine rağmen seçim kazanmasını başarılı bir algı yönetiminden kaynaklandığını*

söylediniz. Bunun yanında 2023 seçimlerinde AK Parti ile birlikte algı yönetimi açısından en başarılı diğer partinin de Zafer Partisi olduğunu ifade ettiniz. Ve muhalefetin sizin bu konudaki önerilerinizi geç dinlediğini söylediniz. Bu düşüncelerinizi biraz daha açar mısınız? Burada kastettiğiniz algı yönetimi nedir, negatif ya da pozitif anlamda nasıl bir bağlama oturtmaktasınız?

Bak, şu an önümde iki adet kitap ve kitap özeti var (Masadaki kitapları göstererek). Birisi Şengül Özerkan ve Yasemin İnceoğlu'nun İletişimde Etkileme Süreci kitabı, seçim kampanyalarından örneklerle yazmışlar. Bunun baskı tarihi 1997. Diğeri de İngilizce bir kitabın geniş özeti, Kirli Oynamak Olumsuz Siyasi Kampanya Sanatı. Ben siyasetteki en önemli süreçlerden birisinin hiç kuşkusuz propaganda çalışması olduğunu düşünüyorum. Propaganda da aynı zamanda algının yönetilmesi sanatıdır. Ağır bir ekonomik krizden geçerken, toplum aşırı kutuplaşmış bir vaziyetteyken, devlet yönetilemez hale gelmişken, seçimleri yüzde 100 kaybetmesi gereken Recep Tayyip Erdoğan bu seçimleri kazanmışsa bunun en önemli nedeni karşısındaki muhalefet grubunun başarısız propaganda çalışmalarıdır ve bir bütün olarak algıyı şekillendirememesidir. Biz ise Zafer Partisi olarak başarının ölçütü olarak elimizdeki imkân ve kabiliyetlerle çalıştık. Seçimlerde bize büyük bir ambargo uygulandı. Hiçbir medyada partimizin haberlerine yer verilmedi. Adeta Türkiye'de seçimlere girmiyormuşuz gibi tavır takınıldı. Dışlandık ve kuşatıldık. Buna rağmen sadece sosyal medya üzerinden yaptığımız çalışmalarla doğru şeyleri etkili bir biçimde söylediğimiz için sonuç aldık. Elimizdeki imkânlar ölçüsünde algıyı yönetme kabiliyeti olarak kendimizi başarılı görüyoruz. Dolayısıyla siyasette algıyı yönetmenin ne kadar önemli olduğunu gösterdik.

2. 14 Mayıs seçimlerinden önce CHP'ye başta sığınmacı konusu olmak üzere ağır eleştiriler yönelttiniz. Ancak seçimin ikinci turunda CHP sizin sığınmacı söylemlerinizi kullanarak bir strateji inşa etti. Ve CHP ile bir ortaklık yaparak protokol imzaladınız. Hatta seçim kazanılsaydı ciddi sayıda bakanlık ve bir de başkanlık alacaktınız. 2023 seçimlerinde algı yönetimi

açısından başarılı olduğunu ifade ettiğiniz Zafer Partisi'nin bir nevi algı yönetimi başarısı mıdır bu?

Hayır, buradan böyle bir sonuç çıkmaz. İki farklı şeylerdir.

3. Sosyal medyadan çok sayıda sığınmacı haberi paylaşarak konuyu sürekli gündemde tutmayı başardınız. Bu haberlerin içerisinde ağırlıklı olarak medyada yer alan, sığınmacıların karıştığı suç haberleri var. Bunun dışında kişisel haber kaynaklarınızla ve aldığınız bilgi ve duyumlarla da yer veriyorsunuz. Tweetleri atarken kullandığınız söylemlerin sığınmacılara karşı nefret oluşturduğu yönünde eleştiriler var. Bu eleştiriler yer yer iktidar yer yer de muhalefet cephesinden gelmektedir. Bu eleştirilerle ilgili düşünceleriniz neler?

Bu eleştirileri yapanların bir bölümü vatansızdır ve yabancı sermaye tarafından satın alınmıştır. Türkiye'nin göçmenistan yapılmasını, Avrupa Birliği önünde hendek yapılmasına hizmet eden insanlardır; bir bölümü de stratejik salaklardır. Bir ülkeye 13 milyonun üzerinde sığınmacı ve kaçak gelecek, parklarda uyuşturucu çeteleri fink atacak, kadınlar sokaklarda yürürken taciz edilecek ve tecavüze uğrayacak, 10 yaşındaki erkek çocuklarına kadar tecavüzler gerçekleşecek, insanlar öldürülecek ve bizim attığımız tweetlerden dolayı sığınmacılara yönelik tepki ortaya çıkıyor diye eleştiride bulunacaklar... Bunu söyleyebilmek için gerçekten ya vatanhaini ya da stratejik anlamda süper salak olmak lazım. İnsan biraz vatanına sahip çıkar ya!

4. Zafer Partisi kurulduğundan beri siyaset bilimciler partiyi bir şablona oturtma çabası içinde. Ancak kavramsal olarak net bir ideolojik konumlandırma yapılırken bir muğlaklık söz konusu. Zafer Partisi'ni aşırı sağcı olarak tanımlayan siyaset bilimciler de var. Siz Türk milliyetçisi kimliğinizi sürekli vurguluyorsunuz ancak partinizi aşırı sağcı olarak tanımlar mısınız?

Çoğunluğu sol liberal, deve mi kuş mu olduğu belli olmayan, bu ülkede tek parti rejimi oluşmasına FETÖ ile birlikte aracılık etmiş kullanışlı akademinin Zafer Partisi'ni siyasette bir yere konumlandırma çabasına bizim ihtiyacımız yoktur. Konumlandırmayı biz kendimiz yapıyoruz. Zafer Partisi Atatürk çizgisinde Türk milliyetçisi bir partidir.

5. Batıdaki sığınmacı karşıtı partiler hakkında ne düşünüyorsunuz? Zira akademide Zafer Partisi batılı sığınmacı karşıtı partilerle çokça karşılaştırılıyor. Zafer Partisi'ni batılı sığınmacı karşıtı partilerden ayıran ya da benzeştiren özellikler nedir size göre? Onların yürüttüğü propaganda ve algı yönetimi faaliyetleriyle ilgili ne düşünüyorsunuz?

Bu konu siyaset bilimcilerin incelemesi gereken bir konudur. Biz kendi siyasetimizi en etkili şekilde yapmanın mücadelesini veriyoruz. Almanya, Fransa, İngiltere'deki partilerin ne yaptıkları bizi hiç ilgilendirmiyor. Ancak Türkiye bu ülkelerden çok farklı yapıdadır. En önemlisi Türkiye bu ülkelerden kat kat fazla sığınmacı barındırmaktadır. Dünyada en fazla sığınmacı ve kaçağın barındığı ülke olduğumuz gerçeğini göz ardı etmek mümkün değildir. Türkiye bu ülkelerden farklı olarak bir iç savaşa doğru sürüklenmektedir. Bir iç savaş çıktığında ya da Lübnanlaşma yaşandığında insanların hepsi ya Zafer Partili olacak ya da Zafer Partisi başarılı olacak ve bu iç savaşı engelleyecektir.

6. Siz bir parti genel başkanı olmanızın yanında sosyal bilimler alanında önemli bir akademisyensiniz. Sosyal bilimlerde önemli bir ekol olan eleştirel perspektifte göç konusundaki dışlayıcı söylemlerin ötekileştirmeye hatta ırkçılığa zemin hazırladığı yönünde bir kanaat var. Siyasetin göbeğinde yer alan ve politikanızı sığınmacılar üzerine oturtan bir akademisyen olarak bu perspektifi nasıl değerlendirirsiniz?

Sadece bize yönelik eleştiriler açısından ele alayım. Özür dileyerek biraz daha sert konuşacağım. Sayıları 13 ila 17 milyon arasında olan ve düzensiz göçle artmaya devam eden, stratejik göç mühendisliği ile ülkemize kalıcı olarak yerleştirilmeye

çalışılan sığınmacıların bu topraklara entegre olacaklarını düşünmek IQ seviyesi olarak şempazenin altında olunduğunun somut işaretlerinden biridir. Ya da bunları söyleyen kişiler, akademisyenler emperyalizm tarafından fonlanıyordur ve Türkiye’de kurgulanan iç savaşın taşeronlarıdır. Çünkü entegrasyon ancak sayılar küçükse mümkündür.

7. Zafer Partisi’nin seçim öncesinde birçok ankette yüzde 7’leri aştığı yüzde 10’u zorladığı bir dönem oldu. Her ne kadar zamanla bu oran düşse de bunun bir algı yönetimi başarısı olduğunu düşünüyor musunuz?

İki yıl önce Türkiye’de sığınmacı meselesi konuşuluyor muydu? Hayır. Şimdi toplumun her kesiminde konuşuluyor mu? Evet. İki yıl önce bütün siyasi partiler sığınmacılar kalacak diyor muydu? Evet. Şimdi hepsi sığınmacıları göndereceğiz diyorlar mı? Evet. Peki, Zafer Partisi iki senede Türk siyasetini bu konuda formatlamış mıdır? Evet. O zaman Zafer Partisi bu konuda başarılı bir partidir.

8. Stratejik Göç Mühendisliği kitabınızda sığınmacılarla ilgili “Bombalandıkları için gelmediler, gelmeleri için bombalandılar” şeklinde bir ifadeniz var. Bu ifadeyi Ayyıldız Hareketi zamanında da Zafer Partisi kurulduktan sonraki çalışmalarınızda da sürekli kullanmaktasınız. Bu cümleden sığınmacılar üzerinden yapılan bir algıya karşı hamle olarak bir algı faaliyeti yaptığınız sonucu çıkabilir mi?

Türkiye’ye yapılan emperyalist, stratejik saldırı karşısında biz de Zafer Partisi olarak Türk Milleti’nin menfaatlerini savunuyoruz. Toplumunu bu algıya karşı doğru bir algıyla bilgilendiriyoruz.

5.6. Bulgular ve Sonuç

ZP Genel Başkanı Ümit Özdağ’ın sığınmacı tweetlerinde ortaya koyduğu söylemler, literatürdeki algı yönetiminin temel kurallarıyla eksiksiz bir şekilde örtüşmektedir. Özdağ’ın hemen her tweeti; hedef kitlenin değerlerine uygun davranmak, hedef kitlenin kültürüne özen göstermek, beklentilerin üzerinde bir

yaklaşım sergilemek, kafaları karıştırmamak, sonuca odaklanmak, araştırma ve ölçümleme, gerçeklere dayanmak, tekrara yönelmek, farklılaşmaları yönetebilmek, görselliğe yönelmek, düşüncelerden çok duygulara hitap etmek kurallarıyla paralellik göstermektedir.

ZP lideri Özdağ ile yüz yüze gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmede, tezde yer alan bütün başlıklara paralel sorular yönetilmiştir. Özdağ, siyasetteki propaganda faaliyetlerini önemli görmekte, algı yönetimini propaganda faaliyetleri ile eşdeğer tutmaktadır. Bunun yanı sıra muhalefetin AK Parti'nin propaganda faaliyetleri karşısında etkisiz kaldığını savunarak, muhalefete algıları bir bütün olarak şekillendiremediği eleştirisinde bulunmaktadır. Özdağ, "Sosyal medya üzerinden yaptığımız çalışmalarla doğru şeyleri etkili bir biçimde söylediğimiz için sonuç aldık. Elimizdeki imkânlar ölçüsünde algıyı yönetme kabiliyeti olarak kendimizi başarılı görüyoruz. Dolayısıyla siyasette algıyı yönetmenin ne kadar önemli olduğunu gösterdik" ifadelerini kullanmaktadır.

Etkili bir propaganda, etkili bir iletişim süreci ile gerçekleştirilebilir. İletişim süreci etkili bir siyasal iknayı beraberinde getirmekte, kitlesel ve toplumsal anlamda psikolojik dinamikleri harekete geçirmektedir. Bireyin içinde bulunduğu toplumsal yapı, ilişkileri, kültürel öğeleri, ihtiyaç düzeyi, tutum ve inançlarının algısal yansıması ikna temelli etkili bir iletişim sürecinin temelini oluşturmaktadır (Yörükoğlu, 2012:54). İletişim sürecinin ikna başarısına etki eden en önemli faktör, kitle iletişim araçlarıdır. Kitle iletişim araçlarının siyasal işlevleri arasında; kamuoyu oluşturma, temsil etme ve siyasal toplumsallaşma bulunmaktadır (Gökçe, 2006:128). Bu bağlamda sosyal medya, geleneksel medyada yer bulmakta zorlanan siyasilerin hızlı ve ekonomik olma özelliğinden dolayı tercih ettiği bir kitle iletişim aracı olmuştur ve etki alanı giderek güçlenmektedir. ZP lideri Özdağ, gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmede, geleneksel medyada yer bulmakta güçlük çektiklerini, sosyal medyadan etkili işler yaptıklarını ifade etmektedir. Özdağ, bu noktadan hareketle, sosyal medya üzerinden algıyı yönetme başarısı gösterdiklerini dile

getirmektedir. ZP olarak, Batı'da emsal teşkil eden sığınmacı karşıtı partilerin propaganda ve algı yönetimi faaliyetleri ile ilgilenmediklerini sözlerine eklemiştir.

“Zafer Partisi Sığınmacı Politikasının Algı Yönetimi Bağlamında Değerlendirilmesi” başlığıyla hazırladığımız bu çalışmada, ZP'nin sığınmacılar üzerinden algı yönetimi yaptığı ve uygulamalarında başarı gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Gerek Twitter üzerinden algı yönetimi kuralları açısından incelediğimiz söylemlerde, gerekse Genel Başkan Ümit Özdağ ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmede öne çıkan sonuç, ZP'nin algı yönetimi uygulamasında başarılı olduğudur. Ancak burada altını çizmek istediğimiz husus, siyasi başarı ile algı yönetimi başarısının ayrı değerlendirilmesi gerektiğidir. Çünkü siyasi başarı probleme hangi noktadan bakıldığıyla ilgilidir. Örneğin diğer partilerle yapılan mukayese, Meclis'te alınan sandalye sayısı, insan ve para kaynağının yeterli olup olmaması, partinin kısa ve uzun vadede hedefleri, seçmen bakışı, parti yönetiminin seçime yönelik öznel yorumu gibi faktörler bir partinin siyasi olarak başarılı olup olmadığı sonucuna ulaşılması açısından farklı parametreler barındırabilmektedir. Dolayısıyla siyasi başarı ile algı yönetimi başarısına ayrı ayrı bakmak gerekebilmektedir. Günümüzde algı yönetimi; iletişim, siyaset ve siyasal iletişimle neredeyse eşdeğer hale gelse de değerlendirme kısmında başarı olgusunun öznelliği ile karşılaşmaktayız. Bu bağlamda algı yönetiminin genel kural ve kriterleri bizi daha nesnel yoruma götürmekte, bir noktadan sonra siyasi başarı kavramından ayrışmakta ve ZP'nin siyasi başarısı ile algı yönetimi başarısına ayrı parantezler açmak gerekmektedir.

Siyaset ile sermayenin iç içe geçtiği günümüz dünyasında, seçim kazanmak milyonlara tekabül eden devasa yatırımlarla mümkün olmaktadır. Bu gerçek bizi siyaset sahnesine çıkan her kişi ve partinin başarılı olamayacağı sonucuna götürmektedir. Çünkü belli bir sermaye desteği almak ve bu desteği etkili iletişim stratejileriyle sahaya yansıtmak meşakkatli bir iştir. Rekabetin ölçsüz olduğu bir siyasal ortamda, partiler pragmatik yöntemlerle adından söz ettirebilmektedir. ZP'nin emsalleriyle kıyaslandığında bu açıdan kısmen bir başarı gösterdiği söylenebilir. Ancak konu sığınmacılar olduğu için politik bakış farklılıklarından kaynaklanan

tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Aynı zamanda problem, algı yönetimi gibi netameli bir konu olunca bazı etik tartışmalar da buna eklenebilmektedir. Siyasetin pozitivist bir yaklaşımla yönetsel kuramların etkisi altında kaldığı günümüzde, toplumun öncelikli gördüğü problemler, seçim başarısına doğrudan etki etmektedir. Bu noktada partilerin “Toplumun bu problem karşısında genel algısı budur, biz de toplumun taleplerini siyasi politikalarımıza yansıtalım” düşüncesinde olması bir seçenektir. Bu seçeneğin yanında, Chomsky’nin de negatif bağlamda işaret ettiği gibi, bir problemi topluma öncelikli problemi olmadığı halde öncelikliymiş gibi göstermek ve algıları bu yönde yönetmek de bir alternatif olabilmektedir (Chomsky, 2019:122). Dolayısıyla hangi pencereden bakılırsa bakılsın, siyasal niyet ve hedef ne olursa olsun toplumsal algıyı göz ardı etmek ve algı yönetimine farklı gerekçelerle mesafeli durmak günümüzün politik dünyasında mümkün gözükmemekte ve başarısızlık ihtimalini artırmaktadır.

2023 seçimleri, algı savaşlarının yaşandığı bir seçimdir. Kamuoyu araştırmacılarının, politik analiz yapan akademisyenlerin, gazetecilerin, “kazanıyoruz” diye toplumu konsolide etmeye çalışan siyasetçilerin öngörülerinin tutmadığı bir sonuç ortaya çıkmıştır. Özellikle muhalif seçmenin seçimi kazanacaklarına olan inancı, sürekli diri tutulmaya çalışılmıştır. Kamuoyu araştırma sonuçlarının medyada işlenerek, muhalefetin yüzde 60'lara varan sonuçlarla seçimi kazanacağına inandırılması, bir dizi manipülasyon tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Muhalif bir gazetecinin, Mayıs seçimi sonrası yaptığı *"Seçim öncesinde aşağı yukarı fotoğrafı da net olarak görüyorduk fakat biz milletin morali bozulmasın diye 'Biz iyi gidiyoruz. Kazanacağız. Yüzde 60 ile yüzde 80 ile kazanıyoruz' falan diyorduk. Çok affedersin bunu da herkes biliyor. Yani ben salak değilim. Her şeyi de biliyoruz. Muhalefetin ne durumda olduğunu"* açıklaması itiraf niteliğindedir. Bunun yanında medya gücünü elinde tutan iktidar aygıtı da algıları manipüle ederek seçmen davranışlarını yönlendirmiştir. Ancak Özdağ'ın da ifadesiyle iktidar bu konuda daha başarılı olmuş, İktidarın yanı sıra başarılı olan bir diğer siyasi yapının da Zafer Partisi olduğunu iddia etmiştir. Hatta bu başarıyı kendisinin yazdığı “Algı Operasyonu ve Psikolojik Savaş” kitabındaki temel tekniklerin uygulanmasına bağlamıştır.

Dolayısıyla Zafer Partisi Genel Başkanı Ümit Özdağ'ın algı yönetimi uygulamalarını benimsediği, bu yöntemlerle siyasi bir çerçeve çizdiğini söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

“Siyasetin algı yönetimi büyük sorunlara neden olacak”, (2019, Eylül). Şalom. Web: <https://www.salom.com.tr/haber/111836/siyasetin-almi-yonetimi-buyuk-sorunlara-neden-olacak> 21 Şubat 2023 tarihinde alınmıştır.

13-39.

Adorno, T. W. (2003). Kültür endüstrisini yeniden düşünürken. *Cogito*, 36, 76-84.

Akarçay, Ö. Ü. P. İsveç’te göçmen politikaları kapsamında aşırı sağ partinin yükselişi.

Akay, R. A. (2012). Siyasal İletişim Danışmanı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

AKILLI, E. (2012). Türk dış politikası zemininde Arap baharı. *Ortadoğu Analiz*, 3(37), 39-45.

AKIN, M. H. (2018). İki Modernleşme Arasında Türkiye’de Siyasal Kültür Değişmesi ve Medya. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, (30-MEDYA ve DEMOKRASİ), 154-164.

Altaş, M. (2022). Cumhurbaşkanı Erdoğan: Suriye ile de bu iş yoluna girebilir, siyasette küslük olmaz. *Anadolu Ajansı*. 27 Kasım 2022).

Anık, C. (2000). *Siyasal ikna*. Ankara: Vadi Yayınları.

Aras, İ., & Sağıroğlu, A. (2020). Almanya için Alternatif Partisi’nin göçmen karşıtlığı.

Arendt, H. (2018). *Siyasette Yalan*. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Arendt, H. (2021). İnsanlık Durumu, Çeviren: Bahadır Sina Şener. *İstanbul:İletişim Yayınları*.

ARISOY, A. G. D. A. (2010). İtalya’da kuzey bölgeselciliği ve Kuzey Ligi Hareketi. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 26-44.

Arkonaç, S. A. (2005). Psikoloji. Zihin Süreçleri Bilimi. İstanbul: Alfa Yayınları.

Ataberk, KAYA. (2021). “Göçmenlere Tepkiden İleri Ulusalçılık mı Yüksелеcek Gerici Sağcılık mı?”, *İleri Dergisi*. ss. 68-73.

Ateş, Ş. (2000). Bir Siyasal İletişim Tarzı olan Propagandanın Tanınması ve Propaganda Metinlerinin Çözümlemesi. *Bilig*, 13, 117-132

ATİK, Abdulkadir. (2015). “Alternatif Bir Sosyal Medya Ortamı Olarak Sosyal Medyanın Manipülatif Yapısı”, Selva Ersöz Karakulakoğlu & Özge Uğurlu (Ed.) İletişim Çalışmalarında Dijital Yaklaşımlar, ss. 259-280, Heretik: Ankara.

Avrupa’daki sağ popülizm Türkiye’ye mi sıçradı?. (2022, Mayıs). DW Türkçe. Web: <https://www.dw.com/tr/avrupadaki-sağ-popülizm-türkiyeyemi-sıçradı> 21 Şubat 2023’de alınmıştır.

AYDIN, M. Z. (2008). Belçika’da İslamofobi ve Müslümanlara Yönelik Ayrımcılık. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(1), 7-32.

Aziz, A. (2015). *Siyasal iletişim* (Vol. 6). Nobel Yayın Dağıtım.

Bakan, İ., & İlker, K. E. F. E. (2012). Kurumsal açıdan algı ve algı yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 19-34.

Baker, U. (2012). Kanaatlerden İmajlara Duygular Sosyolojisine Doğru, Çev. *Harun Abuşoğlu, İstanbul, Birikim*.

BAŞIBÜYÜK, Oğuzhan. (2017). “Algı Yönetimi ve Bilgi Savaşlarında Sosyal Medyanın Rolü” , Bilal Karabulut (Ed.). *Algı Yönetimi*, ss. 39-64, Alfa, İstanbul.

BAT, B. A. V. M., & Mikail, B. A. T. (2009). Siyasal Seçim Kampanyalarında Yeni İletişim Teknolojileri ve Blog Kullanımı: 2008 amerika başkanlık seçimlerine yönelik karşılaştırmalı bir analiz. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 4(16), 2745-2778.

BAYRAKCI, O. (2021). İktidar-Hegemonya İlişkisinde Algı Yönetimi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (52), 93-108.

Berger, J. (2020). *Görme Biçimleri*. 27. Basım. İstanbul: Metis Yayıncılık.

Biber, A., & TURANCI, E. (2014). Toplumsal şeytan üçgeni: İktidar, hegemonya ve propaganda. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (21), 28-41.

Birinci N. (2008), *Siyaset ve Dil*. Ankara: Yayınlanmamış Konferans Notları.

BORİSS, Sanford. (2011). "Online Adaydan Online Başkana", Yusuf Devran (Ed.) Seçim Kampanyalarında Geleneksel Medya. *İnternet ve Sosyal Medyanın Kullanım*, ss.85-93, Başlık Yayın Grubu, İstanbul.

Bostancı, M. (2012). *Stratejik bir iletişim aracı olarak kamu diplomasisi: kamu diplomasisinde medyanın rolü ve önemi*. Anahtar Kitaplar Yayınevi.

Bozkanat, E. (2021). Algı Yönetimi ve Propaganda: Nazi Almanyası Üzerinden Bir Değerlendirme. *Öneri Dergisi*, 16(55), 74-94.

Bromley, S. (2017). Ortadoğu'da Devletler Sistemi-Kökene, Gelişimi ve Geleceği. *Youssef M. Choueiri. çev. Fethi Aytuna. İstanbul: İnkılâp Yayınları*, 598-633.

Cengiz, A. (2000). Siyasal İkna. *Vadi Yayınları, Ankara*.

CEYLAN, A., & İsa, U. S. L. U. Göç ve Siyaset: 50. Yılında Ulusal Cephe/Ulusal Birlik'in Göç Politikaları. *UPA Strategic Affairs*, 3(1), 79-92.

Chomsky, N. (2016). İnsanlığın Efendileri, çev. *Taylan Doğan, Nuri Ersoy, Asude Küçük. bgst Yayınları:İstanbul*.

Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 67-91. Öksüz, H. (2013). Algı Yönetimi ve Sosyal Medya. *İdarecinin Sesi Dergisi*, 156, 12-15.

ÇAKMAK, Fatma. (2021). "Siyasal İletişimde Algı Yönetimi", Oğuz Göksu (Ed.) Algı Yönetimi, ss. 53-69, Konya: Literatürk.

Çam, E. (1975). Siyaset bilimine giriş. İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi.

Çapan, F., & Güvenç, B. (2017). Kavimler Göçü ve Batı Roma İmparatorluğu'nun Çöküşü. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(18), 629-640.

Daş, C. (2018). Geştalt Terapi: Bütünleşmek ve Büyüme. Ankara: Altınordu Yayınları,

DEMİR, Vedat. (2007). "Küreselleşme ve Bir Manipülasyon Aracı Olarak Medya", Vedat Demir & Pınar Eraslan Yayınoğlu (Ed.) İletişim Yansımaları, ss. 215-232, İstanbul: Anahtar Kitaplar.

Dinçer, O. B., Federici, V., Ferris, E., Karaca, S., Kirişci, K., & Çarmıklı, E. Ö. (2013). Suriyeli mülteciler krizi ve Türkiye: Sonu gelmeyen misafirlik. *Uluslar Arası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Brooking institute*, 1-46.

DOĞAN, Gürkan ve DURGUN, Bülent, “Arap Baharı Ve Libya: Tarihsel Süreç Ve Demokratikleşme Kavramı Çerçevesinde Bir Değerlendirme”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:15, 2012,ss. 61- 90.

Drucker, P. F., & Çorakçı, B. (1994). *Kapitalist ötesi toplum*. İnkılap kitabevi.

Emine, CENG. (2018). Algı yönetimi aracı olarak Twitter kullanımına ilişkin siyasal bir analiz. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 663-689.

Eravcı, h. m. cumhuriyet dönemine kadar karaman şehirselle yapısının değişim ve dönüşüm süreci. *karatay sosyal araştırmalar dergisi*, (5), 39-56.

Erdal, G. (2017). Logolar, Dil ve Semiyotik. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(11), 683-699.

Erdoğan, İ. (1997). İletişim Egemenlik Mücadeleye Giriş, *Ankara: İmge Kitabevi*.

Erdoğan, M. (2022). Suriyeliler barometresi 2021.

Erdoğan, M., & Kaya, A. (2015). Türkiye'nin göç tarihi. *İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları*.

EREN, Bilal. (2015). “Twitter ve Siyasal İletişim”, Selva Ersöz Karakulakoğlu & Özge Uğurlu (Ed.) İletişim Çalışmalarında Dijital Yaklaşımlar, ss. 17-33, Ankara: Heretik.

Ergürel, D. (2013). Teknoloji Ve İnternetle Yeniden Şekillenen Medya. *İletişim ve Diplomasi*, (1), 167-177.

Fansa, M. Kimim Ben? Göçmen, Sığınmacı, Mülteci, Yabancı, Vatansız ve Geçici Koruma: Türkiye'deki Suriyeliler. *Antakiyat*, 4(2), 289-306.

Freud, S. (2020). Kitle Psikolojisi ve Ego Analizi (8. baskı). *Elif Yıldırım Çev.* İstanbul: Oda Yayınları Turizm San. ve Tic. Ltd. Şti.

GEÇER, Ekmel. (2021). “Liderlik, Dijitalleşme ve Algı Yönetimi: Bir Politik Psikoloji Konteksti”, Oğuz Göksu (Ed.) Algı Yönetimi, ss.153-172, Literatürk, Konya.

Geray, H. (2006). *Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş: İletişim Alanından Örneklerle* (2.b). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Giddens, A. (2012). *Sosyoloji* (C. Güzel, Çev.). İstanbul: Kırmızı Yayınları.

GOZIEV, R., & ÖZCAN, M. S. Ö. AŞIRI SAĞIN YÜKSELİŞİ VE ALMANYA İÇİN ALTERNATİF PARTİSİ (AFD). *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(21), 76-89.

Göksu, O. (2021). Algı yönetimi: geleneksel medya, siyasal iletişim ve dijital medya üçgeni üzerine. *Algı Yönetimi* (ss. 11-36). Konya: Literatürk Academia.

GÖRENTAŞ, I. A., & DAL, B. Ö. Avrupa’da Aşırı Sağ Partiler ve Göçmenlere Yaklaşımları; Seçilmiş Örnekler. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, 2(26), 295-317.

GÖZÜBÜYÜK TAMER, M. (2019). Trabzon’da Mülteci ve Sığınmacı Kadınlar: Bir Göç Deneyimi ve Kültürlerarası İletişim. *Ankara: Siyasal Kitabevi*.

Güngör, S. (2001). Althusser’de ideoloji kavramı. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2).

Habermas, J. (2018). *Kamusalın Yapısal Dönüşümü*, çev: Mithat Sancar–Tanıl Bora, 15. Baskı. İstanbul: İletişim

Hasret, AKTAŞ. (2004). *Bir Siyasal İletişim Aracı Olarak İnternet*. Konya: Tablet Kitap.

Herman, E., & Chomsky, N. (2012). *Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası*, Ender Abadoğlu, çev.. İstanbul: BGST Yayınları.

Heywood, A. (2013). *Küresel Siyaset*,(Çev. Nasuh Uslu ve Haluk Özdemir). Ankara: Adres Yayınları.

Heywood, A. (2013). *Siyaset. Bekir Berat Özipek-Bican Şahin-Mete Yıldız-Zeynep Kopuzlu-Bahattin Seçilmişoğlu, Atilla Yayla, çev.* Ankara: Adres Yayınları.

Hıdır, Ö. (2018). Avrupa’da Aşırı Sağın Dinî-İdeolojik ve Tarihî Temelleri-Kökenleri. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 14(53), 15-46.

Demokrasi ve Atılım Partisi (2020). Parti Programı. Web: <https://devapartisi.org/temel-metinler/parti-programi>, 19 Mayıs 2022’de alınmıştır.

Gelecek Partisi (2019). Parti Programı. Web: <https://gelecekpartisi.org.tr/uploads/file/duzensiz-goc-sorunu-ve-cozum-onerileri-gelecek-modeli.pdf>, 19 Mayıs 2022’de alınmıştır.

İYİ Parti (2022). Sığınmacı Raporu. Web: <https://iyiparti.org.tr/storage/img/content/2vGM/mevcut-durum-ve-cikis-yolu-onerileri-6eylul-2022-redakte.pdf>, 19 Mayıs 2022’de alınmıştır.

Bakan Yanık: Türkiye sığınmacılara kendi öz kaynaklarından yaklaşık 45 milyar dolar harcamıştır.(22.11.2022). *Sputniknews*. <https://sputniknews.com.tr/20221122/bakan-yanik-turkiye-siginmacilara-kendi-oz-kaynaklarindan-yaklasik-45-milyar-dolar-harcamistir-1063731625.html>, 22 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

İYİ Parti’den Mülteci Karşıtı Seçim Videosu: Davetsiz Misafir. (12.04.2022). *t24.com.tr*. <https://t24.com.tr/video/iyi-parti-den-yeni-secim-videosu-davetsiz-misafir53415>, 22 Mayıs 2022’de alınmıştır.

Avusturya Cumhurbaşkanlığı Seçimleri: Bellen İlk Turda Kazandı. (9.10.2022). *euronews* <https://tr.euronews.com/2022/10/09/avusturya-cumhurbaskanligi-secimleri-bellen-ilk-turda-kazandi>, 22 Kasım 2022’de alınmıştır.

Ümit Özdağ Resmi Evraklarda Geçen Veriler ile Asıl Sığınmacı Sayısını Açıkladı. (15.08.2022). *Cumhuriyet*. <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/umit-ozdag-resmi-evraklarda-gecen-veriler-ile-asil-siginmasi-sayisini-acikladi-1969990>, 23 Ağustos 2022’de alınmıştır.

Davutoğlu’na Göre Sığınmacıları Göndermek İçin Önce Barış Lazım. (20.04.2022). *diken.com.tr*. <https://www.diken.com.tr/davutogluna-gore-siginmacilari-gondermek-icin-once-baris-lazim/>, 14 Mayıs 2022’de alınmıştır.

Ali Babacan: Suriyelileri Göndereceğiz. (18.08.2022). *cnsonhaber.com*. <https://www.ensonhaber.com/gundem/ali-babacan-suriyelileri-gonderecegiz>, 6 Ekim 2022’de alınmıştır.

Ali Babacan: Suriyeliler Göndermeye Uluslararası Hukuk İzin Vermez. (17.09.2022). *Ensonhaber*. <https://www.ensonhaber.com/gundem/ali-babacan-suriyelileri-gondermeye-uluslararasi-hukuk-izin-vermez>, 6 Ekim 2022'de alınmıştır.

Danimarka Komünist Partisi: Halktan Yana Değişiklik Sınıf Mücadelesiyle Gelir. (3.10.2022). *Evrensel.net* <https://www.evrensel.net/haber/473836/danimarka-komunist-isci-partisi-halktan-yana-degisiklik-sinif-mucadelesiyle-gelir>, 6.10.2022'de alınmıştır.

MHP Lideri Bahçeli: Sınır Aşan Göç Sorunu Çok Nazik Bir Konudur. (4.07.2023). *İhlas Haber Ajansı*. <https://www.ihb.com.tr/haber-mhp-lideri-bahceli-sinir-asan-goc-sorunu-cok-nazik-bir-konudur-1182341/> 16.07.2023'de alınmıştır.

Memleket Partisi (2021). Parti Programı. Web: <https://www.memleketpartisi.org.tr/parti/parti-programi>, 23 Mayıs 2022'de alınmıştır.

Milliyetçi Hareket Partisi (2018). Sınır Aşan Göç Komisyonu. Web: https://www.mhp.org.tr/usr_img/mhpweb/kitaplar/sinirasan_gocler_komisyonu_raporu.pdf, 29 Mayıs 2022'de alınmıştır.

CHP'den Sınırlar Arasında İnsanlık Dramından İnsanlık Sınavına Raporu. (20.06.2016). *milliyet.com.tr* <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/ankara/chp-den-sinirlar-arasinda-insanlik-dramindan-insanlik-sinavina-raporu-11434265>, 17 Mayıs 2022'de alınmıştır.

Adımlarımızı Belli Bir Program İçinde Atıyoruz (25.05.2023). *ntv.com.tr*. <https://www.ntv.com.tr/turkiye/siginmaci-tartismasi-cumhurbaskani-erdogan-adimlarimizi-belli-bir-program-icinde-atiyoruz,4hN0VKIPnk-HoEWDCbikCg>, 29 Mayıs 2023'de alınmıştır.

Akşener İle Özdağ Arasında Sığınmacı Kavgası (23 Mart 2022). *odatv.com.tr*. <https://www.odatv4.com/siyaset/aksener-ile-ozdag-arasinda-siginmaci-kavgasi-233260>, 29 Mayıs 2023'de alınmıştır.

Ümit Özdağ İle İrfan Değirmenci Arasında Suriyeli Gerilimi (26.08.2023). *ortadogugazetesi.com*. <https://www.ortadogugazetesi.com/umit-ozdag-ile-irfan-degirmenci-arasinda-suriyeli-gerilimi-eskimo-olsaydi-eskimo-derdim>, 27 Ağustos 2023'de alınmıştır.

Mülteciler Mutlaka Gönderilmeli Diyen Erbakan'dan Net Çıkış: Terör Devlerinin Kurulması Engellenmeli (31.07.2022). *sondakika.com*. <https://www.sondakika.com/politika/haber-yeniden-refah-partisi-genel-baskani-fatih-erbakan-abd-ve-israil-in-suriye-nin-k-15125376/>

Muharrem İnce: Biz Artık Sığınmacı Bakamayız Çok İstiyorlarsa Para Göndersinler Bakalım (15 Şubat 2023). *tamgaturk*. <https://www.tamgaturk.com/muharrem-ince-biz-artik-siginmaci-bakamayiz-cok-istiyorlarsa-para-gondersinler-bakalim/58663/>

İçduygu, A. (2015). Türkiye'ye Yönelen Düzensiz Göç Dalgaları İçinde Transit Göç. *Türkiye'nin göç tarihi*, 14, 279-292.

İçduygu, A. (2017). Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar: "Siyasallaşan" bir sürecin analizi. *Toplum ve Bilim*, 140, 27-41.

Kapani, M. (2007), Siyaset Bilimine Giriş, (19.Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.

Kaplan, M. (2021). 11. Dijital İletişimde İkna Yöntemleri ve Söylem. Editör, Ali Yıldırım. *SOSYAL MEDYADA DİL VE İLETİŞİM: Retorik, Söylem ve İkna*, ss.225-241.

Kara, T. (2013). Sosyal medya endüstrisi. *İstanbul: Beta Yayıncılık*, 11.

Karabulut (Ed.) *Algı yönetimi*, ss.13-37, Alfa, İstanbul.

Karataş, İ. (2019). Avrupa'da Popülist Partilerin Yükselişi; Hollanda'da PVV Örneği. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(1), 28-42.

Kartal, M. (2013). Türkiye'de sosyal medya raporu. *İletişim ve Diplomasi*, (1), 159-165.

KAYA, E. (2021). Liderlerin Sosyal Medya Kanallarında Dil Kullanımı ve Liderlik Tarzlarının Tespiti. Editör, Ali Yıldırım. *SOSYAL MEDYADA DİL VE İLETİŞİM: Retorik, Söylem ve İkna*, ss.105-134.

Kazancı, M. (2006). Althusser, ideoloji ve ideoloji ile ilgili son söz. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 24(5).

Keith J (2015) Zihin Kontrol, Kriminal Kitaplar:İstanbul.

KEMİKSİZ, N. N. (2021). Amerika'da Aşırı Sağ Şiddet ve Terörizm. *TESAM Akademi Dergisi*, 8(2), 459-487.

- Keskin, F. (2014). *Politik iletişim sözlüğü*. İmge Kitabevi:Ankara.
- Kireççi, M. A. (2014). *Arap baharı ve Türkiye modeli tartışmaları*. ASEM.
- Köker, E. (2016). Politikamın İletişimi İletişimin Politikası.(1. Baskı). *Ankara: İmge Kitabevi*.
- KUTBAY, D. B. H. (2013). Arap Baharının Türkiye'ye Olan Ekonomik Ve Sosyal Etkileri. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 147-162.
- Kütük, B. Ş. (2019). *Fransa'da aşırı sağ'ın yükselişi: ulusal cephe hareketi* (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Meriç, C. (1970). İdeoloji. *İstanbul University Journal of Sociology*, 2(21-22), 119-142.
- Mutlu, E. (2004). *İletişim Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- NACHTWEY, Oliver. (2017). Uygurluk Dışına Çıkma: Batı Toplumdaki Geriye Yönelik Eğilimler Üzerine. *Büyük Gerileme: Zamanımızın Ruh Hali Üstüne Uluslararası Bir Tartışma içinde*, 155-167.
- Oğuzlu, T. (2011). Arap Baharı ve yansımaları. *Ortadoğu Analiz*, 3(36), 8-16.
- Okay, A., & Okay, A. (2012). Halkla ilişkiler kavram ve strateji uygulamaları. *Der Yayınları*.
- Onal, M. (2020). *İnsan ve Evren Arasında Kelime*, Ankara: Kurgan Edebiyat.
- Oskay, Ü. (1999). *İletişimin ABC'si*, İstanbul: Der Yayınları, 2.
- Özdemirkıran-Embel, M. Kronik: 2017 Fransa Cumhurbaşkanlığı seçimleri.
- Özer, M. (2014). SİYASAL İLETİŞİMİN ETKİNLİĞİNDE ALGILAMA YÖNETİMİNİN ROLÜ. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(7), 166-197.
- Özipek, Bekir Berat- Tanrıku, Faik. Geçmişten Günümüze Türkiye'de Göç ve Suriyeli Sığınmacılar: Algılar, Olgular ve Gerçekler. Ankara: Nobel Bilimsel Eserler, 2. Basım, 2021.
- Ponty, M. M. (2006). *Algının Önceliği*, çev. Yusuf Yıldırım, Kabalcı Yay: İstanbul.
- POSTMAN, N., & Eğlence, T. Ö. (2004). Çev: Osman Akınhay. *Ayrıntı Yayınları, İstanbul*.
- PUSTU, Yusuf. (2017). "Algı Yönetimi: Kavramsal ve Teorik Bir Bakış Açısı", Bilal Karabulut (Ed.). *Algı Yönetimi*, ss. 310-328, Alfa, İstanbul.
- Saydam, A., *Algılama Yönetimi*, (2007). İstanbul: Rota Yayınları
- Seydi, Süleyman, 1939-1945 Zor Yıllar, 2.Dünya Savaşı'nda Türkiye'de İngiliz- Alman Propaganda ve istihbarat Savaşı, 1. Baskı, 2006.

- Sözlük, T. (2005). Ankara: TDK yayınları.
- Şah, U. (2020). Eleştirel söylem analizi: Temel yaklaşımlar.
- Şen, A. F., Şen, Y. F., & Baskın, Y. Z. (2019). *Siyasal söylemde ve medyada Suriyeliler: siyasi aktörlerin ve medyanın Suriyelilere bakışı*. Kilit Yayınları: Ankara.
- ŞEHANLIOĞLU, Hüseyin. (2017). Siyasal Partiler ve Liderlik: Dünyada ve Türkiye’de Siyasal Partiler ve Liderlerin Algı ve İmaj Yönetimi (Demokrat Parti Örneği). Bilal Karabulut (Ed.). Algı Yönetimi, ss.332-355, Alfa, İstanbul.
- Tarhan, N. (2003). Psikolojik savaş. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tuğsuz, N., & Yılmaz, A. (2015). Siyasi partilerin mülteci politikaları. *SETA Perspektif*, (106).
- Tunç, F. (2022). *Politikacıların Suriyelilere Bakışı*. İstanbul: Çizgi Kitabevi
- Türk, M. S. (2014). Medyanın gerçeklik inşası ve gerçeklik algısı. *Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi*, 5(28), 9-32.
- Türk, Mehmet Sezai. (2017). Algı yönetimi ve iletişim: Algının ötesinde bir gerçeklik var mı?. Bilal
- Ulatan, M. Ö. (2016). *Avrupa Birliği’nde Yasa Dışı Göçün Önlenmesi ve Ülke Uygulamaları* (Vol. 44). Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
- Ünal, C. (2022). Toplumun medyatik inşası ve göç. Ankara: Nobel Yayınları.
- Van Dijk, T. A. (2023). İdeoloji. *Ayşe Demir, Çev.* Ankara: Hece Yayınları.
- Virilio, P. (1998). Hız ve Politika. *Meltem Cansever, Çev.* İstanbul: Metis Yayınları
- Virilio, P. (2003). Enformasyon Bombası. *Kaya Şahin, Çev.* İstanbul: Metis Yayınları
- WRİNG, Dominic. (2011). “İngiltere’de Medya ve 2010 Kampanyası: Televizyon Seçimi”, Yusuf Devran (Ed.). Seçim Kampanyalarında Geleneksel Medya. *İnternet ve Sosyal Medyanın Kullanım*, ss.95-119, *Başlık Yayın Grubu*, İstanbul.
- Yağmurlu, A. (2019). Kamu diplomasisi bakımından spor diplomasisi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 18(4), 1367-1380.

Yaman, F. (2019). Göç ve Toplum. İstanbul: Ketebe.

Yaylagül, L. (2013). Kitle İletişim Kuramları (3. b.). Ankara: Dipnot Yayınları.

YILDIRIM, Ali. (2021). “Dijital İletişim Bağlamında Sosyal Medyada Algı Yönetimi: Sahte Hesaplar, Trollük ve Manipülasyon Üzerine Bir Değerlendirme” , Oğuz Göksu (Ed.) Algı Yönetimi, ss. 251-267, Literatürk, Konya.

Yılmaz, H. (2020). Pazarlama tekniklerinin siyasal hayata yansımaları. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*. ss.134-145

Zizek, S. (2013). İdeoloji Hayaleti, Çev. Sibel Kibar, iç. Slavoj Zizek (Ed.), İdeolojiyi Haritalamak, Ankara: Dipnot Yayınlar.

Zizek, S. (2021). Hegel ve Bağlı Beyin. Çev: İrem Taşçıoğlu, Mehmet Öznur. İstanbul: Encore Yayınları.

KİŞİSEL BİLGİLER		
İsim-Soyisim	:	Salih Levent Uğurlu
EĞİTİM BİLGİLERİ		
2022		Niğde Ömer Halisdemir Üniv, Sosyal Bilimler Enst, Avrasya Araştırmaları Anabilim Dalı, Yüksek lisans,
2012 - 2018		Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik bölümü, mezun
2010 - 2012		Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Teknik Bilimler MYO, Radyo ve TV Programcılığı **bölüm ikinciliğiyle mezun
2007 -		Cumhuriyet Üniv. Sosyal Bilimler MYO, Radyo ve TV Yayıncılığı **terk
2005		Niğde İnönü Lisesi, mezun
2002 - 2004		İskenderun Cumhuriyet Lisesi, 9 ve 10. sınıf
2001		Niğde Faik Şahenk Anadolu Teknik Lisesi, İngilizce hazırlık
2001		Niğde 23 Nisan Havacılar Ortaokulu, mezun
1999-2000		Bartın Amasra Fatih Sultan Mehmet Ortaokulu
1999		Kocaeli Gölcük Özel İrfan İlkokulu, mezun

İŞ DENEYİMİ	
2021 –Devam ediyor	Referans İletişim (İstanbul, Kurumsal İletişim Uzmanı)
2019-201	Halkın Habercisi (Editör)
2017-2018	Gazete Ankara Keçisi (Ankara, genel yayın yönetmeni)
2015-2018	Referans İletişim - Prodüksiyon Şirketi (İstanbul-Ankara, siyasal iletişim danışmanı)
2014-2015	Beyaz TV (Ankara, haber editörü ve seslendirmen)
2012-2014	TRT Türk (Program asistanı, editörü)
2011-2012	Büyüteç Gazetesi (Niğde, Genel Yayın Yönetmeni)
2010-2011	Niğde Belediyesi (Niğde, basın halkla ilişkiler personeli)
PROGRAM BİLGİSİ	
Abode Photoshop, Edius ve MS OFFICE PROGRAMLARINI KULLANABİLİYOR.	
SOSYAL AKTİVİTLER	
Sanat tarihi, Fitness	
SEMİNERLER ve KURSLAR	
*Başkent İletişim Bilimleri Akademisinden, MEB onaylı diksiyon, güzel konuşma ve hitabet, iletişim	

eğitim sertifikası almaya hak kazandım. Eğitmenlik hakkım mevcuttur.

*Kişilerarası iletişim teknikleri, beden dili, hitabet ve insanları etkileme sanatı, liderlik ve motivasyon, enerji yükseltme ve çözüm odaklı düşünme gibi farklı alanlarda eğitim belgelerim bulunmaktadır.

*Fitness eğitimliğim bulunmaktadır.

VİZYON

İnsan nerede, ne iş yaparsa yapsın en iyisini yapmak için çabalamalıdır.

KISA ÖZGEÇMİŞ

. Asker çocuğuyum. Baba mesleği gereği farklı şehirlerde yaşadım. Anadolu insanını, toplumumuzun kültürel kodlarını iyi tanıyorum. 17 yaşından beri çalıştığım medya sektörüne tabiri caizse harçlıkla çalışmaya başlayarak girdim. Manisa 1.Komando Eğitim Tugayında kısa dönem olarak yaptığım askerlik görevim haricinde medya ve iletişim alanından hiç kopmadım. Kendimi sürekli yenilerken çalıştığım kurumlara, ülkeye katkı sağlama felsefesine sahibim.

